

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Martini Delrio Societatis Iesv, &c. Appendjx II. Seu Responsio ad Quæsitã
cuiusdam Serenißimi Principis. De Modo Procedendi Contra Striges Sev
Veneficos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

MARTINI DELRIO
 SOCIETATIS IESV, &c.
 APPENDIX II.

Seu Responso ad Quæstionem cuiusdam Serenissimi Principis.
 DE MODO PROCEDENDI CONTRA STRIGES
 SEV VENEVICOS.

LECTORI S.

VM anno 1602. casu
 occurrente, varia in
 Principis Serenissimi
 supremo cõsilio quæ-
 stiones emerissent
 circa Veneficij pro-
 bationem & quæstio-
 nes: petita fuere variarum Academia-
 rum Consilia, ad me quoque scriptum
 eadem de re. postquam responderam,
 missa mihi apographa eorum, quæ ab
 alijs rescripta fuerant. Quibus lectis
 cõsui paulò fufius rem totam, quæ
 Disquisitionum Magicarum mearum
 libro 5. multum lucis adlatura, de nouo
 examinandam & accuratius sententiam
 meam, qua explicandam, qua confir-
 mandam, Fruere, Lector, & Vale.

QVÆSTIO I.

*An denunciatio plurium per se sit
 iudicium sufficiens ad torturam,
 absq. alijs indicijs aut ad-
 mimiculis.*

Affirmatiuam tenui de complicum
 denuntiatione (nam quoad denun-

Atiationes viroꝝum alijs proborum, qui
 participes criminis non sunt dubitari
 nec solet, nec debet.) de plurium in-
 quam denuntiatione complicum idem
 tenui libr. 5. *Disquisit. Magicar. sect. 3.*
§. ad torturam. Sed quia nonnulli non
 recte mentem meam assecuti fuerint
 oporepretiũ fuerit eam hoc loco paulò
 accuratius explicare, ne quis fallatur
 eorum, quibus tanti mea, vt legere non
 dedignantur. Hac de re, quæ discuti-
 tur, scripseram olim *d. scilicet. 3. à vers. Se-*
cundum inducum est Nominatio Socij,
 paulò vltimus vsq. ad vers. *Quartum indi-*
cium est, pro instituta breuitate satis
 multa; pro desiderio & capacitate le-
 ctorum, non satis forte dilucide quæ-
 dam.

C Non volui *d. vers. ad torturam*, disse-
 rere de plurium complicum denuncia-
 tionibus socios criminis non minan-
 tium, (quia de efficacia nominationis
 plurium censebam merito dubitari nõ
 debere) sed duntaxat, volui decidere
 quæstionem de vnus complicis nomi-

natione

natione (de qua maior difficultas occurrit) & quoniam videbam extrema hic periculosa: nam hinc quidam immane multum illi tribuunt, quorum idcirco sententiam refutaui, *versic. Putant quidem DD.* Inde vero alij nimis multum detrahunt vnus complicitis nominantis testimonio: cum tamen fieri queat & soleat, vt vnus nominantis denunciatio in nostro crimine talis sit, vt Iudex aliquibus concurrentibus circumstantijs, meritò sibi persuadeat reum vehementer vrgeri, & propter summam dicti verisimilitudinem, eum verè inculpari: idcirco media tutiore incesu via, & Clarum, Farinac. Binsfeld. & alias secutus quædam collegi iudicia, quibus concurrentibus, ex vnus complicitis alios nominantis denunciatione Iudex tuta conscientia (qui scopus est libri illius quinti) possit nominanti quæstioni adiuuere. Hac autem in re hoc ordine sum progressus. Primò contra Simancæ sententiam ostendi debere hanc denunciationem esse factam in torturâ. *versic. Debet tamen iuramentum nullis litt. I.* remoueri etiam quædam alia impediencia, ex parte nominantis, nominati, & iudicis. Postea *ad versic. ad torturam.* posui conditiones adminiculantes, quarum si aliqua, vel omnes accederent, & priorum requisitorum nihil desit: hoc est, absint impediencia illa, quæ dixi omnia: crediderim omnino securam reddi torturam eius, qui ab vno solo complice fuit tali modo nominatus. Harum tamen conditionum adminiculantium *d. versic. ad torturam* nullam exigere volui, quando plures complices nominarunt eundem. Semper ex professo egi de vno complice Nominante, quare quod in *d. versic. sine posui* in plurali à complicitibus id tantum posui primo adminiculo vnus com-

A plicitis, non vt de plurium denunciatione disputarem. Et semper aliàs vtor expressè singulari numero, præterquam *versic. sed quædam circa hanc rem,* vbi scripsi *admittantur infames:* verum ita loquor non collectiue de pluribus simul, sed de singulis diuisiue: nempe quod nullus sit adeo infamis, vt à denunciatio in hoc crimine arceatur: quæ ratio allata ad probandum complicitis denunciationem hic aliquam fidem mereri.

B Nec decuit huc trahere quod postea *litt. N. versic. condiciones autem in principio* monui, *adminicula debere esse talia, vt iudex vltra illa adminicula, ex ipso quoque testium numero, & qualitate deponentium: &c. credat nominantem nominantem.* Illic enim vox nominantem, & quod præcessit, cum denunciatione complicitis: satis ostendunt, adhuc manere me in casu vnus complicitis: & agere de alijs testibus, si qui sint nominationi ab vno complice factæ adminiculantes. Alia denique requisitui ad condemnationem *sectio. 5. versic. 4. & 5.* plura quam ad torturam *sectio. 3.* ideo non oportet ab vno ad aliud argumentari. Hac de sententia mea, nunc age probemus illam, de ipsa difficultate definitiue procedendo.

E Dico primo non placet, nec satis tuta mihi videtur sententia multorum grauium scriptorum, volentium in criminibus exceptis (vt vocant) in quibus reus de se confessus potest de socijs criminis interrogari (inter quæ sine controvertia numeratur crimen Magiæ text. l. fin. C. de malef. multos citat Farinac. lib. 11. q. 43. nu. 67.) sufficere ad torturam, si nominatio sit facta ab vno complice, idque ob grauitatem & immunitatem delicti.

Concl. 1.
c
Vnius complicitis nominatio non sufficit sola ad torturam.

Ista

Illa conclusio est cōtra multos. *Per. Cyn. Angel. in l. fin. Cod. de accusat. Burr. Imol. Abbat. in cap. 1. de confess. Gandin. in tit. de quest. & tortur. num. 18. Bonifac. Vitalin. in Rubric. qua indicia praecedere debeant sub numer. 9. Guidon. de Susaria tractat. de indic. sub numer. 42. Ambr. de Bononia tractat. de question. numer. 9. vbi affirmat sic se vidisse praedicari. Anton. Gomez. Hispan. tom. 3. de delictis. titulo de probat. num. 18. Blanc. tractat. de indic. numer. 378. Placam de delict. cap. 13. numer. 28. & federic. Scotum consil. 10. num. 28. & 31. libr. 2. vbi in occultis. Quorum rationes non valde vrgent. Nam licet hoc crimen sit exceptum, & in multis Regulæ iuris in eo locum non habeant, veluti quod infames admittantur aduersus huius criminis reos, l. famosi, D. ad leg. Iul. Maiestat. cap. in fidei. de hereditat. in 6. cum sim. & quod Reus de se confessus potest de socijs interrogari. l. fin. C. de malef. cap. litteras de Praesumpt. cap. 1. de confess. cap. nemini, 15. quest. 3. contra regulam in l. repeti D. de question. & l. fin. C. de accusat. & quod crimen sit atrocissimum: licet hæc vera sint, non tamen inde sequitur, in hoc crimine quoad omnia à iure communi recedendum: vel eo vsque & quantum vnusquisque volet rigorem contra hos criminolos intendendum: vel inutilem fore de consortio sociorum interrogationem, licet ex vnus nominatione ad torturam iudex non proficiat: proderit enim ad inquisitionem formandam cōtra nominatum, & vt inquisitio nominato transmittatur, vt personaliter compareat, quæ communis est sententia Bald. in l. seruorum. C. de testib. & in l. 1. C. de summ. Trin. num. 5. Bosius tit. inquisit. num. 4. & 61. Clarus lib. 5. §. fin. quest. 21. numer. 2. Menoch. libr. 1. de pra-*

d
 Licet sufficiat ad inquisitionem, citationem, & capturam.

A
 sumpt. q. 88. num. 12. & 13. & præterea vt capi quoque reus possit. *Salyc. in l. absentem. nu. 9. C. de accusat. Boer. deci. 39. num. 4.*

B
 Probatur verò cōclusio auctoritate & ratione, Auctoritate, clarissimarum Academicarum, Bononiensis Patavinae, Friburgensis, & Ingolstadiensis, quæ hoc anno 1602. interrogatæ id responderunt. Ratione vero quia haud dubiè communius receptum est ab interpretibus; ne in atrocissimis quidem delictis, absque legitimis indicijs iudicià tortura inchoandum: & colligitur ex l. 1. in princip. D. de question. & l. milites, C. eod. vnde hoc voluerunt multos adducentes Hippol. de Marfil. in l. 1. colum. 2. & in l. de minore colum. 2. D. de question. idem in Sing. 117. Hieron. Gregas de crim. l. 1. Maiestat. tit. quomodo & per quos quest. 26. Clarus d. §. fin. quest. 64. num. 9. Mascard. conclus. 1391. num. 4. de Probation. idem conclus. 3385. num. 4. & Farinac. libr. 2. questio. n. 37. num. 74. & num. 86.

C
 Legitimum vero indicium non est, vnica vnus complicitis nominatio, qui est infamis: testis enim infamis alius in re inhabilis censetur ad probandum: & fulciri debet alijs adminiculis, vt indicium faciat etiam in criminibus exceptis, ex textu in l. sicuti. C. de questio. Bartol. in l. 1. §. idem Cornelio. D. de questio. Bald. consil. 259. libr. 1. & multi adducti à Farinacio dicit. quest. 37. num. 58. & quest. 36. num. 68. & 70. Vnde consequitur, à pari ratione reum infamem de seipso confessum, & de alijs interrogatum nō facere fidem ad effectum torturæ, & ita communiter docet plerique. *Gloss. & Salycet. in d. l. fin. C. de accusat. Bart. in l. maritus, D. de q. iur. ita l. qui vltim. D. de pœnit. Bald. d. consil. 259. Ang. & Roma. in l. sicutus D.*

ad syll.

ad Syllamian. Alex. conf. 11. num. 5. libr. 1.
 & conf. 89. numer. 12. libr. 3. conf. 124.
 ad fin. lib. 6. Corn. conf. 95. in fin. libr. 1.
 Socin. conf. 96. col. 4. lib. 3. Decius conf.
 189. numer. 10. vers. Secundo etiam Mar-
 sil. in §. diligenter numer. 60. & in libr. 1.
 §. Diuus. num. 5. De quæst. & conf. 74.
 numer. 8. & 12. conf. 109. numer. 16. &
 130. numer. 42. & in singul. 209. Ruin.
 conf. 146. col. 1. & conf. 147. numer. 3.
 libr. 5. Paris. conf. 151. numer. 9. libr. 4.
 Boer. dec. 319. col. 1. & numer. 3. Gram-
 mat. dec. 28. numer. 12. & dec. 34.
 numer. 37. & bene dec. 56. numer. 1. &
 2. & conf. 21. numer. 6. conf. 66. num. 4.
 egregie Crauet. conf. 78. col. 2. Rolandus
 à valle conf. 16. num. 17. & conf. 73. numer.
 20. libr. 1. Bertaz. al. conf. 4. numer.
 11. & conf. 310. per totum. conf. 332. &
 341. numer. 25. vbi secus concludit, quan-
 do ad vnus nominationem accedunt al-
 lia admimicula. Item Gigas d. tract. tit.
 quomodo & per quos quæst. 7. numer. 5.
 C. verius tit. de heresi. numer. 118. Bosius
 de iudic. num. 11. ver. 66. & 149. & 198.
 Clarus quæst. 21. numer. 9. Ioannes de Ar-
 nano soliloquio. 94. Menoch. de arbit. iu-
 dic. casu 474. numer. 43. item Brun. Ca-
 son. & aij. quos congerunt Mascard.
 concl. 1317. numer. 52. & Farinacius quæst.
 43. numer. 145. & 155. & prius numer.
 27. & 75. Quæ sententia communis
 cum sit iuri & rationi magis confenta-
 nea, meo iudicio, Iudici sequenda est,
 in vtroque foro. si quis tamen illam
 contrariam Cyni & aliorum secutus
 esset, putarem eum Syndicatum non
 subiacere: facit enim tot Doctorum,
 quos secutus est, & citauit supra vers.
 ista conclusio est contra, vt dici nequeat
 ex capite suo vel temere fecisse aut
 processisse, qui grauium Doctorum,
 & quorundam Iudicum, praxim do-
 ctrinamque amplexus fuit, licet minus
 probabilem vel tutam.

A Concl. 2. Sed quando reus, à pluribus
 complicibus debite interrogatus fuit de-
 nunciatus, etiam absque alijs iudicijs vel
 admimiculis, licet iudici procedere ad
 torturam in nostro crimine. Conclusio
 hæc magnam difficultatem habet pro-
 pter aduersantium multitudinem &
 argumenta. Nam contra illam terrent
 magni nominis scriptores: non tantum
 loquentes de criminibus non exce-
 ptis, vt Grammat. conf. 21. post numer. 10.
 Mart. Ant. Nat. a conf. 398. numer. 10. &
 Mascard. concl. 1317. numer. 18. pro quibus
 facit textus l. fin. C. de accusat. Verum
 etiam in exceptis, vt Marsil. conf. 79.
 n. 13. & conf. 109. numer. 10. in quibus
 si testes sint omnino inhabiles, nume-
 rus non supplet fidem, sic Petr. An. har.
 conf. 246. In causa, Alex. in l. si quis ex
 argentarij: §. co. entur. numer. 1. D. de eden.
 Corn. conf. 333. col. 7. libr. 1. Felin. in c. te-
 stimonium numer. 5. de testib. Crauet. conf.
 99. num. 10. & de antiq. temp. in. 1. p. in §.
 quod libro officialu. num. 19. Vbi habet pro-
 absurdo quod plures testes omnes inh-
 abiles possint simul fieri habiles. quia ne-
 quit vllus dare alteri, quo ipse caret. De-
 nique ne plures inhabiles testes ad
 torturam vel quæstionem iungantur,
 videtur generaliter, quoad omnia cri-
 mina statutum in d. §. idem Cornelio.
 & volunt ibi Bart. & quoad plures no-
 minantes alij vt Roland. conf. 16. num. 18.
 & 23. lib. 1. Bursatus conf. 201. numer. 61.
 Bertaz. al. conf. 28. num. 3. conf. 116. nu. 21.
 & 234. col. 1.

B

C

D

Nec desunt argumenta fortia pro
 hac parte: quibus tamen sufficiens solu-
 tio datur.

E Primo inquit quotiescunq; duæ
 sunt sententiæ contrariæ probabiles,
 res dubia manet: & tum præstat mi-
 tiorem partem sequi, qualis hic est ne-
 gatiua, & præstat nocentem absoluere,
 quam innocentem condemnare. l. ab-

f
 Plurium
 nomina-
 tionem
 sufficere.
 multi ne-
 gant.

His argu-
 mentis que
 soluitur
 singula.
 I

absentem cum simil. D. de pœnis. Nec videtur Iudex satis tutus in conscientia, si affirmatiuam sequatur: cum debeat securiorem sequi interpretationem *capit. ad audientiam. & capit. significasti 2. de homic. Gloss. & DD. ibid.* Pro præmissis antecedente multa solent declamatorie à Sagarum patronis prolixè exaggerari. Sed pro horum & similibus intelligentia, quædam mihi quoque hoc loco sunt copiosius dicenda: ut Iudicia hæc promoueantur, & facilius via executionis, & tenebræ veritati offusa dispellantur.

Resp.

Fateor in primis rem dubiam esse hoc sensu: quod non sit certa, nec affirmatiua, nec negatiua parti, sed nego casum dubium, eo sensu: quod iudici non satis tum possit verisimiliter constare, sufficiens indicium habere, se, ut credat reum torqueri debere: quod sufficit, ut postea docebitur. Quare, cum plurium nominatio in ordine ad torturam dubium sustulerit, & quandam certitudinem induxerit, Negandum nos hic in dubio versari. Dein nego mitiorem respectu reip. & boni publici esse negatiuam, licet sit mitior respectu nominati, iudex vero debet potius considerare quid reip. sit vtilius. Neque vero semper mitior aut fauorabilior sententia iudici sequenda est. fallit enim illa regula, si adsint signa & indicia sufficientia, quæ suadeant sequi interpretationem in partem deteriorem, quod etiam in conscientia foro obtinet, ut Theologi docent. *lege 8 Thom. 2. 2. quest. 60. art. 4. & Domi. Solum lib. 3. de iust. quest. 4. art. 5.* Denique quid si dicamus, quod utique verisimum: securiorem hic partem esse, si iudex præsumat potius veram esse denunciationem, quam si præsumat esse falsam. primo quia illud vtilius est ipsi personæ denunciatæ: ipse enim

A est fore, ut torta delictum confiteatur, & sic anima eius saluetur: Si vero non torqueatur, timendum quod morietur sine confessione, & damnabitur. 2. quia ut plurimum docet experientia in nominandis socijs sagas veritatem dicere, ut attestatur *Binsf. tract. de confess. malef. memb. 2. concl. 1. rat. 10.* Securius autem est præsumere quod

B frequentius accidit 3. quia constat eadem experientia, summo labore maleficas adigi ad has nominationes: quod signum est dæmonem eas impedire, ne regnum suum, supplicio affectis subditis, diminuatur: & proinde denunciations esse veras, & id impulsu quodam Dei fieri, ut complices, dæmone inuito, nominent: sane prouidentiam Dei hic operari clarum est, quia vix vnquam permissum reperias innocentes nominari, quod si nominati, mox eorum innocentia Deo sic deponente palam fit: *Binsfeld. d. loco. post. 7. concl. in solut. argumentorum.* Quarto hoc est longe vtilius reip. ut statim docebo: & licet non foret hoc securius & probabilius, adhuc tuto posset iudex hanc sententiam amplecti.

D Quia quotiescumque sunt duæ sententiæ probabiles contrariæ, licet iudici alterutram sequi, nec tenetur sequi probabiliorem. maxime si iudicet alteram magis tum, profuturam reip. Sed in nostro casu ambæ sunt probabiles & affirmatiua merito censetur reip. vtilior: ergo licet iudici eam sequi.

E Maior quoad priorem partem negari non potest, quia tunc id prorsus arbitrarium est iudici, & est communis sententia casu istarum. quoad posteriorem partem probo. quia quando parti non fit iniuria (quod hic suppono) iudex tenetur actiones suas ad reip. cuius

mini-

minister est, vtilitatem dirigere. Nam salus reip. suprema lex est, Cicero de Legibus. Minor vero sic ostenditur vera pro priore parte: sententia illa probabilis est, quæ nititur auctoritate grauiū Doctorum, vel probabilib. rationum momentis (vt omnes fatentur) sed vtraque pars his nititur, vt patet tota hac quæstione. probabilis ergo vtraq;. Negatiuam vero videri minus vtilem reipub. quam contrariam, probo: quia reip. hoc vtilissimum cõsendum quod ad perniciosissimum crimen extirpandum & fontes detegendos viam sternit, hoc facit affirmans, impedit negans. quia negans præcludit iudicibus fere aditus omnes in secreta cubilia huius pestis penetrandi, cum tollet ferme cuncta, quæ ad hoc vsui, adminicula: contra affirmans suggerit iudici modos, quibus ad noxiorum cognitionem perueniat, vt patebit ex respõsione fere sequentium: omnium quæstionum.

Quinto hæc sententia tutior est ipsi iudici, probo quia est magis consentanea veræ clementiæ & misericordiæ, quam altera. probo. quia licet semper, a volentibus reos debitis supplicijs eripere, prætextatur prætextus misericordiæ & clementiæ: hi tamen vt plurimum falluntur & fallunt, dum clementiam vocant priuatæ personæ causam causæ Dei & reipub. præferre. Reuera tamen non est crudelis, qui vt multos ab vnus iniuria defendat, aciẽ gladij, quem ad hoc à Deo recepit, in vnum exerit. clemens ille potius dicendus & misericors. Nec vnquam crudelis est, qui remedijs permisis, licet in speciem durioribus, ægrum reipub. corpus sanaturus, putrida & noxia mēbra præscindit. Iustior etiam, quia honori diuino hæc sententia melius magisq; consultit. nam ad Dei honorem

A apprime facit, vt homines fidei desertores, in Deum & cœlites blasphemii, in totum genus humanum & naturam iniurij, demonum partiarj &c. deprehendantur ac puniantur: quod cõsequitur pars agens, negatiua saltem non consequitur. Denique tutior est iudici, quia licet extremi iudicij cõminationes cõtra sentientium nonnulli valde exaggerent: tamen cum communes sint omnib. iudicibus, merito magis formidandæ illis, qui nimis remissi ac desides sunt in hoc crimine vindicando. Nã si vnus lamæ innocentis cruor à iudice exposcetur: quid tot infantulorum innocentissimorum, quos partim post baptismum, partim ante baptismum solitæ necare: & his quidem cum temporali corporis æternam quoque vitã animæ eripere? Nonne tales iudices: qui, vt vni parcant, tam multos necari permittunt, recte dixerim similes Altheæ Ouidianæ, quam ideo acute vocauit *impetate piã*? sunt enim hi falsa pietate vere impij. timent vbi non est timor, & dum sartagine fugiunt in flammam ruunt. De hac re grauissime sic olim Almæ vniuersitatis Ingolstadiensis facultas Theologica & facultas Iuridica vnanimiter anno 1590. laudatissimo Bauariæ Duci Guilhelmo responderunt: *In his casibus ius habet magistratus, vt post ponat priuatum damnum alicui bono communum reipub. quod ordinariè sequitur ex tali modo procedendi contra suspectos criminum. Quem admodum eadem ratione non est curandum si forte contingat aliquando, vt secundum allegata & probata condemnetur, is qui vere est innocens. Nam plus interest reipub. vt secundum allegata & probata, que cum plurimum veritate nituntur, feratur sententia: quam vt nunquam contingat condemnari aliquem innocentem. Quod adeo verum est, vt plerique*

Theologi & Iurista consentiant, & recte, debere iudicem damnare eum, qui secundum iuris ordinem processum probatur reus, quamvis ipse iudex priuata sua scientia nosset illum esse innocentem, & falso delatum.]

Hactenus illi: quorum decisio mihi tam certa, quam quod certissimum, & mutato vno atque altero verbulo, tota in nostra quaestione locum obtinet. si, *allegata & probata*: mutemus in *sufficientia* iudicia, quae certe sunt allegationum seu probationum quaedam species. Quicquid autem sit de ratione illa quam adiungunt, hoc est siue illa opinio verior & probabilior sit, quam contraria negatiua, quae & ipsa à magnis Theologis & Iuristis defenditur, quod ad rem non facit: illud certum est licet illa sententia communis verior non foret, adeo tamen probabilem & receptam esse sententiam, ut iudex eam in rem deducens, quieta & tranquilla conscientia esse debeat. Contra non satis intelligo, quo pacto iudex in crimine tam atroci ac pernicioso reip. cum paria sint vtriusque momenta rationum, possit securo animo illam opinionem eligere, quae probabilior non est, immo nec aequae probabilis, & aperte habet adiunctam iustitiae exequendae retardationem, & tantum non euidentis periculum nocentissimos magos debita poenae eripiendi.

Arg. Carolina cōstit. seq. quae hoc iudicium ignorat.

1.

Secundo, conclusioni obijciunt, pro Germania vbi de hac quaestione tum fuit compulsatio. Germanos Iudices oportet in imperio ad Imperatorias constitutiones criminales à Carolo V. conscriptas, velut ad Cynosuram vel regulam Lesbiam, iudicia exercere: non tantum in modo poenarum, sed etiam in iudicij ordine & processu: quare nec licet illis alia iudicia admit-

A
tere, quam quae in illis constitutionibus exprimuntur: nullo seruato discrimine exceptorum, vel non exceptorum, quia huius discriminis constitutio illa non meminit. arg. l. *semper in stipulat. D. de reg. iur. Hypolyt. de Marsil. consil. 24. numer. 21. & seq. Meno huius Praeses Madiol. libr. 2. de arbitr. cent. 5. casu. 474. numer. 42.*
B
Carolina vero constitutio inter cetera iudicia maleficij non ponit duorum vel plurium denunciationem, vide *ilam. art. 44.* Non est ergo in Germania curandum hoc iudicium alijs destitutum. *Resp.*

In hoc argumento hoc solum verum est, sequendam pro norma Germanis illam constitutionem, in ijs quae illa cauet; cetera falsa. primo, non licere iudicialia iudicia sequi, quae illic posita: hoc negandum. Nam Caroli mens non fuit omnia iudicia commemorare, quae sunt fere infinita: sed quaedam ponere, eaque leuiora quam sit denuntiatio, quae iudici liceat sequi: quis nescit illud. Vlpiani, leges non posse ita scribi, ut omnes casus quae quandoque inciderint comprehendant: & ideo illum qui Iurisdictioni praestit interpretacione ad similia procedere, & ius dicere debere. *l. neque ad seqq. D. de legib.* Quare, quod ceteris legibus Imperatorum commune est, haec Carolina ex alijs iuris scripti & consuetudinarij decretis interpretacione admittit: cum non appareat Carolum voluisse per eam communia vel particularia regionum iura tollere: contrarium potius colligitur, quoniam ipse Carolus in locis nonnullis. illarum Constitutionum, se iudicemque remittit ad ius commune & consilium Iureconsultorum: licet ergo in non expressis Iudici haec sequi, max. me si confirmetur recepta in locis illis praxi & decisio-

nibus

nibus iudiciorum. Miratus autem sum vehementer quendam in causa cōsultum, rerum iudicatarum auctoritati de hoc crimine conatum detrahere. Prudentius eadem illæ duæ Bauaricæ Academiæ Facultates §. 1. scripti præfati asseruerunt: *Magistratum & iudicis seculari plurimum profaturum, si videant aliquot processus sagarum habitos in vicinis locis. Nam ut verisimile facinora sagarum vicinarum esse similia: sic etiam similiter ferè procedendum.* Sic illi optimè. Nec alia puto bonorum & peritorum iudicum mens vnquam fuit: quàm cæterorum acta iudicialia, res alibi & in eodem quoque confistorio iudicatas, maximi facere, & (quando de errore non liquet) exacte sequi. Ideo tanti fiunt in Germania decisiones Cameræ Spirensis, in Francia Lucij & Paponi Arresta, Neapoli decisiones Afflicti & aliorum, per totam Ecclesiam decis. Rotæ Romanæ, &c. Non facillè Iudici prædecessorum vestigia deferenda, vel transferendi termini, quos maiores eius posuerunt. Sed legibus (aiunt) non exemplis iudicandum. Sanè si legibus exempla repugnent, quod non est in præfenti. Secundo falsum, quia illic non fit mentio discriminis inter excepta & non excepta crimina; ideo iudici Germano discrimen hoc negligendum. Est argumentum nihili, & merè negatiuum. Sed pergunt argumenta congerere communia alijs nationibus. Nam

Tertio probant suam negatiuam sententiam, In criminalibus, vt reus condemnatur, debent probationes esse luce meridiana clariores. *l. sciant cuncti. Cod. de probation. & c. sciant. 2. q. 8. Bald. consil. 257. verba inquisitionis col. 2. vol. 1. per text. in leg. si quis. C. ad leg. lul. Marc. ergo & indicia, vt reus*

A torqueri possit, quod tenent. *Marsil. cons. 101. n. 13. & Roland. cons. 16. nu. 29. & 30. lib. 1. Quis autem dicere auit duorum vel plurium complicitum nominationem esse indicium clarius luce meridiana? Resp.*

B Non valere consequentiam, sicut nec à capturà rectè procedas ad illationem de quæstione. Etenim ad capturam seu incarcerationem leuiore, ad torquendum vigentiores requiruntur, sed tamen non luce meridiana clariores sicuti ad condemnandum, vt docent erudite *Iul. Clarus d. §. fin. q. 20. & Menoch. lib. 1. præsumpt. quæst. 88 & 89. Farinac. d. q. 37. sub num. 5. maxime in his atrocioribus, in quibus honor, substantia & vita hominis periclitatur. gloss. & Abb. in c. litteras. de præsumpt. Gigas de les. Mai. st. titul. quomodo & per quos q. 29. Decian. in crimin. libr. 7. c. 45. nu. 1. clariores ergo probationes requireret Iudex ad condemnandum: clara sufficient ad torquendum. Sicut enim modus torturæ à Iudice pendet arbitrio: sic etiam discernere, quæ indicia sint sufficientia ad torturam, & quæ non, & quæ probationes & præsumptiones validæ. legendu hac de re *idem Meno. huius de arbitr. casu. 90. nu. 9. & 270. num. 3.**

C D Quartus aris: negatiuæ sententiæ est, In cæteris criminibus lociorum nominationes non gignunt indicium ad torturam, *Ioseph. Mascard. vol. 3. de probat. concl. 1311. Meno. huius l. 2. de arbitr. censur. 5. cas. 474. Ergo nec in exceptis.* Eadem enim est ratio in vtrisque, cum excepta tantum vocentur respectu pænæ grauioris, quam iudex in his atrocibus potest imponere: non vero respectu processus & ordinis iudiciarij, quem nec in his licet iudici alterare seu transgredi, sic docent *Hippol. de Marsil. in*

Resp. Nō valet arg. à condemnatione ad torturam.

4. In exceptis criminibus nō est nominatio locij sufficientis argumenti ad torturam. L.

praxi crim. §. diligenter. num. 96. & consil. 52. num. 16. & cons. 24. col. antepen. versic. restat respondere. Grammat. vol. 34. col. fin. Bossius tractat. de indic. ante torturam sub num. 78. Roland. cons. 12. num. 72. lib. 3. Et licet concederetur, in his criminibus posse iudicem excedere iuris communis regulas, etiam in modo procedendi; hoc deberet restringi ad inquirendum, ut loquuntur Decian. consil. 18. num. 42. & Menoch. d. cons. 100. num. 66. & quo ad alia modicum damnum adferentia, non quoad torturam, cuius damnum est grauissimum: & in qua receptum ne excepti quidem criminis reum sine iudicij torqueri posse. l. 1. l. maritus. D. de questio. Alb. in rubric. ad l. Iul. maiest. num. 3. vers. & tamen in isto casu. Follerius in practic. crimin. vers. quod suffocauit num. 58. Lud. Carver. in 2. tractat. de indic. & tortura, §. circa quartum. num. 78. Gabriel. Zaraina in addit. ad Mattebellani sing. 55. vers. & hæc regula ampliatur.

Resp.

Multi hoc argumentum inuoluit, quorum contrariam verius puto. In primis nego consequentiam à delictis cæteris ad excepta. ipsum enim nomen satis indicat peculiarem iudicis circa hæc potestatem. Nimirum quod in ijs possit Iudex transgredi statuta & communes iuris regulas, & sequi æquitatem ac conscientiam suam, prout rem postulare iudicat, iuxta doctrinam Baldi in l. quid ergo. §. pœna grauior D. de his qui not. infam. communis receptam etiam ab ipso Marfilio in l. 1. num. 23. D. de questio. Docent hoc Decian. d. num. 42. Menoch. de arbitr. quest. 84. num. vlt. & d. consil. 100. num. 51 Binsfeld. post praludia. concl. 6. vers. regulare & iuridicum. quod expeditissimum est, quoad iudices supremos, qui instituta,

vt inferiores quidam, non iurant. Sic ex Iafone & alijs Baiardus additio. ad Clarum. §. 1. num. 14. Nec procedit hoc solummodo in Casibus iure communi quoad hæc crimina expressis, sed semper & quoad omnia iuris positui decreta. Nam altoqui non forent crimina à iuris positui regulis absolute excepta, vt sunt: & vix est vllum crimen, de quo non inuenias aliquid in iure speciale, & à communibus iuris regulis exceptum, & sic si quoad quædam tantum, & non quoad cætera quoque dicas vocari excepta, vix vllum crimen foret, quod non diceretur exceptum, quo nihil absurdius. Hoc voluit. quod dico, Farinac. quest. 18. num. 60. Quare ipsemet Mascardus inter illa distinguit, qui suam conclusionem cum ampliacionib. limitat, vt locum non habeat in criminibus exceptis.

Et quoad nostram questionem optimam rationem in quodam suo consilio insignis Academia Friburgen. Brisgoiæ anno 1601. reddidit his verbis: quia quod socij criminis aduersus socium sufficiens inducitur ad torturam non præstent, id operatur infamia, quæ iure postituo testem repellit, non autem iure naturali inhabilem reddit Binsfeld. d. cons. 6. duob. 2. illat. 6. Atqui crimina excepta ad leges iuris positui non exiguntur, sed ab ijs sunt exempta, concessumque iudici, vt ex probationibus iure naturali sufficientibus procedat: atqui iure naturali socius criminis à testimonio non repellitur. Hinc vnus socij testimonium aduersus socium in criminibus exceptis, in quibus socius de socijs interrogari potest, iudicium ad torturam præstare potest, iuxta Abbati, & Ioann. de Imola col. 2. in c. 1. de confess. & Anton. Comes. 10. 3. cap. 11. num. 18.] Bona certe ratio diuertitatis, & quæ ostendit naturam & libertatem

tatem

tatem criminalis iudicij in exceptis, nõ esse restringendam ad poenæ excessum: in quo Mars & sequaces, valde halucinantur. Quam plurima id ostendunt, peculiaria etiam quoad procedendi ordinem, quorum pleraque sequentibus quæstionibus ostendentur, nunc suffecerit 10. quod socius de socio contra iuris regulas potest interrogari. *gloss. & DD. in l. fin. C. de accus. 20.* quod hic testes singulares plures socium denunciantes probant. *Anchor. conf. 277. vers. non obstat secundum. Ioan. Crott. tractat. de testibus & Giga postea citandi* idque quo ad torturam, vt tenent *Boswitt. de indicij num. 159. & Clarus d. q. 21. nu. 9* vnde & illud infertur, non esse veram limitationem quorundam sententiarum hæc, licet in inquisitione & similibus vera sint, in tortura tamen ea locum non habere. Longe verius est in criminibus exceptis (quale est Magia) etiam torturæ quantitatem & qualitatem à iudicis arbitrio dependere. *l. 1. l. quæstionu modum. de quæst. post Bald. Gandin. & alios Menoch. de arbit. cas. 271. nu. 2.* item an & quando iteranda quæstio *Bald. in l. 2. C. quod mer. causa. Marfil. in d. l. quæstionu modum Menoch. cas. 272. num. 4.* tertio arbitrari quæ indicia sint idonea ad torturam, *post alios Menoch. ibidem cas. 270. num. 3.* denique vt procedat in hoc crimine, quo sibi modo procedendum putat. *Sic ibi Menoch. casu 474. num. 34. referens ad hoc Bald. Salyc. Boer. aliosque.* Atque ita lux illata ijs, quæ de exceptis criminibus obnubilabantur.

Quinta ratio aduersariorum est, vnus testis inhabilis & insufficiens, ne in criminibus quidem exceptis vllum facit indicium ad torturam, vt communiter omnes concedunt. ergo neque plures. proba est consequentia. quia inhabili-

A tas & insufficientia testium eorum multitudine nec tollitur, nec suppletur. Duo enim vel plura, quæ in sua specie sunt imperfecta, nequeunt vnquam facere vnum perfectum, sicut nota nullitatis in numeris arithmeticeis, quantumuis illam crebro multiplices, nunquam per se efficiunt vllum ens numerabile. *Est ratio Mascardi d. vol. 3. concl. 1311. n. 18.*

B Verum hæc argumentatio, quantumuis acuta videatur, repugnat tamensui communitatem idiotarum: quibus lumen rationis humane dicitur plus credendum rumori & assertioni, multorum, quam vnus. Et, si non plus virium haberent duo quam vnus, certe etiam vnus dicto stare deberemus, cum tamen Saluator noster restrinxerit hanc credendi in iudicijs necessitatem ad ora duorum vel trium testium, *Matth. 18. v. 16. Ioan. 18. v. 17.* etiam in mortis supplicio ingerendo, propter crimina, *Deut. 17. v. 6.* Si dicas illic agi de testimonijs habilium, vrgeo. Sicut duorum habilium testimonia possunt sufficere ad condemnationem, vbi vnus habilis testimonium non sufficeret: sic etiam ad suspicionem ac verisimilitudinem in animo iudicis gignendam, plus poterunt duæ denunciationes inhabilium, quam vna vnus inhabilis.

D Deinde duplex potest considerari inhabilitas. vna quæ prorsus inhabilem facit, altera quæ tantum inhabiles secundum quid: seu, quod ferè recidit in idem vna inhabilitas iuris naturalis, altera tantum iuris positivi. Quæ vim nullam ad aliquid obtinent, ea nec plura quicquam efficiunt: vt est cernere in infantibus & amentibus, quoad testimoniū ferendum isti similes sunt notæ Arithmetice indicij nullitatis, quam *cifram* vel, *cero* vocant:

facere habile. &c. m.

Resp.

30
27

similes

similes sunt candelis non accensis : inferas in aulam obscuram centum, non plus quam nulla, vel vna conlucebunt. Qui vero vim aliquam obtinent, licet exiguam & imbecillam, ij quod soli nequeunt, alijs similibus adiuncti interdum non nequeunt : similes vnitati Arithmeticae, quae sola non efficit numerum; sed si tres vnitates iungas, efficiunt ternarium. similes sunt selibribus candelis accensis earum, quod vna non potest implere spacium luce sua, poterunt plures implere. similes sunt guttis aquae. quod vna nequit, plures excavant. De prioris ergo generis; seu de omnino, & ex natura defectu in habilibus procedit argumentatio, & intelligendi DD. contrarij. *Alex. Marsil. Felin. Mascard. & alij.* Nam tales sunt furiosi & infantes, quo ad testimonij dictionem. Sed de generis posterioris inhabilibus non procedit: qui propter iuris positivi impedimentum inhabiles sunt, & ideo secundum quid tantum: Nam iure naturali vel criminolissimis, qui nihil vnquam credendum asserat, mihi sit incredibilis. si nihil illis credendum, cur etiam positivo iure in hoc crimine interrogantur, & ad denunciationem admittuntur? cur etiam vt denuncient quaestionum cruciatio adigantur? Inanis crudelitas foret, & casta detestandaque sanctia. Esto: plus argumentis quam testibus credatur. hoc non in his solis infamibus obtinet. nec verum, nisi quando argumenta testimonij præponderant, & non quia minus testibus, ergo nihil immò quia minus, iam aliquid. de his inhabilibus secundum quid, agimus, in quibus quilibet per se gignit in animo iudicis aliquam præsumptionem, licet talem qualem; plures vero idem asserentes simul iuncti fortius penetrant animu

A & crudelitatem, adeo vt ex plurium dictis & præsumptionibus, collectiue simul oriatur vnum iudicium seu probatio, quæ iudici possit videri sufficiens ad torturam. Hoc tenuerunt Friburgenses d. anno, & etiam clarissima facultas iuris Patauina, in responsionibus ad eandem quaestionem nondum excusis, sed mensis Decembris inito anno 1601. datis, & aiunt hanc esse (vt est) doctrinam Bart. in d. §. idem Cornelio, & de mente Natæ conf. 298. nu. 10. & sic resoluisse multas. *Corn. in l. 1. C. de testam. num. 35. & conf. 42. col. fin. lib. 1. conf. 172. n. 20. lib. 2. Crauet. conf. 9. n. 12. & 99 nu. 10. & ipsius Roland. à Valle conf. 98. n. 34. cum alijs citatis à Prosp. vo Farin. q. 43. n. 41. & sicut q. 62. num. 317. & 341.*

B Ne quis autem me mihi ipsi obijciat, quod *lib. 5. Magicar. disquisit. s. 5. §. quarto* quantumuis tenuerim contra multorum praxim, quantumuis multiplicentur depositiones infamium & complicum, nunquam iudici procedendum ex his solis ad condemnationem: vbi vtor argumento isto Mascardi, & multa produco, quæ cum sint imperfecta, nequeunt simul omnia vnum perfectum producere, v.g. multa venialia, vnum mortale, multa ægra, vnum sanum, multa non alba, vnu album, multa tepida vnum calidum, &c. quando res non sunt subordinatæ ad vnum finem naturæ suæ, sicut vna depositio natura sua non subordinatur alteri. quo igitur pacto nunc assero duas nominationes inuicem firmare, si non subordinatur inuicem? Huic obiectioni occurro, reddita diuersitate rationis cur aliud obtineat in depositione plurium inhabilium quoad condemnationem, & in eadē aliud quoad torturam. Singulæ in ordine ad condemnationē sunt

plane

plane ineptæ ad hunc effectum, nec ad eum subordinantur, quia condemnatio debet inniti iudiciali certitudini, quam quia tales nunquam possunt gignere, neque ad hoc intelligendæ subordinari. Singulæ vero nostræ nominationes infamium non sunt prorsus ineptæ. ad quæstionem, sed ad hanc singulæ tantum sunt infirmæ & secundum quid ineptæ, vt dictum superius) quia tortura innititur tantum verisimilitudini & opinioni, quam singulæ possunt aliquam, licet qualem qualem gignere, atque ideo ad hunc finem censentur in vicem subordinari, & adminiculari. Et ista ratio confirmatur exemplis à me positis, in quibus inest priuatio rei ad quam producendam deberent concurrere, vt in tepido est priuatio calidi potius quam calor imbecillus, in non albo albi contradictio, in agro priuatio sanitatis: at veniale peccatum specie distinguitur à mortali. Recte igitur illic aliud tenui de condemnatione, aliud nunc hic respondi de tortura: neque ista secum pugnant.

Sexto argumentatur propositio quæ asserit plurium complicum nominationem per se indicium sufficiens torture præbere, in hac fusa & ampla extensione, plane noua est, nec vquam recepta opinio vero aut etiam lex non recepta neminem obligat. Menoch. libro 2. præsumpt. 2. Nouitas etiam merito est suspecta: Confirmatur quia qui videntur illam tenere, varijs eam circumscribunt limitibus, quos habes apud Binsfeld. d. concl. 6. Sed breuiter Respond. non esse nouam, sed plures eam tenere, quos mox citabo: esse quoque in praxi fere vbi que receptam iuxta Binsfeld. supra & Fruburgens. in suo cons. citato. Limites autem illi quibus circumscribitur nihil obstant ge-

neralitati assertionis: sunt enim conditiones, quarum pleraque non ipsi admittimus, & eas contineri in propositione nostra fatemur: nec sunt adminicula proprie dicta seu indicia alia, quæ nos exclusimus, cum nonnullis circumstantijs de quibus postea.

Igitur sic vi via facta per hostes, & quæ solent obijci, soluta manent. Restat vt conclusionem nostram affirmatiuam stabiliamus, quæ.

Probatur. 1. auctoritate tenentium etiam vnius socij dictum sufficere ad torturam, vt Ang. in pract. sua crimin. quem citat Lud. Bologn. in addit. ad Guidonem de Suz. ar. tractat. de indic. num. 71. Blanci & aliorum, quos reuoli supra conclus. 1. in princ. quorum sententia licet sit minus probabilis, docet tamen quid de plurium nominatione tenuerint. (2.) probatur illorum auctoritate, qui censuerunt plurium nominationes sufficere ad condemnationem, vt Ant. Gomez. tom. 3. var. resol. rub. de probat. delict. rub. numer. 18. & sic seruari in Cathalonia fatetur Lud. Peguer. Decis. crimin. 5. numer. 18. quorum opinio licet communius reijciatur. testibus Bosio de indic. numer. 165. iuncta numer. 77. Marsil. d. §. diligenter numer. 60. Nicola. Boer. decis. Burdigal. 319. numer. 4. Blanco de midi. numer. 384. Farinac. questio. 43. numer. 39. & 40. & questio 62. numer. 73. tamen patet illos pro nostra conclus. stare. (3.) probat authoritas praxis curiar. & doctrina feribentium Borry decis. 319. numer. 17. vbi refert sic bis fuisse seruatum in Parlamento Burdigalensi ob nominationem duorum & trium reorum: & Curia Parisiensis hanc esse praxim testatur Paponius libr. 22. tit. 13. art. 2. & 3. tenet etiam Clarus d. quest. 21 numer. 9. & num. 11. vbi memorat Thom. Grammat.

Probatur
concl. 2.

I
Ab Au-
tore.

2
Et praxi.

super capitulis regni attestantem. Sic
seruari in regno Neapolitano: idem sen-
serunt Gigas d. tit. quomodo & per quos, q.
8. Aymon conf. 178. num. 3. Roland. à Valle
conf. 16. num. 20. lib. 1. Bonacof. commun.
opin. p. 1. vers. indicium faciunt Farinac. q.
43. num. 37. Bertazz. conf. 225. n. 20. Lan-
franc. in praxi num. 72. cap. 8. Binsfeld. d.
conclus. 6. Eriburgen'ses & Patauni &
Ingolstadtien'ses DD. supra fauet ergo
praxis & autoritas Iuriconsultor-
um.

Confirmant plurimæ fortes & ap-
positæ rationes vt argumentatur. Fri-
burgici, si ad socij nominationem ac-
cedat præsumptio seu coniectura, tunc
denominatus potest torqueri, secun-
dum omnes DD. atque secundi socij
inculpato est nouum signum seu in-
dicium gignens nouam coniecturam
seu præsumptionem. ergo tum reus
poterit torqueri. Si respondeas esse
quidem nouum, sed à priore non di-
uersum, nec diuersam vim probandi
obtinere. Probatur habere diuersam
& aliud gignere adminiculum quam
generit nominatio prior. Nam prior
erat insufficiens, posterior vero ei ad-
dita est sufficiens. quia probatio com-
posita ex duabus speciebus imperfe-
ctis, quæ tamen eiusdem sunt generis,
formæ, & substantiæ hoc est ex duo-
bus indiuiduis eiusdem speciei infimæ
in ordine ad suum effectum plena
est & sufficiens. docet Menoch. libro
primo. de præf. quest. 39. numer. 3. &
seq. per l. 5. C. qui in tutel. & hoc pro-
batur inductione similitum partim
phyfic. partim iuridicorum, Physica
sunt: quæ de vna & pluribus candelis
de vna & pluribus guttis lapidem
cauantibus superius allata: item de
pluribus gradibus frigoris vel caloris
cum intendentibus, & ad calidum
vel frigidum vt octo perducentibus:

A de duobus pueris trabem ferentibus,
de pluribus Actibus habitum gignen-
tibus, quæ cuncta vni soli denegata,
possent adduci.

Iuridica vero, quia in illis probatio-
nibus, quæ ad vnius facti probationem
tendunt, quæ non prolunt singula,
multa iuuant, Barr. & cum secuti alij
in d. l. 1. §. idem Cornelio. plures testes
singulares deponentes de subordina-
tis ad tortuam sufficiunt, vt docebitur

B postea, q. 8. ad eandem sufficiunt plura
indicia etiam remota. Barr. & com-
muniter in l. fin. D. de questio. Angelus
Aretin. in verb. quod fama publica num. 6.
& ibi in addit. August. num. 52. A Eggon.
Boss. d. tit. de indi. numer. 71. Blancus de-
inde num. 150. & sequitur docens com-
munem Farinac. d. quest. 37. num. 11. & 43.
Item, si cum dicto socij contra nomi-
natum adforet aliquod indicium seu

C adminiculum, veluti vnus testis de au-
ditu, vnus de visu non integèr, inimi-
citia nominati, fama, fuga, extempora-
nea conuersatio, secreta colloquio,
aut similia: nominatio illa sufficeret
ad nominati torturam, quamuis hæc
sit remota satis à facto: docet ex pluri-
mis. Propter Far. qu. 43. à nu. er. 163. vs-
que ad 177. cur non igitur multo magis
si ad nominationem ab vno reo
factam, accedat nominatio eiusdem

D facta ab alio vel ab alijs, cum illi non
adferant adminiculum remotum,
sed de ipso facto, & super ipso facto?
Nonne cum Iudex teneatur singu-
los interrogare, singulis tenetur a-
liquid credere? si singulis aliquid, cur
non plus pluribus quam vni? cur cre-
dat aliquid primo magis quam se-
cundo vel tertio? Si dicas non operari

E secundum, quia est in eodem genere
probationis, cum primo, nempe in ge-
nere denunciationis: Cassa hæc euatio
est, & falsa: si vera foret nec testis

Et ratio
no mulci-
plici.
1
P

omni exceptione maior, posset efficere certitudinem ad condemnandum, cum sit in eodem probationis genere, nempe testimoniij. Hinc formatur alia ratio valida.

2 Vnus testis etiam omni exceptione maior, ad condemnationem inuolidus est, nec sufficit, quia solummodo præbet probationem inidoneam ad condemnandum: si tamen alius illi similis testis adiungatur, ambo simul progignent probationem plenam ad condemnationem: & sic duo isti testes de visu deponentes plene crimen probabunt ad effectum, vt reus ad pœnam ordinariam possit condemnari. Cur ergo similiter duorum complicum vnum tertium nominantium denunciations, non facient iudicium sufficiens ad torquendum: cur inquam quod non possunt seiunctim, non poterunt copulatiue? Sane sicut isti singuli sunt inhabiles in ordine ad torturam, sic illi singuli sunt inhabiles in ordine ad condemnandum. Cur etiam hic numerus fidem non augeat, cum generalis iudiciorum sit regula testiũ fidem num. augeri & num. suppleri, quod in fide deficit? *ex tex. lib. 3. §. argumenta D. de testib. cum gloss. in verbo numerus, vnde id eliciunt Iacob. Butig. & Florian. & Lob. carmen §. fin. D. eod. Alex. conf. 47. col. 1. & conf. 78. libr. 2. & conf. 149. col. 2. lib. 5. Decius conf. 163. col. pen. Curt. Iun. consil. 168. numer. 17.*

3 Faut nostræ sententiæ præterea ipsa experientia maximi facienda in similibus, quæ docet in hoc crimine plurium complicum denunciations vix vnquam vel nunquam fallere, docet etiam vix vnquam in hoc arcanissimo scelere veritatem alia via posse deprehendi, cum vix probatio sceleris per alios quã per inhabiles & cõplices

A facinoris possit haberi: Quare cum hic casus inciderit, vel necesse est inquisitionem iudiciariam & processum fieri irritum & inanem: vel permittendum iudici vt pluribus talibus credat. Et ea de causa Iudicum arbitrij est decernere, an criminis probatio per alios, quam per complices haberi possit, vel non possit, *iuxta Dd. Plotum in l. si quando §. 2. numer. 8. C. vnde vi. Mascard. de probation. concl. 1403. num. 4. vol. 3. quos sequitur Baiard. ad Clarum quæst. 24. nu. 115. & rectè iudicem id arbitraturum, si non attendat ad id quod absolute est impossibile, sed ad id quod in tali crimine communiter solet accidere, plutquam probabile est. ex sententia Alex. conf. 112. vol. 2. & conf. 152. num. 15. lib. 5. Zazij conf. 2. num. 60. vol. 2. Grammat. decis. 34. num. 7. quam licet*

B C impugnet Riminal: Iun. conf. 360. n. 88. vol. 4. tamen eam multarum praxis regionum merito amplectitur, ne contra bonum publicum occultissima delicta maneant impunita. *Sic Baiard. sup. n. 114.*

Vltimo probatur, quia id ipsum obtinet in crimine hæresis (à quo ad Magiam est bonum argumentum, quia striges semper inuolutæ sunt contra fidem, & Sixtus V. quadam bulla dicitur hæc crimina quoad inquisitionem exæquasse) inuenio inquam de hæresi idem tradidisse Pennam ad. 3. p. Directorij Inquisit. Appendice ad quæstion. 61. sit.

Vltima conclusio. *Moderanda hæc opinio nostra, eam procedere si ex verisimilibus coniecturis & num. testium, vel ex qualitate deponentium, vel ex personis eorum contra quos deponunt, præsumantur nominantes falsum non dicere.*

Hæc limitatio est Collegij Patauini illam defumentium ex d. c. in fidei & c.

4.
I.4.
Limitationes.

s accusatus §. licet de heret. in 6. & fran. Aretino in c. cum P. Manconella. est de accus. col. 5. num. 21. & 22. Marfil. conf. 24. n. 13. Roland. conf. 73. num. 25. lib. 1. Sprenger. in mall. q. 4. & alijs. Et ad hæc capita reduci possunt conditiones aliæ requisitæ à Binsfeld. l. 3. de concl. 6.

Friburgensium limitationes sunt, si in denunciatione constanter perseuerent. 2. si poenitentes ad iudicium accedant. 3. si cum contritione moriantur. 4. si nulla mendacij, aut odij, aut inimicitiarum sit suspicio. Ex his 1. & 4. certe 2. & 3. non æque, & postea de his plura dicentur.

QVÆSTIO II.

An inimicitia denunciantium cōtra denunciatos debeant plenè probari per duos testes: vel sufficiat semiplena probatio per unum testem aut etiam præsumptio ad elidendum iudicium denunciationis.

a D hanc quæstionem variatâ responsis. Omnes concedunt odium & inimicitiam valere ad elidendam denunciationis fidem c. repellantur. c. meminimus, de accus. l. 3. in princ. D. de testib. l. liberi. C. de inoff. test. etiam in exceptis criminibus. c. per tuas. de Simon. c. cum P. vbi Abbas. d. accusat. Bart. in l. in quæstionib. D. ad leg. iul. Maesta.

b Concedunt etiam, sicut actor suam intentionem, debet plenè probare, sic etiam reo exceptionem suam, in qua fungitur vice actoris plene probandam. l. 1. D. de except. & ibi Castrens. l. in exceptionibus D. de probat. & ibi gloss. l. quoties & l. cum de indebito. §. autem

A pro parte ib. l. matrem. C. de probation. Areti. in rub. in st. de exception. numer. 24. Fulcius Pacianus de prob. vol. 1. arg. 66. & seq. Decius in c. in præsentia numer. 50. de probat. & conf. 534. num. 9. Crauet. conf. 201. num. 29. & ex commun. D. id probans Ios. Nafchand. vol. 2. de prob. concl. 685. nu. 1. & 2.

B Omnes etiam fatentur probationum varias esse species, quarum vna sit efficacior alia: 1. euidentia facti. 2. confessio. 3. instrumentum. 4. testes. 5. iusiurandum. 6. præsumptio. 7. quæst. octaua, fama. Sic post Aristotelem, & Ciceronem, Menoch. de præsumpt. libro primo, quæstione prima, cum seq. Maschard. libro primo, de probat. quæstione quarta. Sicut Dialectici duplicem agnoscunt probationem, vnam apodicticam,

qua res per suam causam necessariam, vel causâ per suum necessarium effectum cognoscitur, quæ est probatio demonstratiua: & aliam Topicam, seu Dialecticam, qua ex probabilibus seu verisimilibus aliquid confirmatur. illius apodicticæ vnus est gradus certitudinis. huius vero topicæ plures sunt, secundum probabilitatem maiorem minoremve probationem. Ita quoque in prædictis probationibus iuridicis, & inter ipsas, & ferme in

D singulis varijs sunt gradus firmitudinis & verisimilitudinis. Nam vnus testis alio certior, vnum instrumentum alio perfectius, vna præsumptio est alia credibilior & firmitior. Menoch. libro primo, quæst. 29. & 30. de præsumpt. & q. 44. n. 8. & 9. vna est vrgentissima: qualis est quæ vocatur iuris & de iure, quæ resp. illi apodicticæ, vt patet ex allatis exemplis de Menoch. d. lib. 1. quæst. 3. alia non conuincit, sed valde verisimilis est, vt præsumptio iuris, alia leuis, qualis est præsumptio hominis.

Item

d Item constat non omnia hæc proba-
 tionis genera omnibus causis con-
 venire. quia quædam testibus vel in-
 strumentis directe probari non pos-
 sunt, sed solis præsumptionibus ferè,
 vt sunt mentale adulterium, simonia,
 hæresis, dolus & similia, quæ habes apud
 Menochium dict. leg. 1. quæstione 58.
 quibus annumerandum est odium &
 inimicitia, quia latent in animo; ideo
 coniecturis inuestiganda & probanda
 ex aliqua facta alicuius circum-
 stantia, vnde inimicitia potuit oriri,
 desumptis. arg. l. dolum. C. de dolo. cap. 2.
 de renun. iur. in 6. Bald. consil. 41. præmit-
 tendum est. num. 4. lit. 5. Abb. in c. repellan-
 tur. nu. 2. de accus. Mascard. lib. 2. de probat.
 conclus. 898. num. 4. & 5. Denique ini-
 micitia probationem fieri debere iux-
 ta reg. text. in cap. in omni negotio. de
 testibus & in l. vbi numerus D. eod.
 tradunt Bald. & Mascard. ille in l. errore.
 C. de testam. iste vbi supra conclus. 901. nu.
 2. & inimicitiam capitalem difficilius
 probari, quam non capitalem constat.
 Item à iudicis arbitrio pendere vtrum
 sit inimicitia, necne, item quæ sit capi-
 talis, quæ non, quæ grauis, quæ leuis:
 est communis sententia plurimorum,
 quos citant & sequuntur Nellus tract. de
 test. nu. 4. Clarus §. fin. qu. 24. & ibi Bai-
 ardus, Menoch. lib. 2. de Arbitrar. casu II. l. n.
 3. Farin. q. 49. n. 86 & q. 53. num. 57. quod
 iudicium moderari potest ex traditis
 per Viuium & Mascard. quos retulit
 Baiard. d. loco, & alios apud Moncadã
 in addit. ad Crotum de test. bus in caus.
 crimin. n. 169. Hinc infero conclus. se-
 quentem.

f *A iudicis arbitrio pendet, an inimicitia
 in casu proposito sit satis probata, nec ne.
 Probatur l. 3. §. ideo D. & §. eiusdem
 de testibus. §. Si vero talis aliquem.
 Auth. de instrum. fide. Menoc. lib. 1. de
 arbit. q. 9.*

A Sciendum pro arbitrij huius direc-
 tione; quod capitalis omnino testem
 repellat, & nominatorem etiam in ex-
 ceptis, neque expurgatur hæc inhabi-
 litas per torturam. quod repellat, proba-
 tur l. 3. in princ. D. de testib. cap. cum o-
 porte at. cap. meminimus cum similit. de accu-
 sar. auth. si dicatur. C. de testib. & in corpo-
 re vnde sumitur: quod in exceptis quocq; &
 tortura. l. 1. §. præterea D. de quæst. & ibi
 Marfil. Gigas intit. quomodo & per quos q.
 7. n. 6. Bertazzol. in crimin. consil. 38. n. 15.
 & cons. 528. num. 7. Menoch. de arbit. eas.
 474. n. 55. Farinac. q. 53. n. 5. & 12.

B Leuior inimicitia testimonium &
 nominationem tantum eleuat & debi-
 litat Bald. in Auth. si dicatur in fine C. de
 testibus. Iacobin. à S. Georg. in l. testium D.
 eod. & alij apud Farinac. d. quæst. 53. num.
 54. Cū vero vtraque grauis & leuis la-
 teant in animo putari vtramque eo-
 dem probationis genere probari pos-
 se, sed causas grauiiores requiri ad pro-
 bationem plenam inimicitia capitalis,
 quàm leuioris, causas capitalis has me-
 morant DD. 1. si quis alteri mouerit
 quæstionem status. 2. quando intenta
 fuit vel illata mors ipsorummet; vel
 parentum, vel amicorum personis, in-
 ter nominatum & nominantem. 3. mi-
 næ necis ab eo, qui solet exequi. 4. ac-
 cusatio criminis capitalis, vt adulterij,
 hæresis, &c. 5. controuersia de maiore
 saltem parte bonorum. Denique quæ-
 uis atrox iniuria inter illos. Mascard.
 vol. 2. de prob. condi. 898. Binsfeld. d. concl.
 6. dub. 2. prop. fin. Ex quibus facile se-
 cernas causas grauis & leuis inimici-
 tiæ: quam quid interdum ex leuiori-
 bus causis oriri grauisissima & capitalia
 odia constet. iudex tamen, vt pluri-
 mum ad causas attendere debet, quia
 sufficit probare causas grauis odij,
 quamuis hanc inimicitia magnitudi-
 nem extrinsecis signis non ostenderit.

C

D

E

Innoc. in c. cum l. & A de re iudica. in fin. per text. in c. 2. cum seq. 3. q. 5. Bald. in l. prescriptione. num. 36. C. si contra ius. Rom. in rub. de arbitr. col. II. Grammat. decis. 33. nu. 7. Marsil. d. l. I. §. prater ea. num. 3. Farinac. d. q. 53. num. 21. Contra ubi inimicitiae magnitudo factis probata, ut conatu vel illatione necis, aut grauis valde damni, aut atrocis iniuriae: non putarim iudici valde laborandum de causae inuestigatione. Vt enim vulgo dicitur, *Obras son Amores*, his factis amor cognoscitur: sic è contrario etiam factis clarè animus hostilis manifestatur.

Verum si quod horum indiciorum signorum, factorum, vel causarum vnde praesumptio elicitur, vel quae testes attulerant, à nominante fuerit negatum: hoc non potest per praesumptionem, nec per vnum testem plene probari, sed opus est duorum testimonio ad hoc iudici persuadendum, ut docet Menoch. de praesumpt. lib. 1. q. 51. & cauetur in Carolina sanctione crimi. Ordinatione 23. & 30. Neque quoad haec quae diximus distinguendum inter inimicitiam & odium, quia ut quis repellatur, sufficit probare, quod sit valde odiosus nominans nominato, etiam si non sit inimicus secundum multos. Ita praepositus in c. quod vero col. fin. 3. q. 5. Gigas supra q. 2. nu. 30. & plures apud Farinac. q. 49. nu. 30. fateor tamen me reale discrimen inter magnum odium & capitale inimicitiam non satis capere.

h Igitur his positis quaestio satisfiat, certum est, & in eo supponitur duorum testimonio has inimicitias plene probari. De vnius testimonio, crediderim illud non sufficere, cuiusvis dignitatis sit, ut plene probet & repellat nominantem, l. iurifurandi, C. de testib. posset tamè facere semiplenam probationem, per notata in l. admonendi

A D. de iur. iur. an. & in l. matribus, D. de quaestione. & etiam ad infringendum seu elidendum iudicium ex nominatione natum. Sic Patavini DD. Si tamen in testimonio additae & probatae sint causae, species & qualitates inimicitiae. Iason. in l. 1. C. de testam. num. 9. & in l. Titio textores col. 3. D. de leg. 1. Bald. in l. solum C. de testibus, & in l. si quis testib. ibi. in fin. Imola in cap. Raynuitus de testam. Grammat. decis. 34. num. 11. Farinac. quaest. 49. n. 126. & seq. Equidem sine adminiculis duo mihi sufficerent testes ad probandam capitale inimicitiam: cum vno requirem adminiculum aliud, & hanc esse communem sententiam, affirmat Melchior Phalaex tractat. maioratum. p. 1. q. 4. num. 9. facillimè namq; semper vnus testis inueniretur, qui de inimicitia hac deponeret: & sic reus cum prauiudicio reip. semper liberaretur: quamuis enim Iudex, si velit, possit in criminibus exceptis leuioribus inimicitias contemnere, tamen capitale cogitur magnifacere, & propter illam tenetur testes omni exceptione alias maiores repellere. iuxta gloss. communiter receptam, in c. cum oporteat. de accus. quam seqq. Clar. Menoch. Farinac. & aly supra citari.

D Quod attinet ad praesumptionem, distinguere. Nam praesumptio quae dicitur iuris, & de iure plenam & claram facit probationem, ut docet Menoch. lib. 1. de praesumpt. q. 36. n. 1.

E Praesumptio quoque iuris idem operatur, cum sit etiam ipsa vera, propria, & perfecta probatio, (ut ostendit ex communis sententia idem Menoch. dict. quaest. 36. à num. 3. maxime quando ex natura rei alia à praesumptionibus probationes haberi nequeunt, aut nulla legis praesumptio illi repugnat. Alciat. de praesumpt. 3. p. Menoch. supra dict. lib. 1. quaest. 38. Mascard. lib. de probat. quaest. 10. à nu.

34. vsque ad 47. ex l. Imperator vbi Alexan.
& Iason. D. de leg. 1.

Præsumptio denique hominis, si sit
vehemens & vrgens, constituet veram
probationem & legitimam, maxime si
aliquod adminiculum accedat. *Verous*
in rubr. de probat. num. 42. Bald. in addit.
ad specul. tit. de præsumpt. §. species Menoch.
dict. libr. 1. quæst. 36. num. 14. Ratio est,
quia præsumptio hominis plane subij-
citur arbitrio iudicis: quare, si fit ad-
modum vehemens, poterit iudicem
mouere, vt illi fidem tribuat. *Verous*
dict. num. 42. Menoch. dict. lib. quæst. 44.
num. 8. & 9. Hæc de valde vehementi
facile concesserim: de non vehementi,
sine alijs adminiculis nequaquam. Sem-
per enim adest præsumptio hominis
contra complicem in nostro crimine,
quia striges sunt hostes humani gene-
ris, & vicissim sunt cunctorum odium:
& sic semper odij exceptio præsumptio-
ne huiusmodi probata iudicum dili-
gentiam, & iustitiæ rigorem, & crimi-
nis denunciationem frustraretur. quod
est magnopere iudici, ne fiat attenden-
dum: Cum inimicitia, vtpote repug-
nans naturali iuri, nisi bene probetur
nunquam sit præsumenda. *l. in ratione.*
§. cum quidam D. ad leg. Falcid. l. 1. C. de
mandat. Princip. cap. cum in iure. de offic.
delegat. Aymon. consil. 8. num. 8.
Mantua Benard. consil. 24.
num. 13. conf. 52.
num. 17.

QVÆSTIO III.

*An denunciantes debeant esse con-
triti, sicuti quidam volunt cum hoc
iure non sit expressum, & sage rarif-
sime pœniteant?*

ATIS obscure quæstio pro-
ponitur. Vel ergo quærunt,
an eo tempore debeant esse
contriti, quo denuntiant, an
saltem antequam moriantur. Prius il-
lud, quocunque modo capias contri-
tionem, dicendum non est: quia contra-
praxim est, vt ante sententiam latam
se parent ad confessionem: contra pru-
dentiam quoque. Nam confessioni ta-
li (loquimur de sacramentali) non sa-
tis fidentium iudici, quia vix fit, vt pœ-
niteant nondum damnata: & eam exi-
gere, foret reos satis ad perfidiam pro-
cliuus sacrilegij periculo exponere.

Post sententiam quoque hæc contri-
tio, ad id quod dicimus, mihi præcise
non videtur necessaria. Quod probō,
vel enim loquuntur de cōtritione pro-
priè sumpta, quatenus est pars vna præ-
uia pœnitentiæ: & nego de hac vnquã
iudici constare posse: vel sumunt pro-
attritionem, & de hac, quoniam interna
est, idem asserendum. Si dicas, potest
iudici constare, de hac æquẽ ac confes-
sario, dico rationem esse disparẽ: nã
iudex in foro poli tenetur credere reo
pro se loquenti: iudex in foro fori cre-
dere non modo non tenetur: sed, ne
facile credat, sibi plurimum cauere te-
netur. Deinde si ille decipitur hac in re,
damnum est solius decipientis: si iste,
damnum est præterea iustitiæ & reip.
Vel deniq; contritionem sumunt pro
actuali confessione sacramentali. Sed
(quicquid dicant alij Domini respon-
dentes) certũ est, in praxi iudices ad il-
lam attendere non solere: nam latroni

contra

contra socios creditur, etiam si nolit confiteri: vt & hæretico impœniten- & infideli, de Sodomia complicitis, quæ cuncta crimina cum strigum crimine solent concurrere. Verum licet sit hoc in praxi nouum volunt saltem in iure satis fundatum, & rationi valde consentaneum de iure probant, ex c. accusatus §. licet de hære. in 6. ibi, *si ex manifestis indicij apparuerit, non ex leuitate animi aut odij fomite, sed zelo Orthodoxa fidei, &c.* Verum respondeo illa aliunde apparere posse: nec confessio- nem illam satis manifestum signum ad hoc esse: cum antefententiam soleat esse ficta, post eandem possit esse simu- lata ad poenam mitiorem obtinendum. Deinde aliud est, *non videri morum, ex leuitate animi, &c.* in denunciando, aliud *debere esse contritum.* Non est igitur isto textu expressum, sed nec alio vilo: non quidem ex verbis, sed nec ex sententia & interpretatione congrua. nam licet quæ ex sententia legis sunt, lege cauta censeantur *l. no- minis D. verb. signific. l. neque leges. l. scire, cum. §. m. D. de leg.* attamen non omnis legis extensio ex legis sententia est. Probant ratione 1. fidei humanæ fun- damentum est personæ integritas, quæ in non contritis abest. 2. quia nulla fi- des adhibenda personæ, quæ fidem Deo violauit. 3. quia tales non contritæ sunt mancipia Diaboli, qui mendax est. 4. quia dæmon id vnice agit, vt carceratæ nullum denuntiet: igitur si quæ per- sona aliam denuntiet: fortis est præ- sumptio, quod ex odio in genus huma- num suggerat incarcerationæ vt innocen- tem denuntiet.

His argumentis nihil moueor. Ad primum dico, integritatem personæ posse intelligi, vel de sanctitate & per- fecta iustitia: vel de fama illibata. prio- re modo nego illam in iudicialib. esse

A fundamentum fidei: adminiculatur, vt magis credatur à iudice, sed absolute non requiritur. posteriore modo in iudicialibus criminum non absolute requiritur, nam nec contrito reos tales facit: sed eatenus tantum, vt crimino- sis non credatur, si nihil adfit, quo ex- purgetur infamæ vitium: hic vero ex- purgatum est per torturam, quæ facit illos credibiles. maxime si tempestiue non reuocent.

B Ad 2. ratio laborat vitio plus proba- tionis. quia sequeretur nulla in re illis credendum. Idem responderetur ad 3. & præterea etiam Diabolo mendaci ex- orcismis extorqueri veritatem: sic mâ- cipijs eius tortura illam posse excul- pi: & valet similitudo, quia exorcismus est, quasi quæstio, quæ dæmon torque- tur. Quarti consequentia nihil valet. nam non quicquid conatur diabolus impedire, Deus permittit, vt possit. nec etiam prouidentia Dei facile sunt in- nocentes deferri, & puniri. Quare nego illam præsumptionem esse tortem, vel bene fundatam.

C Igitur si pœnitentiæ signa, etiam ci- tra confessionem illis apparerent, bo- num id foret, & optandum iudici: sed citra illam vix est, vt pœnitentiæ signa censi debeant: quare *simpli. iter as- sero, sufficere iudici. si aliunde quam ex con- tritione (quomodocunque accepta) possit verisimilis apparere denunciatio, & ideo ta- lis ei videatur.* Certe super pœnitentiæ signis exterioribus an essent sufficien- tia, necne, semper aduocati sine fine lit- tigarent. Quare ista sententia noua mi- hi videtur satis noxia iudiciorum ex- peditione.

E Fateor D. Binsfeld. *l. b. 3. conclus. 6.* istam conditionem posuisse, & me ex illo *lib. 5. Disquisit. scilicet. 3.* sed nec ratio- ne nec auctoritate hoc nouum di-

ctum

Etum ille confirmat: quare suspicor & verisimile est, id cum eo sensu posuisse, quo equidem posui: nempe quod confessione sacramentali ante mortem accedente aut tempore denunciationis accedentibus signis exterioribus iudici verisimilibus ex animo poenitere: multo firmitior sit, & securior in praxi, sententia de recipienda complicitum plurium sine alijs indicijs denunciatione: non vero eo sensu: quod si desissent talia signa vel confessio, vt non esse tutam sententiam credatur: quod in terminis nullum vidi adhuc asserentem, contra receptam quam dixi & notoriam praxim. Hæc de noua questione nunc dicenda occurrebant.

QVÆSTIO IV.

An ea, que de iure & Constitutione Carolina Art. 31. requiruntur in denunciatione vnius, requirantur etiam in denunciatione plurium?

C Atuini & Friburgenses responderunt non requiri, idē ego responderam. Sciendum moueri questionem propter art. 31. & ar. 44. quorum tenor sequitur.

ARTIC. XXXI.

Rubrica,

Communia indicia quorum quodlibet solum ad torturam sufficiens est.

E I vnus reus cōiunctus, qui in suo delicto auxiliares habuit, aliquem in carcere denunciat, qui ei ad perpetrandum delictum commissum opem tulerit, etiam est suspicio contra denun-

A ciatum, si modo in huiusmodi denunciatione sequentes circūstantiæ & requisita obseruentur & reperiantur.

Primo quod denunciati persona denunciata in questione nominatim non fuerit proposita, adeoque de eiusmodi persona in specie non fuerit interrogatus aut tortus denunciatus, sed in genere interrogatus, quiseius in crimine fuerit auxiliator: denunciatum ex se cogitatione affectus fuerit & nominauerit.

B Secundo conuenit, quod ille denunciatus omnino specificè interrogetur, qualiter quomodo & quando cum denunciatus inuenerit, & qualem societatem cum eo habuerit, & in hoc debet denunciatus interrogari de omnibus possibilibus, & necessarijs circūstantijs, quæ pro occasione & qualitate cuiusque facti, omnium optime ad sequentem inuestigationem veritatis conducere possunt, quæ hic omnes describi nequeunt, sed quilibet diligens & discretus per se considerare potest.

D Tertio conuenit inquirere, an denunciatus in singulari, inimicitia, maleuolentia, vel contrarietate cum denunciato consistat. Nam vbi talis inimicitia, maleuolentia aut contrarietas notoria esset, vel inquirendo reperiretur: tunc denunciati de eiusmodi denunciatione contra denunciatum non esset credendum, nisi de hoc alias tam verisimiles, firmas causas, signa veritatis iudicet, quæ quoque in inuestigatione reperiantur, quæ firmum indicium faciant.

E Quarto vt persona denunciata adco suspecta sit, quod denunciati criminis rea videri possit.

Quinto denunciatus in denunciatione constanter manere debeat.

Rubrica,
De Magia sufficientia indica.

ARTIC. XLIV.

SI quis offerat alias Magiam docere, vel aliquem maleficare minetur: & illi, cui minatus est eiusmodi quid contingat, vel etiam singularem consuetudinem cum Magis aut maleficis habeat: vel talibus suspectis rebus, gestibus, verbis, & substantijs vtatur, quæ Magiam secum important, & illa persona de hoc alias sit diffamata, hoc præbet firmum indicium Magiæ, & sufficientem causam ad torturam. Hactenus sunt verba constitutionis criminalis sancitæ à Carolo V. Imp.

Hoc posito respondetur hanc constitutionem in d. art. 31. capiendam de denunciatione vnus vt in terminis loquitur, non plurium. Nam locutio singularis legis non potest resolui in pluralem, quando plurium & vnus diuersa est ratio iuxta doctrinam Præsidis Nechliniensis in loco à vi numeri, Nu. 1 & 8. diuersam vero rationem esse in nostro casu plurium & vnus ostendit in resp. ad 1. quæstionem. Item primum requisitum d. ar. 31. non habet locum in denunciatione à pluribus facta quod probatur. Non debet reus in genere de complicibus interrogari, quando indicium aut præsumptio adest contra singularem personam: sed potest fieri de illa specialis interrogatio. glos. & DD. l. fm. (de accusat. Brunus de indisc. 1. p. q. 6. n. 4. Bostius. de inquisit. nu. 61. Menoch. Præf. de arbitr. iud. l. 2. cent. 5. cas. 474. num. 53. Binsfeld. membr. 2. concl. 1. vers. pro iudicibus annotandum. quando autem plures denunciant, post primam denunciationem iam adest denunciatione primi indi-

A cium seu præsumptio, hoc enim prior ille operatur: & ideo inter indicia ad inquisitionem & interrogationem hæc sufficientia ponitur denunciatio vnus complicis. idem Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 8. nu. 2. & constat plus requiri ad inquisitionem specialem, quam ad interrogationem specialem, quia illa est maioris præiudicij. Vnde & illud infero, cum plus idcirco etiam requiretur ad capturam: si in ea licet, magis licebit ad specialem interrogationem: sed ad capturam sufficere, non desunt qui velint, vt Lancelotus præf. crim. tit. de inquisit. n. 34.

B Præterea nec 4. conditio requiritur in denunciatione à pluribus facta, vt etiam doctum in resp. ad 1.

Ergo Carolina non potest extendi ad denunciationem plurium.

C
QVÆSTIO V.

An denunciationibus infamium sit credendum in criminibus exceptis contra personas bonæ famæ?

Reponitur quæstio generaliter: & supponit absolute, siue sint plures denunciantes siue vnus: atque in his terminis eam discutemus, scilicet vtrum vel pluribus talibus sit credendum? sic res magnam patitur difficultatem.

D Plerique censuerunt contra constantem & non vulgarem denunciati famam bonam, nihil ad torturam valere plurium complicum nominationem. idque ne sit in potestate & arbitrio istorum tam infamium grauare & denigrare bonum nomen, existimationem, personam hominum proborum. citantur pro hac sententia, Ruph. Cuman. conf. 136. ad 1. col. 4. Alex. conf. 89.

num. 13. lib. 3. *Mars. conf. 74. nu. 25. & in crimine nostro malefici conf. 109. num. 27. Paris. conf. 151. numer. 13. lib. 4. Grammat. conf. 21. num. 8. conf. 35. nu. 37. conf. 37. nu. 11 conf. 58. num. 18. & conf. 66. nu. 5. & melius Decis. 28. numer. 17. & 18. vbi post And. de Isernia & alios ab eo allegatos sic plene affirmat. Item Socin. lun. conf. 39. num. 66. lib. 2. Rol. à valle conf. 16. nu. 24. & conf. 13. num. 35. l. 1. Menoch. de arbitr. cas. 474. num. 42. Bertazzol. conf. 59. num. 8. & conf. 61. num. 16. Vincent. Onded. conf. 100. num. 40. lib. 1. hæc communiter recepta: sententia, valde probabilis est: quando bona facta tam constanter & plene probata est, vt dubitare iudex non possit aut debeat, communi eius loci hominum existimatione denunciatiū propter mores antea vitæ haberi pro viro probato, & ab hoc crimine alieno: arg. l. de minore §. plurimum D. de question. & hoc nisi alia adminicula concurrant pro denunciatione, quæ iudex magni merito faciat: tunc enim indicium hoc denunciationis valde graue foret: & multi tenent bonam famam denunciati tollere indicia leuia, & graua solum elidere. sic Paul. Merend. in criminal. varijs conf. diuersorum conf. 88. n. 78. Vulpellus conf. 105. numer. 6. & conf. 125. num. 26. Ex horum ergo sententia istud indicium adhuc aliquid virium haberet contra generalem probationem famæ bonæ: saltem ad lenius torquendum: quia præsumptio nascens ex bona fama est generalis, nascens autem ex plurium denunciatione est specialis: hoc volunt Alex. conf. 77. num. 9. lib. 1. Arnonus soliloq. 37. Binsfeld. concl. 6. dub. 3. illat. 6. d. lib. 2.*

b Alij censent, tum demum elidi indicium hoc plurium per certam & constantem bonæ famæ exceptionem quando ad bonam famam accedunt

A alia indicia ad exculpandum reum denunciatiū: vel etiam reis denunciatis plures defectus obijciuntur quæ eorum personas vel dicta debilitant: vt, quod sint viles personæ, aut alias alijs criminibus scelerosi. ratio eorum est, quia semper duplicata materia exceptionis plus debeat valere ad augendum & detrahendum, vt duo vincula sanguinis, duæ improprietates duæ fictiones, duo indicia, duo actus geminati: & hoc in terminis ad liberandum à tortura nominatos, annotarunt non pauci. Gigas de crimin. lasi. Maestrat. tit. quomodo & per quos quæst. 7. nu. 7. Grammat. consil. 1. Roland. à valle, consil. 16. num. 20. & consil. 73. nu. 24. lib. 1. Menoch. d. cas. 474. nu. 74. Marschard. de probatione. conclus. 1317. num. 41. Vincent. Onded. d. consil. 10. n. 17. & sequ. Farinac. qu. 43. n. 179.

B Ex his iam patet, simpliciter loquendo plurium infamium denominationem contra bonæ famæ personas admitti & posse valere ad torturam, v. g. si nihil illis obstat, nisi bona rei fama: si non sint alia adminicula contra denunciationem, hoc enim supponit præfata opinio DD. & tenuere DD. Ingolstadtenses in scripto suo ann. 1590. & Friburgenses. in consil. anni 1601. post Bosium, Clarum, Binsfeld. & alios. probatur ratione 1. quod non admittatur vnus socij testimonium fit, quia bona fama præponderat vnus nominationi: sed si adminiculum accederet ad vnus denunciationem, bona fama non præponderaret: igitur etiam non præponderabit, quando ad vnum aliud quoque denominantis socij indicium accedet: cum denunciatio secunda præponderet alijs indicijs, est ratio Farinacj: Secundo. Iura, in exceptis criminibus admittentia infames ad testificandum, nõ di-

Concl. 1

stinguunt inter infames & non infames denunciatos, ergo nec nos debemus distinguere. Confirmatur, quia si distingueretur, semper fere elidentur denunciations: quia ut plurimum denunciatur personæ non diffamatae, & in hoc crimine vix aliunde quam ex denunciationibus oritur initium diffamationis. Tum etiam quia hæc est indoles istius delicti, quod rarissime possint ab alijs denunciari quam ab infamibus: quod quando accidit, infames admittendos, *docent Soz. in reg. 415. Menoch. de arbit. q. 27. num. 7. Grammat. & alij, communem dicit Claru §. fin. q. 24. n. 13. & q. 25. impr.* Denique non obstant huic sententiæ, Carolina art. 1. nec Mascardus aut alij quia loquuntur de denunciatione ab vno complici facta.

Igitur aliquando plurium sociorum testimonium non eliditur per bonam famam solam quantumvis certam: ut dictum aliquando vero eliditur: & mea quidem sententia à iudicis arbitrio dependet iudicare, quando elidatur, quando non: quia à iudicis arbitrio pendet decidere in animo suo, quod nam certius in indiuiduo sit in iudicium bonæ famæ, an denunciationis plurium. Quando certius illi videtur iudicium bonæ famæ, tunc tenetur abstinere à tortura, *iuxta Bart. in l. 1. §. 1. D. de q. Angel. de malef. in vers. quod fama publ. nu. 34. Marfil. in §. diligenter n. 190. Alex. cons. 180. nu. 9. lib. 2. Grammat. voto. 3. n. 23. vbi etiam ad id adducit. Ioan. And. & Bald. sic etiam Farinac. q. 38. num. 110.* Sin vero urgentiores & firmiores iudicet cõplicum denunciations, procedat ad torturam, saltem leniorem. Dependet ergo res, à pondere iudiciorum, ut præualeant grauiora, ut olim docui d. lib. 5. section. 3. vers. condiciones autem, cum Prospero Farinac. d. operu qu. 47. & est ad mentem Carolina.

Concl.

QVÆSTIO VI.

An saltem ad hoc duorum vel plurium infamium denunciations sint necessariæ?

SINON ad sint alia adminicula, ut minimum requiruntur denunciations duorum virorum vel pluriũ mulierum. Nam vnus non sufficere, maxime contra personam bonæ famæ dictum satis. plurimi enim facienda vitæ præcedentis merita l. 3. §. sed si ex improviso. & l. non omnes §. à barbaris D. de re milit.

Dixi (ut minimum) quia saltem requiruntur duo vel tres (ut dixi) nec pauciores vnquam iussederint: non tamen semper isti duo vel tres suffecerint: si tanta sit vis bonæ famæ propter magnam personarum inæqualitatem (v.g. si Princeps denuncietur à suis subditis) ut duobus vel tribus ipsa adhuc bona fama præponderet: tunc enim tot denunciations requirerentur, quod possent præponderare. *Sic Pater Valentia. tom. 3. in D. Thom. disp. 6. q. 3. puncto. q. 3. vers. secunda regula, & Petr. Binsfeld. d. concl. 6.* Aliquando ergo sufficient duo, aliquando plures requiruntur, pro circumstantia personarum.

QVÆSTIO VII.

An ultra denunciationem plurium, denunciati diffamatio requiratur in criminibus exceptis, ut possit procedi ad inquisitionem specialem, & ad torturam?

NON quæritur an ad inquirendum vel torquendum sola fama suffi-

ciat

ciat, quod si quæreretur, optimè quidam confulti respondissent in exceptis criminibus solam famam sufficere ad citandum personaliter, & ad detrudendum in carcerem, & proinde multo magis ad specialem inquisitionem. (*in leg. nullus, C. de exhib. reu. Crauert. conf. 41 num. 6. cum alijs adductis à Mascard. conclus. 754. num. 19. ad torturam tamen quæ requirit indicia facta propinqua, graua, verisimilia, & clara lib. 1. in princip. D. de quest. l. milites. C. eodem. Bald. & alijs relati à Farinaco quest. 37. num. 3. non sufficeret sola fama, vt ex communis sententia & praxi docent idem Farinacius quest. 47. num. 4. præterquam in occultis criminibus, vbi ad torturam sufficit, receptum id docet Clarus d. §. fin. quest. 21. vers. Fama sola Rimin. lun. conf. 362. nu. 3. aut si aliud indicium famæ adminicularetur, verbi gratia nominatio complicitis confessi proprium crimen, ex Gandino & alijs Farin. d. q. 47. num. 17.*

Sed quæritur de necessitate istius diffamationis, primo quoad inquisitionem specialem, deinde quoad ad torturam. Regula est iure certa.

Inquisitionem specialem non præcedente fama nullam & inuolidam haberi. *text. in c. inquisitionis c. qualiter, & quando d. 2. de accusat. c. licet Heli de Simon. & est communis sententia, vt docent Aegid. Bosius titul. inquisit. numer. 8. Iulius Clarus §. final. quest. 6. in princip. & Farinac. lib. 1. quest. 9. in princip.*

Sed communis quoque sententia est: hoc fallere in crimine hæresis & læsæ Maiestatis. *ex c. excommunicamus, §. adiciamus. de sent. excommun. & in cæteris atrocibus & exceptis; vt tenent Præpos. Alexandrin. in c. 1. numero 64. 2. quest. 8. Gregas supra q. 9. num. 2. Cephal. conf. 304.*

A num. 88. Decian. lib. 7. criminc. 43. num. 8. Menoch. consil. 100. numero. 64. Farinac. d. quest. 9. num. 14. & 15. Nauarr. rubr. de iudic. num. 77. Valentia d. vers. Secunda. regula quod licet de iure verum non foret: tamen, quod de consuetudine & vsu iudiciorum solemnitas diffamationis ab Aula recesserit multi attestantur. *Clarus supra Bonacoss. lib. 1. commun. opin. verbo, Inquisitionem præcedere debet. Farina. de loco num. 21. sufficit ergo quoad inquirendum in nostro crimine excepto nominatio reorum, vt optimè post Baldum alij. Bald. in l. 1. C. de sum. Trin. num. 6. Marfil. conf. 12. n. 38. conf. 15. num. 5. & 6. consil. 28. num. 16. Gramm. consil. 21. num. 7. Clarus §. fin. q. 21. num. 5. Hæc adeo certa puto, vt mirer quosdam consultos de inquisitione in hoc crimine contrarium, contra communem praxim, rescribere ausos fuisse,*

Quod attinet ad torturam, res est controuersa non nihil. tamen quod olim tenui, non requiri diffamationem *d. fest. 3. num. 1. idem nunc adhuc cum affirmantibus Friburgensibus & Ingolstadtensibus assero, cum Lanfranco in pract. crimin. c. 8. Decian. d. consil. 18. nu. 42. Menoch. d. consil. 100 n. 64. Binsfeld. membr. 2. concl. 6. dub. 2. illat. 6. Valentia d. d. sp. 6. q. 13. punct. 4. §. 3. vers. secunda regula. Nam si sine alijs adminiculis duorum nominationes valent contra personam bonæ famæ: certe non requiritur præcedens denunciationem diffamatio.*

Deinde cum hoc crimen sit occultissimum & Lamiarum maxima vafrities, vix vnquam diffamatio præcedit denunciationem. Fama quoque est indicium remotum à facto, & persæpe vix populi vana & fallax, etiam cum à personis honestis & fide dignis orta, vt

C
Concl. 2

bene Farinac. *dist. quest. 37. num. 26. & 46.*

Doctores etiam cum agunt de proprijs & peculiaribus indicijs in crimine maleficij, aliquando vnum, aliquando plura ad torturam requisita recentent: non tamen addunt famam debere concurrere cum illis, vel illa præcedere: sed potius contrarium insinuant, aliquando namque docent famam seu diffamationem solam absque alijs adminiculis sufficere: aliquando alia indicia sola: vt videre licet apud Menochium *lib. 1. præsumpt. 89.* Binsfeld. & à me citatos *vbi supra.* Et ipse Carolus V. ponens indicia, quæ singula sufficient ad torturam, nullam diffamationis adijcit mentionem. *patet ex Ordinatione 29. & seq. vsque ad 32.* Nec obstat. *con. tit. 44. vbi additur expresse, & illa persona sit super hoc alias infamata.* Non inquam obstat. Nam conditio illa non ad omnia præcedentia indicia, sed ad proximum tantum spectat: iuxta limitationem illam eruditam Menochij, quod quando determinabilia sunt inæqualia seu diuersæ rationis, tunc quæ illis subiungitur ratio vel restrictio non ad omnia, sed ad id quod proximè præcedit referenda est, vt illud limitet ac determinet. *lib. 4. præsumptio. 89. num. 143.*

Nec obstat etiam c. inquisitioni de accusat. & inquisit. nam illud cap. vel procedit tantum de duobus vel pluribus extra iudicium denunciatis maleficijs. *Mart. Azpilquet a rubric. de Iudic. nu. 78.* vel si extendas ad denunciations in iudicio, intelligendum, cum alia indicia sufficientia desunt: tunc enim diffamatio saltem est necessaria: secus si adsint alia indicia proxima & vrgentia.

(:.)

QVÆSTIO VIII.

An satis denunciari aliquem aut aliquam à pluribus, quod ipsam viderint in conuentu & congregatione sagarum, in ordine ad torturam absq. eo, quod damna fecerit?

QVI tenent negatiuam nituntur varijs fundamentis. nam eorum quidam totum hoc chorearum & conuentuum negotium exhibent, vt delirium: & re vera nihil tale accidere contendunt, quos puto me satis copiose refutasse *l. 2. Disqu. Mag. q. 16. & plenius lib. 5. section. 16. post lit. TT. in solutione quinti arg. in editione tertia Moguntia apud Albinum in folio. & ostendisse vt plurimum non esse illusiones, & modos suggessisse Iudici, quib. discernat illusas à non illulis. Postea vidi quorundam DD. quoddam M.S. consilium, in quo conatur eleuare hoc genus indicij, sed argumentis, vt videbitis vix dignis refutatione: respondebo tamen hic, vt ipsimet videant, si hæc videbunt, fundamenti sui infirmitatem.*

Primò, quia testis minus apte extra sensum vel ex sensu rei depositæ deponens, probat. *l. qui testatur. §. 1. D. de his qua in test. delent. l. testium. C. eod. Blancus de indic. num. 49. & alij.* sed istæ, quæ denunciant se vidiisse istas mulieres in choreis & comestationibus, non deponunt per sensum aptum, quia tunc illum non habebant. igitur nihil probant. *Resp. transeat maior, et si indiget interpretatione. Negatur minor.* Quam illi sic probant, vt earum verbis: Pro constanti namque habemus, quod hæc striges & lamæ in actu & raptu illo existentes, sensus suos cum operationibus naturalibus & veris non habeant. Quod pro constanti habetis boni viri, hoc communiter Iuri. & Theologi,

profal-

pro falso habent, fatentur aliquando ita contingere, sed rarius longè. *vide dicta à me locis præfatis.* Videte etiam quam constanter id probetis, quod habetis pro constanti. Id (aiunt) ex eo colligimus, quod congregationes istæ in locis siluestribus & palustribus fiant, ubi cibi & epulæ sordidæ, infames, ut plurimum berræ apponuntur, nullum alimentum, sed nocumentum, afferentes supellectilia, vasa argentea & alia denique omnia ibi existentia, vel non vera, sed solum apparentia; vel ea adeo subtili, & adeo fallaci materia fabricata, ut verè non consistant, & hinc ad simplicem Domini nostri Iesu Christi nominationem euanescant. [hæc probant multorum testimonijs, quod nihil necesse, quia non probant, quod illis probandum erat. Deinde addant pro minore argumenti: & tamen praxis demonstrat, quod de amœnissimis locis, suavisimis cibis, & rebus pretiosissimis deponant atque testentur. Quod est argumentum efficax & inevitabile deficientis, vel saltem deprauati, & minus apti sensus.]

Respond. Hos argumentantes valde allucinari, quoniam ab eo quod aliquando contingere Grilland. Remig. eo & alij asserimus, ipsi inferunt universalem id semper contingere. cur si nobis credi possunt de ijs, quos deceptos diximus; non credunt de reliquis, quos deceptos negamus? Cur putant, quia in loci ornatu deceptio est, sequi tali in loco non fuisse corporaliter? Quasi non possit dæmon illas & eo transferre, ut illic vere fuerint, & nihilominus amœnitatem hanc oculis, & cibos palatui, & similia obtrudere, more præstigatorum, an quia puto, me in præstigatoris ludo vidisse, quæ

A non vidi, sequitur me in ludo non fuisse? An non veram cladem gregibus dedit Ajax, quia Laertiadem & Atriadas cadere se opinabatur? Sed euanescunt audito nomine Iesu, præstigiæ ergo fuere, non tamen ideo; non illic fuere striges, quæ præstigijs ibi delusæ. deinde potuit, subito, quæ vera & solida erant, Diabolus oculis subtrahere, & sic euanuisse videantur. Sic ergo hoc argumentum sensus quoad quædam deficientis: & aliquando; quid inde subdunt rationem Physiologicâ. Totius corporis compago, & sensuum harmonia pro sui conseruatione mediocritatem quandam requirit: ideo in tantum motus violenti celebritate, ut est asportatio illa Diabolica, consistere non potest.]

C *Respond.* Mediocritatem hanc non consistere in inuisibili: sed habere suam latitudinem, in vno maiorem, quam in alio. Diabolum verò, qui vires singulorum optime, perspectas habet, ijs motus velocitatem sic attemperare, ut præter fatigationem detrimenti nihil sentiant. An minus videt, audit, gustat, sentit, qui veredarijs currit, & fatigatur, quam qui sensim pedibus ambulat? Addunt;

Præterea spectra, quæ nocturnis tenebris imaginationi perterritæ sese offerunt, quoties illa supposita nox sit, vsque adeo vim omnem corpoream lædunt, ut vel à deferente deciderent homines, vel terrore consternati perirent, vel in grauisimum aliquem affectum inciderent, quod experiuntur, qui leuioribus occasionibus persape ex solo terrore in grauisimos incidunt morbos. Quare si eo incolumes deferuntur, necesse est vi aliqua naturæ vires excedente suspendi animæ actionem in totum corpus, ita veluti

cadauera sensus ac mentis omnino expertia pro illo tempore sint: & hoc est, quod nouissime voluit Delrius dicta, quæst. 16. lib. 2. sub littera C. vers. posset dæmon, ibi horum enim vnctione obtupefacit sensum & miseris persuadet, &c.

Quæro cur non addunt, quid persuadeat, quod ego addidi, *persuadet vnguenti vim esse maximam?* an quia videri volebat me dicere, *persuadet illis quæ non sunt?* Certe miror medici voluisse quod tota illa q. 16. tam exactè refutauit, hocine est bona fide consulere? Dico iterum nihil aliud me ibi asseruisse, nihil voluisse, quam causam reddere, cur quod sine vngue dæmon possit, cum eo malit. Terror nasci solet ex re incognita, nam notis non terremur vehementius nec diutius. Sage sciunt quæ vident dæmones esse, & ipsorum fieri opera, quibus etiam committentur, facillimum est illi, imaginatione non læsa, sed delusa, sensu non sublato, sed aliquantulum alterato, eas deferre, cætera quæ addunt mera & inania verba sunt, nec à me, nec alijs admittenda.

Pergunt, Alia & 2. ratio huic valde proxima nos trahit, quod hæ personæ, vel vi venefici huius vnguenti, vel furore Diabolico ita diuina permittente manu, prorsus ebriæ & furiosæ dicantur. Abbas Tritheim. d. q. 6. col. 3. cuius verba cum propositæ rei apprimè ferulant, reserue placuit, *voluntatem habent* (inquit) *deprauatam, quæ eas conuertit in furorem, quo mentem præoccupante, mox dæmones se furentibus applicant & effectum eorum, quæ ipsa malefica petunt, Deo permittente Dæmones insanentibus præstant.* Simile voluit Picus dærorum prænot. cap. 5. in fin. li. 1. dum inquit, *Necromantici furunt, chromantici*

A *delirant, Magi insanunt.* At iure probatum est quod dicta furiosi & ebrii non considerentur. *Speculat. de testament. §. 1. numero 8. Bartol. de testibus ver. furiosi. Albert. de testibus num. 32. Campeg. de testam. regul. 114.*

B *Respond.* Argumentum æquioco vitio laborare. Nam in minori, I. C. illi furiosas vocant propriè sumpto vocabulo, quorum imaginatio læsa. In maiori Tritheim. de voluntatis malicia loquitur, & furoris vocabulum sumit impropiè, sicuti cum iratos dicimus furere.

C Quod in Pici verbis clarius elucet; quis enim non videat sic dici furere Necromanticos, & insanire Magos, sicut dicuntur chiromantici delirare? quis vnquam vllorum istorum habuit pro vere furioso, quem catenis, non disputatione compescere solemus? Nōne illud, *voluntatem habent deprauatam*, satis indicat, de quo furore loquitur Tritheimius? Furor ille, quem Bart. & cæteri dicunt à testimonio arcere, non oritur à voluntatis deprauatione; sed ab imaginatione læsa natus, impedit sanam & liberam voluntatis functionem.

D Tertium argumentum adhuc leuius est: Consideramus (aiunt) quod hæ sagæ & maleficæ, à tempore & momento illo, quo liniuntur & vnguntur, vel saltem à dæmone asportantur, vltique ad tempus quo reuertuntur, naturam dæmonis assument, vt inter ipsas vel dæmonem nulla vel modica esset differentia, & quicquid ipsæ agunt, non ipsæ, sed dæmon operatur, quod probant verba Tritheimij modo relata, ibi; *illorum Dæmones se furentibus applicant*: quod etsi non eueniet per modum obsessionis, & quod dæmon sagam ingrediat, ibique tanquam

Domit

Dominus nauis operetur, euenit saltē,
 quod tamquam extrinsecus motæ, per
 immutationem phantasmatum pluri-
 ma inania & falsa ostendat, sensus ludi-
 ficet, decipiat atque fascinet.]

Duo his verbis inuoluuntur quo-
 rum vnum nihil commune habet cū
 altero, etsi quasi ratio alterius adiunga-
 tur. Prius est, *eas tempore strigiportij, na-
 turam demonum assumere, ita vt inter il-
 las & hos vel nihil vel modicum intersit.*
 Hoc cum sit falsissimum, pernego.
 Quæso si eques ab equo abripiatur, &
 illo in equo hærente; sed equū regere
 non valente, equus segetes, calcet &
 conterat: etsi vere calcatio equo sit
 adscribenda, tamen quis dicat equitem
 equi naturam assumere, &c. Nec ad
 rem facit quod hunc inuitum portat
 equus: nam nec striges semper sponte
 conscendunt scitium hircum. Vnde
 apparet, quæ ex Tritthemis secundo
 loco ponitur, non probare quod præ-
 celsit, sed tantum aliqua fieri ab ipso
 dæmone, quæ striges se putant facere.
 Quod non negamus, sed asserimus fal-
 sam esse illam asserionem generalem;
*quæ equi d' ipsa agunt, non ipsa sed demon o-
 peratur.* Quæ ab homine nullo pacto
 aut vix fieri queunt, illa dæmonis ope-
 rationi possunt adscribi: sed esse in cō-
 uentu, saltitare, se ingurgitare, blasphemare,
 &c. fiunt instigante dæmone, sed à
 strigibus patrantur. Et bene quod ip-
 sismet hoc aduertentes sua cædunt vi-
 neta cum immediate subiungunt.

Est si quid vere & per sensum operetur,
 quod in quibusdam actibus negari
 posse non videtur, vt in saltibus, & cō-
 cubitu cum dæmone, iuramentis &
 obligationibus cum eodem inuendis,
 alijsque dæmoni vtilibus & proficuis,
 totum hoc ipsi, tanquam instigatori &
 Domino earum personarum iam factō,
 tribuendum videtur. iuxt. reg. l. & si

A amicus D. ad leg. Iul. de adulter. Abb. Tritthem. d. quæst. 5. vbi (inquit) Dæmonem vti voluntate furentis maleficæ, sicut artifex instrumento ad operandum. Remig. d. cap. 14. colum. 10. quæ dicuntur dæmonum ministerio & opera fieri.]

B Respond. Incauta Tritthemij verba videri hos allegantes in alterutrum præcipitasse. Vel enim voluerunt hoc sic tribui dæmoni, vt nō mereatur propter ea facta punitionē lamia: vel vt absolute propterea negemus eas id operatas. Vtrumque est intolerabile. Posteriorius quidem, quia licet ille sit Dominus imperans, & suator incitans, tamen in tripudio pedes moues & vult mouere lamia, atque ita de cæteris actibus. Nec seruū latronem à pœna latrocinij liberat iussio sui Domini. Idcirco & prius negandum. Deceptio suadentis, non impedit ne actio persuasi sit voluntaria. Putare autem quod Diabolus sic eorum voluntati dominetur, & liberi, esse arbitrij, seu libere velle desinant, Catholicæ fidei repugnat. Quapropter comparatio illa instrumētī fabrilis nec satis apta, nec satis propria est, artificis absolutum in terram dominium est, a deo vt cum ipse vult, serra idonea non possit non ferrare: dæmonis in voluntatem lamia potestas nulla, nisi instigandi; sed semper illa potest cum Dei gratia, abnuere ac dissentire. Et quia hoc potest; quando Dæmoni cooperatur rea pœna fit, hic temporaria, in altero sæculo aeternæ. Denique quid hæc omnia faciebant ad rhombum, nam etsi vera forent, non sequeretur sagas cōuentibus se interfuisse dicentes falsum deponere. Quod probandum erat, nec tamen hoc argumento vel sequentibus probatur. Sequitur enim.

Et hac sola ratione vel transmutationis, vel omnimodę similitudinis & operationis has dici existimamus lamias: quod est certi dæmonum generis nomen. *Torquema. d. Dialog. 3. fol. 4. in fin.* Vel strigias nuncupari nomen paludem infernalem significans. *Franc. Berna. Comens. de strigibus in princ.*

Vbi estis Etymologiarum studiosi? accurrete. *Lamia* dicuntur certi dæmones. esto, nam id ipsum alias probavi ex sacris litteris, & patribus, *Commentar. in Traged. Seneca, & in disquisit.* Ideo illa dicta lamia propter trium causarum vnam, prima est, *transmutationis*: Sed eas transmutari in Dæmonem, id vero verę fidei repugnat & sanctionibus, abstinentum ergo ab hac ratione. 2. est *omnimodę similitudinis*. Hęc ratio sic indefinite posita æque falsa est ac prior, debuerunt addere in malitia aut quid simile, & adhuc negaretur hi, *omnimodę. 3. & operatione*, hanc admitti posse censeo explicatam, instigatę & adiutę a dæmone.

Strigia, non vocatur, sed *Striges*, & *Striga*, a vulgo, nec illud a palude, *strigia*, ridiculum commentum rei tã serię inserendum, dicta ab obscena volucris, *strige*, cui nomen a strigendo, vt docui alias ex Sereno, Ouidio, festo; quibus hac in re potius credere debuerunt, cum & Simancas id clare posuerit, *Cathol. instit. cap. 32. num. 1.* quem ipsi laudant.

Denique rationibus his maiori huiusmodi, *Lamia sunt dæmones vel saltem Dæmoni similes*. Subiungunt hanc minorem; sed dæmonis testimonio nullo modo iudici credendum, ergo nec lamias, hęc enim argumentatio tota latet in his verbis, quę subiiciunt;

At impium esset nedum dicere, sed

A dubitare, an dicto dæmonis mediato vel immediato, absolute vel ad effectum inducendi aliquod indicium credatur, cum sit inimicus humanę naturę, author ac pater mendacij, ac demum iniustitia ipsa, quia nihil aliud esset, quam quod ministri iustitię super iniustitia se fundarent.

Respond. Quando creditur denunciationi sagarum; creditur, non dæmoni; sed ipsis mulieribus, quę vel inuito illo, vi tormentorum, aut spõte sua veritati testimonium, & iustitię adiutorium exhibent.

Argumentum horum consulentiũ tale est in summa. Dubia probatio non attenditur, sed requiritur quod perneceesse concludatur. *cap. in præsentia de probationibus.* Sed probatio perita a denunciatione lamiarum est plane dubia q. *Respondeo*, sufficere vt pro natura delicti verisimiliter concludatur, vt alias ostendi sup. quęst. 1. Et minor quoque falsa est, nec bene probatur duobus quibus probant. 1. est quia quod interfuerint conuentibus, non gignit nisi ex consequentia quadam præsumptionem fortilegij & aliorum criminum. aliquando enim interfuerint aliqui, nihil horum committentes. Secundum est, quia potest fieri quod vel ipsę deponentes delusa realiter ibi nõ adfuerint: vel denuntiarum absentium dæmon figuram ibi repræsenterent. Ad primum dico: nunc tantum queri, an sufficiat denunciatio ista ad hoc, vt iudex verisimiliter putet interfuisse, & idcirco eo fine torqueat, vt fateantur de illa præsentia: interrogatio de cæteris criminibus consequens est, quia vix vquam fit, vt qui interfuit non sint criminibus. illis ordinarijs irretiti, & ideo est de hoc præsumptio vrgentissima. Ad 2. dico vtrumque illud raro fieri: & posse iudici probabi.

liter

liter constare v. deponēs fuerit delusa, necne, de repræsentatione quoque innocentis, rarissime eueniunt similia exempla. Vtrumque docui d. sect. 16. docuit etiam posterius istud Binsfeld. & alij.

Quintum argumentum est istud: Quinto nos mouet auctoritas aliquorum sic in specie tenentium, quod de dictis visis & gestis in conuentibus istis Diabolicis nulla prorsus habeatur ratio. Prieras de Strigimago. lib. 3. cap. vltim. punct. 16. in fin. Simancas Cathol. in lit. tit. 37. nume. 15. Bernard. Gomenf. in Lucerna inquit. tit. de strigibus. sub. numer. 13. versic. aduertat. Nouiss. Roman. de indicij. causarum ciuil. & criminal. cap. 82. nume. 10. & ita passim seruant tribunalia Italia. potiss. vero sanctiss. inquisitionis, prout ministrum vrbis, quam huius ciuitatis plene testantur.]

Respond. Authores allegatos non asserere quod de dictis, visis, gestis in conuentibus nulla prorsus habeatur ratio: sed tantum sæpe falli & deludi deponentes: eo quod ea putent dicta, visa, gesta in conuentibus, quæ reuera ab illis dicta, visa, gesta, non fuerunt. Refero me, vt dici solet, ad fidem libri. videbis (Lector) Simancam expresse docere aliquando nec falli, nec deludi, sed vera deponere; & quæ d. numer. 5. dixerat ex Ponzinibili & Alciati sententia, ea refellere numer. 6. & addere quod asserimus de vero & reali strigiportio. *id. tam certissimus testimonijs, & tam euidenti rerum experientia comprobatur & cognitum esse, vt sit plane studium tenacius hoc inficiari,* quod vero in secunda editione postea addidit, tantum ea causa addere, vt sciamus minus credendum illis, de facto alieno, quam de proprio deponentibus: item minus quando de nocturnis conuentibus accusant

A socios, quam quando eos accusant de criminibus clara luce & extra conuentus illos phanaticos patris: item minus fidei contra socios mereri, quando nihil aliud imputant quam comestrationes & choreas illas nocturnas, quam quando illas simul & alia facinorosa, puta infanticidia, menses grandinata, &c. Quæ vt vera fateor: ita non video, quid faciant ad vniuersale, illud aduersariorum dictum (*nullam prorsus habendam horum rationem*) adstruendum. Quamuis etiam Simancas in ea, sententia: fuisse illius ne solius dictum, communi sententiæ & praxi præponendum? Eadem plane mens est Cumani & Prieratis: quorsum enim tot exempla conuentuum adferrent, & tam diligenter, quæ in illis sunt discuterent: nisi vellent ea iudicibus esse nota, & ab illis eorum, quam decet haberi rationem? Dico quam decet, quia ipsorum prudentiæ esse volebant considerare in casu occurrenti, quod vero similibus; delusam esse deponentem, necne; iudicare. Quare cum tam non bona fide scriptores istos allegarint, merito non credo quod de praxi Italiae & vrbis addunt. In vrbe & alijs locis Italiae Iudex fuit Ghirlandus, qui eorum rationem semper habuit: Sacri Palatii Magister fuit Spinæus: Itali Ananias & Picus & alij, & tamen omnes satis clare ostendunt vel maximam de his habendam rationem. Quod attinet ad Nouæ Roman. de test. quis vel ipse cum Alciato & Ponzinibio toties refutatis, vt tot Theologis, quorum constat hanc communem semper sententiam fuisse: tot Iureconsultis (*& fallitur Simancas putans contrariam esse communem. Vide decuratos à me d. questio. 16. & d. sect. 16.*) Tot philosophis & medicis, tot probatissimis historijs vnus obijciatur?

Quanto solidius, licet breuiter Pata-
uini DD. asserūt? Satis esse quoad effe-
ctū torturæ vt nominatores dicant illā
aut illas vidisse in conuentib. & cōuēti-
calis sagarum; nec oportere probare de
damnis alicui illatis. & citant Binsfeld.
*conf. mal. membr. 3. concl. 6. Dub. 2. &
med. sect. 16.* Idem asserunt DD. Fribur-
genfes, propter alia multa crimina que
solent præcedere conuentus, vt apo-
stasia, & blasphemia; & concomitari,
vt idololatria, Sodomia, &c. quæ enu-
merauit, *d. sect. 16. lit. 20.* & quæ nec mi-
nus, immo magis, Iudici punienda
sunt; quam damna agris, pecoribus, ho-
minibus data.

I Nimis enim audax ille consultor fu-
it, qui asseruit, se pro Theologico axio-
mate audere affirmare: Quod iudex se
cularis minus sollicitus esse debeat quā-
do inculpatio est de sagarum conuen-
tibus & choreis; quam quando est de
maleficijs venenarijs seu damnosis pro-
ximorum rebus aut corporibus. Nul-
lus enim Theologiæ peritorum hoc
axioma pro rato aut securo accipiat,
sed pro paradoxo & periculoso. Tum
quia ratio parū efficax est; qua id probat,
nempe quia ex conuentibus illis
& choreis respub. directe damno non
afficiatur, tum quia nihil vrget confir-
matio, quod ideo sanctio Carolina in
solo illo maleficio noxio seu venenatio
regi pœnam præscripserit: inconuen-
tuum vero & ibi patris criminib. sa-
garum liberam iudici pœnam reliquit,
videlicet vt sciat hæc sibi minus cōsi-
deranda quoniam reipub. minus sint
perniciosa. Periculosa certe (vt dixi) o-
pinio, nec vera, semper enim iudici ma-
ioris faciendus est honor & iniuria Dei,
quam cuiusuis hominis: & magis læ-
ditur respub. atroci iniuria Deo, quā
hominibus illata. Quare de illa magis
sollicitus esse debet & eam acerbius pu-

A nire, diligentiusque committi ad extir-
pationem criminum, quæ directe læ-
dunt maiestatem diuinam, quam quæ
directe vergunt in hominum iniuriā
damnumue. Iudex etiam sæcularis in
iudicando non reipub. tantum, sed Dei
vices gerit. Sæcularibus quoque iudi-
cibus loquebatur Iolaphat Rex cum
diceret, *Videte, quid faciatis, non enim
hominum exercetis iudicium, sed Domi-
ni. 2. Paralip. 19. 6.* Non de homicidijs
tantum & veneficis, sed omni malefi-
cio ac crimine sagarum capiendum il-
lud; *Maleficos non patieris viuere, Exod.
22. 18.* vbi vocem Heb æam MET
ASSEPHAN. מֵטֶשֶׁפְּחָן non esse re-
stringendam ad veneficum alias con-
tra VVierum Domi. In conuentibus
dæmonem adorant, in iisdem nefan-
dissima quæque patrant, venena præ-
parant clades hominum pecorumque
calamitates frugum decernunt. Solius
idololatriæ quanta iudici sollicitudo
gerenda docet Deut. cap. 17. v. 8. vbi
expresse præcipitur: *Nec parcat es oculus
tuus, vt miserearis eius aut occultes eum,
sed statim interficies.* Non scio vbi de vl-
lo crimine, quod Reipublicæ directe
noceat, sic loquatur sacra scripturæ.
Nec finit prudentia simus solliciti de
riuilis auertendis, magis quam de
fonte exhauriendo. Fontes malorum
sunt isti conuentus, riulli; tantum illa
veneficia & datana data. Inanis ergo
ratio est illa directo damno.

E Tinniant aures horum consulto-
rum, expauescant corda iudicum il-
lis credulorum, ad illa iudici per pro-
phetam comminata Dei verbis: *Lo-
quens locutus sum, vt domus tua, & do-
mus patris tui ministraret in conspectu
meo vsque in sempiternum. Nunc autem di-
xit Dominus, Absit hoc à me: sed quicum-
que glorificauerit me, glorificabo eum.*

qui autem contempnum me, erunt ignobiles. *A* Ecce dies veniunt: & præsidium brachium, & brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua.] 1. Reg. 2. 30. Cur iudici tam grauius minatus? an quod veneno vel ferro aliquos interemerat? an potius quia Deo illatam à filijs iniuriam satis vltus non erat? Scilicet minus Sacrilegæ sunt sagæ, quam filij Heli.

Sed obijcitur Carolina sanctio, & male obijcitur ex arg. 109. Multiplici enim solutione sine negotio remouetur. Potest dici cum Friburgensibus, in d. sanctio nomen, *Zauberey*, accipi in generaliore & latiore significatione, quatenus & Magiam & maleficium complectatur. Nam ex Germanicæ linguæ proprietate liquet & magos & maleficos, *Zauberer*, vocari. Ideo cum magi & malefici strictè sumptis vocabulis valde differant, ut docet *Binsf. in l. multi. C. de malef. & mathema. in prin.* & grauius sit delictum maleficorum, nihil mirandum si distinctas vtrique crimini pœnas Imp. præfixerit. Vel cū *Linsfeldio. in l. C. de malef. & mathemat. circa fin. concl. 2.* Imperatorem in hac constitutione non loqui de delicto Magiæ secundum totam eius latitudinem, qua comprehendit ut species diuinatorem, Amatoriam, & Maleficam seu veneficam, sed secundum vnam speciem, nempe tertiam, quatenus veneno grassantur; & hominibus inmentisque nocent. *l. l. C. de malef. & mathemat.* Constituire itaque, ut si veneno grassentur, & de facto hominem, iumentūve necassint, comburi debere: si vero effectus seu nocumentum hoc secutum non fuerit, tunc non ordinaria ignis extraordinaria pœna prudentis viri arbitrio puniendas. *l. sunt quadam D. de extraord. crim.* Vel denique ut olim respondit; illic Imp. non negare quin ma-

leficæ sicum dæmone fuerint fœderatæ, si in conuentibus consueta fecerint: morte plectendæ sint: sed sancire, si venenariæ sint, semper igne puniendas; si vero non sint venenariæ arbitrio iudicis puniendas, hoc est aliquando igne, aliquando alio supplicio. Nec enim (ut volunt aduersarij) idcirco venenarijs rogum intentat, quod alios minus noxios censeret reipubl. (contrarium iam docui) vel quod in istis detegendis minorem iudicis sollicitudinem exigeret (quod de tam pio & diuini honoris & fidei vsque adeo Zeloso principe non est credibile:) sed quoniam volebat cauere, ne iudices errarent existimantes in damnis per hoc crimen illatis, eodē arbitrando modo, quo de ceteris criminib. damnificantib. vel personarum occisarum qualitate, pœnæ magnitudinem moderantur, vel etiam putarent tales noxios veneficos sicut cæteros homicidas decollandos: id inquam ne censerent, sed intelligerent quam atrox crimen sit veneno & ope dæmonis quē tollere, ideo huiusmodi reos omnes voluit vltimè incendio absumi. De ceteris criminibus à lamijs designari consuetis, id noluit exprimere, quia satis censuit iudicibus id persuasum, ipsi Germaniæ praxi, iam à Friderici & Maximiliani primi temporibus recepta, cui non est censendus voluisse tam clanculum, & obicure per consecutionem quandam detrahere.

QVÆSTIO IX.

E Quando fit talis denunciatio, quod hæc vel illa persona interfuerit conuentibus sagarum, an requiratur specificatio temporis & loci, vel virum sufficiat generalis denunciatio plurium absq. huiusmodi circumstantiis ad inquisitionem & orturam?

lcvt iure communi ordi-
naria in accusatione expri-
mi debet locus & tempus;
non dies, sed mensis annuq;

l. libellorum D. de accusat. & ibi Bart. n. 2. supra c. fin. §. libellorum 2. q. 8. quando factum semper, non vna die certa punibile est, Barthol. vbi num. 12. Sic etiam in particulari inquisitione, quia Iudex tunc vicem subit accusatoris: Bart. in l. 2. §. si publico num. 12. D. de adulter. communiter receptus, iuxta Aretin. & Felin. in c. qualiter §. debet de accusat. & totius mundi praxim iuxta Ang. in l. ea quidem num. 3. C. de accusat. Bossius tit. de inqu. sit. nu. 90. Clarus §. fin. q. 31. num. 11. & ideo, vt reus suas defensionis queat instruere, debet in inquisitione etiam diem exprimere; si reus id petat; quia forte vellet docere se tum alibi fuisse, Barth. in l. is qui reus D. de publ. iudic. numero 2. & quamvis Imola contrarium senserit, ibidem tamen communiter doctrina Barthol. obrinuit, las. in l. 2. §. si quis Ephesi D. de eo quod certo loco. Bossius sup. num. 92. Giga de crimin. las. Mar. tit. qualiter procedatur. q. 3. Clarus q. 12. n. 6. & 9. Angelus & August. in addit. ad Angel. in gloss. de anno presente num. 2. Mascard. conclus. 512. num. 3. Farinac. quest. 1. nu. 20. Iam iudex tamen quam accusator, si dicerent se diem ignorare, & id confirment Sacramento, excusabuntur, Clarus d. q. 12. n. 9.

Immo tam necessarium est regulariter vt in accusatione & inquisitione speciali locus, annus ac mensis criminis inferantur, vt etiam parte non petente, ipso iure censeatur inquisitio aut accusatio nulla, vtpote deficiens in substantialibus: ita post Alexandr. & plurimos ex communis sententia Clarus d. numer. 6. & Farinac. d. quest. 1. num. 11. & 15. Quæ vt certa sunt in criminibus non exceptis; optime facturum iudicem, ad hoc

A vt plenissime muneris suo satisfaciat; si factum sit huiusmodi cuius annus & mensis ac locus à denominante exprimi non difficulter queat; si de his circumstantijs nominantem interroget, hoc tantum volui in disquisit. lib. 5. sect. 3. sub lit. L. vers. tertio requiritur, vt nominans diligenter, non vero, quod si in crimine Magie, maxime si plurium adfit nominatio, hæc interrogatio & expressio loci ac temporis prætermissa fuerit: ideo inquisitionem nullam redderet.

B Illis enim assentior, vt & Friburgenses, qui asserunt in criminibus exceptis prædictio solemnia, quoad additionem loci & temporis, non requiri. gloss. in princ. verb. & instituendo Instit. de publ. Bald. ca. 1. num. 20. Quibus modis Feud. amit. Angel. de maleficiat. vers. falsario numero 37. vers. hæc est quedam inquisitio. Hippol. de Marfil. sing. 163. Ferrantes Garz. areus inter cons. rimin. vol. 1. cons. 125. Menoch. cons. 90. num. 88. & 91. lib. 1. Ziberius Decian. cons. 18. num. 22. vol. 1. dixi d. libr. 5. sect. 2. §. Tertio requiritur ad formam, & hoc voluit vnus pro parte aduersa consulentium in scripto cuius initium: Opere pretium videtur, hsc ce verbis: Necesse non est omnes huiusmodi circumstantias à denunciatori- bus indicari, præsertim quando huius rei impedimenta legitima adferuntur apparet, ex quibus iudicis animus moueri potest, vel quasi certo credat denunciante vera dicere. Quod & probat, quia iudicis arbitrio (ait) relinquitur, vtrum indicia ad torturam sint sufficientia.] Sunt & aliæ rationes pro hac decisione, quia quando idem crimen sæpius ordinarie, quasi ex consuetudine patrat, locis maxime varijs, & vt plurimum incertis vel incognitis, aliquando etiam ornatu toto loci ficto, & præstigijs instructo,

vix potest circumstantia loci & temporis certo exprimi; loci quidem propter patagium illud præstigiōrū; temporis propter actuum frequentiam: accedit quod in his conuentibus sæpe inebriantur, quod omnia fanatico ritu peragantur; quibus rebus memoria facile perturbatur quoad locum & tempus, sed non tam facile quoad personas; quod docet quotidiana experientia. Vidimus enim quod ebrios licet compotiores suos probe nouerint, & eorum memores sint, temporis tamē & loci ubi sympolium fuit, non recordentur. Sane quod frequentia & iteratio actuum memoriam confundat, testatur *Bolsius, de opposit. contra test. numer. 40.* & quod in his criminibus quæ iterari & frequentari solent, tempus & locus non sint de substantia, & ideo prædictarum circumstantiarum omisio non vitiet depositionem merito multi tenent. *Felin. in cap. cum causam. numer. 13. & seq. de test. Ioann. Crotus tractat. de test. part. 7. 142. Ioachim. Mysing. cent. 2. obseruat. 20.*

Item quando agitur de probatione alicuius actus puta criminis aut alterius rei in genere, quæ ex pluribus actibus deducitur (vt si quæras, num aliquis sit cōcubinarius, vsurarius, &c.) tunc testes singulares in circumstantia loci & temporis recipiuntur. *gloss. in l. ob carnem. D. de testibus Couarr. à Leyua lib. 3. resolut. capit. 3. numer. 5. Masciard. de probation. vol. 2. conclus. 856.* cur non etiam testes generales seu de solo crimine tali (quale est strigarum crimen quoad conuentus) generaliter absque his circumstantiis deponentes admittantur in ordine ad torturam? *Masciard. d. loco numer. 17.* Si obijcias cum quibusdam. l. 3. D. de accusat. & l. in causis, C. eod. Respondetur DD. II. in

A criminibus exceptis locum non habere; vt patet de crimine falsi, l. ubi falsi C. ad leg. Cornel. de fals. tenent hoc Bald. in cap. 1. in titul. quibus mod. feud. amit. ex d. gloss. instit. de publ. iudic. in princ. *Purpurat. in republ. l. edita numero 54. C. de edēd. Cephal. conf. 304. nu. 115. Rimin. lun. conf. 18. sub. numer. 72. Farinac. quæstion. 1. numero 13. & alij supra citati vers. illis enim assentior.* Et de crimine læsæ Maiestatis humanæ, *extrauagan. ad reprimendum, ibi, super dicto crimine, & ibi Bartholom. Item Gigas post Salic. & Praposit. in d. titul. qualiter in crimin. læs. Maiesta proced. quæstio. 10. Decian. conf. 18. num. 72. libr. 1. & inde ducto argumento de crimine læsæ Maiestatis diuinæ, vt est hæresis, Angel. in Authent. Quomodo oportet Episc. §. final. & Angelus Aretin. in prax. d. vers. hæc est quadam inquisitio.* Vnde ad crimen Magiæ valida est consequentia, quod rarissime caret hæresi, aut Apostasia; & ipsa quoque crimen est successiuum, & ideo solemnitas expressionis temporis & loci in eo non exigitur, ne quoad mensem quidem aut annum, vt bene Farinacius d. num. 17. cuius doctrina vera est. siue id Barthol. voluerit, in d. l. libellorum. num. 10. 16. siue potius contrarium, vt non male quidam contendunt.

Obijcitur nostræ sententiæ constitutio Carolina articul. 31. cond. 2. *Respondeo*, eam iubere, vt interrogentur de omnibus circumstantiis necessariis, & non nimis, difficilibus (nam hæc pro impossibilibus habentur) denunciatis; quales de conuentibus videntur istæ. Nec enim credendus est optimus & prudentis Imperator voluisse, iudicia retardare, denunciatis ad mortaliter impossibilia, iudices vero ad superflua cogere, cum tanto reipub. damno.

Difficilior obiectio est, non posse reis denunciatis defensionem tolli, quæ iuris naturalis est; ea autem in eo hic consistit, vt delati possint probare suum alibi (vt vocant) quod facere nequeunt, nisi locus & tempus conuentuum in quibus dicuntur vitæ specificetur. *Respondeo*, in hoc nostro casu exceptionem istâ friuolam iudicandam, quod vt intelligatur, paulo fultius hoc argumentum & solutio debent explicari. Qui contendunt defensionem hanc necessariam, quam vocant defensoriam negatiuæ probationem; vel loquuntur de defensione in genere, vel tantum de defensione iuris positiui: vt rous modo loquantur, vitium est in ratiocinatione & captio: hoc vt liquido appareat, suppono, vt verissimum ex aurea Balde doctrina, defensionem indicialem esse triplicem, vnam iuris naturalis, aliam iuris gentium, tertiam iuris positiui: seu, quod in idem recidit, duplicem, vnam iuris diuini, alteram iuris humani; & illam quæ iuris diuini est seu naturalis aut gentium, à nullo Principi. seu hominum tolli posse; quæ iuris humani est seu positiui, ab illis tolli posse, qui hoc iure sunt superiores ac potiores. *hac fufe Bald. tractat. de statutis à num. 75. Medices tractat. de foriuris casibus quæstione 8. à num. 9 Zanchinus Hugolin. tractat. de heret. in prin. & sic concilianda pugna DD. negantium defensionem reis adimi posse, & aientium id nonnunquam Principi licere.*

Hoc posito, quod commune accertum est tota dissentientiū ratio in hoc Syllogismo concluditur;

*Reis non est tollenda defensio:
Sed probatio negatiua est defensio:
Ergo reis tolli non potest.*

ET SVBDVNT.

*Tolleretur autem denunciatis negatiua probatio, si non esset necessaria expressio loci & temporis in denunciatione ista:
Ergo non licet illas circumstantias omittere: & si sint omisse, nullius pretij futura denunciatio.*

Respondeo, vel nihil concludere contra nos vniuersalem argumentationem, vel falsam esse maiorem & fallum cõcludi ex vna præmissarum falsa. Nihil concludit, si maior est particularis, idem, quod, *Quadam defensio non est tollenda*: tunc enim negaretur probatio negatiua esse illa quæ non sit tollenda, sed aliqua alia: & sic nihil in proposito cõcluderetur. Falsa autem foret maior si sit vniuersalis, significans quod, *Nulla defensio rei tolli potest*. Nam defensiones iuris positiui ex causa tolli possunt, & friuolæ omnes tolli debent.

Si res ponderant se maiorem restringere ad omnes quæ sunt iuris diuini, seu naturalis aut gentium: tunc negatur talis esse ista probatio negatiua: quia est iuris mere positiui, pertinet enim ad modum defensionis, qui est humanus iuris, licet ipsa defensio secundum se sit iuris diuini, ideo receptum est axioma, modum defensionis, non modo per Principem, sed per statuta quoque ciuitatum tolli posse, *Bald. & Medices supra Barbat. tractat. de Cardin. legato à latere. par. 2. q. 4. num. 3. Quimilinus Mendoz. tract. de inhbis. q. 71. nu. 10. & Rodanus tract. de spolijs E. clef. q. 13. nu. 10. & multis Farinacius, q. 39. nu. 23. in fin. & quod ordinaria etiam potestate in criminalibus ex iusta causa ipsamet iuris positiui defensio à iudicibus tolli possit regulariter, & id sepe factum docent non pauci, Farinac. vbi sup. numer. 24. & 144 & n. 102. & 107. Franc. viuius vol. 2. comm. opinio. opinione. 717. Mench. 43*

cap. 36. *Illustr. q. & cum afflicto Baiardus addit. ad Clarum d. § fin. q. 49. numer. 54.* qua de re nihil affirmo vel disputo: id tantum quod mihi sufficit, contendo iudices supremos, qui auctoritate Principis iudicant, tunc posse iuris positiui defensiones adimere, quando friuolæ sunt: tales autem censeri, quando tantum videntur viles protelâdo iudicio, ne tam cito lis ad exitum perducatur, nec ad summam seu liberationem reo sunt profutura. Huiusmodi, quæ reum non releuarent, defensiones posse iudicem tollere, traditū ab Alexâd. Bursato & Bosio, leges apud Farinac. d. *quæst. 39. numer. 77. & 78. num. 79.* non reprehendit hanc illorum sententiam; sed quod ijdem iudicibus ad deceptionem reorum viam aperirent, dicendo reum interrogatum debere exprimere qua defensione uti vellet, ut si iudex postea hoc prætextu exprimentem eluderet; id est, quod merito reprehendit. Etenim vir prudens doctusque ignorare minime potuit, defensiones, quæ reo non forent viles, esse friuolas, & proinde iudicium curandas. *Vitalis de Camban. tractat. de clausulis. numer. 3. vers. nil nouari, ex l. ult. de procurat.* Hanc vero defensionem, quam aduersarij contendunt tolli non posse, de hoc friuolarum numero probatur; primo, quia cum negatiua, quæ non cadit sub censuram sit plane improbabilis, adeo, ut reddat testem de falso suspectum, *Curius de testibus num. 53. Herculian. tract. de negatiua probanda num. 124. ad seqq.* nos autem hic versumur in probatione intuitiua, contra quam negatiua non admittitur, nisi sit loco & tempore coarctata: (*Sic ex Baldo Casonus tract. de malefic. cap. 6. num. 6.*) Quia non potest talis negatiua probari, nisi per contrariam intuitiuam, probantem affirmatiue, quod illo tempore in alio tali

A vel loco illam personam viderint: *Sic Herculian. sup. n. 152. 154. & 246. cum seqq.*) inde consequitur in casu chorearum & conuentus, in quo plerique inculpantes nec loco nec tempore suam denunciationem coarctarunt, non posse probabilem esse istam negatiuæ contrariæ probationem, quando denunciante sunt mortui, & proinde non possunt illas circumstantias addere, quibus contradicens negatiua per contrarias circumstantias stabiliatur. Deinde versumur in crimine successiuo, in quo non sequitur, Petrus tali die non interfuit choreæ; ergo nec alijs diebus: nam depositio Petrus interfuit choreis generalior est inculcatis, quam ut possit tempore hoc vel illo coarctari: nec contrarium, magis videtur probari, quam si de hæresi accusatus, quia concionibus interesse visus fuit, probet se non esse hæreticum, quia tali vel tali die ad hæreticorum concionem non accesserit; fieri enim potest quod alio tempore accesserit. *Vide Menoch. d. cons. 100. numer. 92.* Tertio in nostro casu ut contra affirmantem intuitiuam consideratione digna sit negatiua indirecta de visu, debet ea huiusmodi esse, in qua constet de negatiua deponentes illi loco temper præsentibus fuisse & vidisse, & audiuisse, & fieri non potuisse, ut visu vel auditu fallerentur: *Colligitur ex Mascar. vol. 2. de probat. conclus. 1091. numer. 9.* Quia necessarium est ut ex negatiua indirectæ probatione non suspicio tantum, sed scientia gignatur, ut per illam affirmatiua directa de visu elidatur: tanta vero certitudo, in præseti negotio nullo modo potest haberi. Nam strigiportia & conuenticula lamiarum sunt nocturno tempore, cum familia tota atque adeo mariti in lecto iacentes eodem, dæmonis sapentissimo, ro arte ac ope, somno profundissimo,

Rrrr

& morti

& morti simillimo compositi tenentur, quo ergo pacto tales dormitantij de visu poterunt testari, & dicere se tota illa nocte vigilasse? casu id vix potest accidere: ex curiositate, nunquam, nisi præcedat suspicio, quam hic aduersarij abnuunt, si faterentur, hæc ipsa foret pro indicio nouo iudici haud aspernanda. Quarto solent lamia, cum exeunt ad conuentus domum suam fascinationibus implere, & vicarium dæmonem domi in mariti thalamo supponere loco suo; quod multis exemplis confirmant Binsfeldius & Remigius, & alij, & non infrequens esse conitat: quod si ipsi nonnunquam domi remaneant, comparent in conuentu per substitutum, vt faciebat Doctor Fleatencis cõsiliarius Treuericus, & propterea consequeretur, ego illã tali nocte vidi domi suã: ergo non fuit visa in choreis: Immo potius, quia in choreis visa in substituto, seu repræsentata; merito iudex colligit se ad torturam debere procedere, nec negatiuas probationes tales sibi expectandas: cum non constet innocentes vllos solere repræsentari.

Equidẽ habeo pro manifesto, quod si probatio ista negatiuã in hoc casu admitteretur, & complices de choreis semper in denunciatione ad locum & tempus coarctarentur, idque vt substantiale denuntiationi necessariũ iudicetur: fere omnem aditum obstrui quæstoribus ad veritatem inueniendam. Nam vix vlli complices poterunt satis certo illas circumstantias exprimere, & probare: neque per hoc eo magis iudices de innocentia denunciatorum fient certiores: cacodæmoni vero fuerit facillimum officijs & fascino-rijs præstigijs, quancunquẽ ei collibebit, per delusos ijs testes, mancipia sua torturæ eripere, ad summam Dei

A Opt. Maxim. iniuriam, ad iusticiã dedecus, & totius humani generis exitium.

QVÆSTIO X.

B *An in hoc crimine vel alijs exceptis, testi. singulares in circumstantijs, dummodo concordent in effectu, substantia & fine, admittantur, & an huiusmodi testes singulares, quando plures sunt, faciant indicium ad torturam?*

C Væ sunt quæstionis partes: ad quarum resolutionem præmitto DD. sententias adeo hac in materia fidei, quam merentur testes singulares, esse varias, vt vix sit operæ pretium eas recensere, legatur, Anton. Gabrielius lib. 1. comment. opin. tit. de test. con. l. 2. & Ios. Mascard. d. vol. 2. conclus. 856. Gortius de test. part. 7. tit. de forma in test. ex am. obseruat. num. 131. Simanca. Cath. instr. tit. 64. n. 65. & seq.

D Suppono, quod omnes concedunt, testem singularem dici duobus modis, primo stricte, proprie ac absolute, cum quo ad eundem actum & personã nullus alius testis concurrat quoad effectũ, substantiam & finem; vt pote quia quod alij deponant non subordinatur ad id quod alter deposuit, seu tendit ad aliũ effectum, & finem. Secundo laxius, & minus proprie & secundum quid vocari singularem, quia alij nõ conueniunt cum eo in quibusdam circumstantijs, tamen conueniunt in substantia criminis & tendunt ad eundem effectum & finem probandum.

E Quoad primi generis singularitatem probabilior mihi videtur sententia ad condemnationem illos non sufficere, ad probandum crimen aliquod in spe-

cie,

cie, vt vnum homicidium, vnum raptum, item aliquem fuisse in isto conuentu, &c. iuxta Clarum §. fin. qu. 53. sub nu. 18. Felin. in c. licet. 2. col. 5. de test. Gigas. de crim. l. s. manifest. tit. quomodo & per quos q. 8. Minfi. cent. 3. obseru. 76. Valde quoque probabile est, nec in crimine in genere probando illos admittendos in ordine ad condemnationem: quia hanc esse communem multi censent & defendunt post Salic. in l. testium numero 16. C. de test. Ioann. de Amico & alios apud Clar. & Pegnam sup. in vers. ego quantum. v. g. si deponant aliquem esse vsurariū, hæreticū, &c. Et quoad istam singularitatem strictam, & quoad omnia, idem cenleo quoad torturam.

De testibus vero secundi generis, inuenio controuerti quoad condemnationem, & esse qui negent istos sufficere etiā in exceptis & atrocissimis: quod voluerūt multicitati, & probati à Claro & Pegna sup. Ego tamen sequor cōtrariæ sententiæ defensores, nempe in criminibus huiusmodi, quæ sunt iterabilia, testes de diuersis actibus deponētes, qui ad idem crimen probandū tendunt haberi pro singularibus nō vt obstitent, sed vt accumulent & inuicem iuuent: & ideo non esse repellendos prætextu singularitatis istius improprie, hoc volunt in crimine perduellionis & hæresis, & proinde Magiæ quoq; ar. u. l. qui sententiam C. de pœnit. Doctores plures Contrarijs, vt Iacob. Burriarum, in l. Arriam C. de heret. Salic. in l. quicumque C. eod. Ioan. Anan. in c. l. etiā eo n. 7. Corn. conf. 91. n. 42. lib. 1. conf. 34. col. 1. conf. 247. col. 6. ii. 2. Horin. lun. conf. 99. lib. 2. Marfil. conf. 1. Aymon. conf. 73. num. 72. conf. 78. nu. 6. conf. 267. nu. 3. & de antiq. tempo. in 4. part. nu. 157. Rimin. lun. latissime conf. 7. per totum. Item, Pet. Ancharan. conf. 277. in dub. 2. Boss. in tit. de crim. l. s. Manifest. n. 117. Gigas in tract. de eod. vbi sup. q.

A 8. Immo & in crimine impudicitia. quod non est exceptum, idem volunt. Bald. conf. 207. vol. 4. Alexand. conf. 13. col. vlt. in 7. Alban. conf. 25. Zarzius conf. 11. nu. 15. lib. 2. Bertazzol. conf. 20. num. 16. & multos accumulans Ioan. Maria Monticella. de testib. tit. impugnatio testis quia vnus col. 5. Ratio est, quia Iudex ex qualitate personarum & facti potest, si videatur, testibus singularibus credere. lib. 3. §. tu magis D. de testibus. probationes enim iudicum causa fiunt. l. quingenta D. de probat. ideo ab iudicum arbitrio dependet quæ sufficiant, quæ nō, vt ijs fidem dent, vel negent, Castrenf. in l. Lucius. de hu. qui noct. infam. & in l. admonendi D. de ureiur. Severin. ibi. folio. 10. col. 2. Marzell. conf. 1. nu. 7. & in lib. 1. §. si quis vltro. num. 40. D. de quæst. Socinus lun. conf. 32. num. 10. & conf. 10. & col. 4. l. 2. Blancus. de iudic. n. 367. Bossius eod. tit. n. 23. Rimin. lun. d. conf. 7. nu. 15. Gabriel. de testibus concl. 2. limit. 3. Si ergo hæc procedunt in ordine ad cōdemnationem quoad penam saltem extraordinariam vt bene Couarr. lib. 3. resol. cap. 3. nu. 3. & Simancas d. tit. 64. num. 75. Quanto magis hoc tenendum de his secūdi generis testibus in ordine ad torturam. per text. & ibi. DD. in l. qui sententiam D. de pœnit. Grammat. decif. 34. num. 30. post Alexand. & alios quos refert. Item Gigas d. tit. quomodo & per quos quæstio. 25. Bertazzol. conf. 213. num. 7. & 8. Quia testes reiecti, eo quod non sufficiant ad condemnationem, solent sufficere ad torturam, Barth. in l. 1. §. qu. D. de quæst. cum alys quos refert Gramm. supr. num. 51. Quando deponunt de ipso facto, aut de indicijs propinquis & non remotis à facto: nam & remotis, non admittuntur nisi forte omni exceptione maiores, Sic post alios Rimin. lun. conf. 361. nu. 32. & 33. & Farinac. d. q. 37. n. 18. & 19. & q. 56. num. 73. & sequ.

Concl.
b

Sit igitur conclusio, qua utrique quaesito respondetur. Si testes in effectu, in fine, in specie hoc est in substantia criminis conveniant, & plures sint, & hac in re fide digni admittantur & fidem faciant ad torturam in hoc nostro crimine. tenent Mascard. d. vol. 2. conclus. 856. Binsfeld. d. mem. 2. concl. 6. dub. 1. probatur, quia de crimine hæresis, quod in eo testes quo ad locum & tempus singulares, sed de eadem spem hæresis deponentes recipiantur docet Simanc. v. bi sup. Nonne Sagæ in diuersis locis & diuersis temporibus conveniunt? quare non magis, locus, est de substantia criminis huius, quam de substantia hæreseos.

QVÆSTIO XI.

An in denunciatione plurium requiratur, quod quilibet fecerit confessionem in tormentis: vel utrum hoc solum procedat in denunciatione vnius?

Ramittam quod certum videtur, Regulare est testibus criminosis & infamibus infamia iuris (tales autem sunt qui conuicti, & qui de se ipsis cõfessi, hoc est socij criminis) non credi nisi in tormentis. l. quoties C. de quaestio. l. ob carmen. §. si ea conditio. D. de test. §. si vero ignoti. in Authentic. eod. Specul. in titul. de teste §. 1. num. 28. Barthol. in l. cunctos populos C. de summ. Trinit. num. 12. Bald. numer. 15. Alberi. numer. 34. Salic. num. 18. Ias. in l. lectu. num. 67. & in 2. 46. Fulgos. conf. 173. in causa, colum. 1. post Oldrad. sic etiam Aretin. in capit. 1. num. 40. de accusat. Ruin. conf. 146. col. 1. & conf. 147. libr. 5. Arnon. solilog. 60. Marsil. in §. diligenter numer. 62. & in l. 1. §. Diuus. num. 5. D. de quaestio. & conf.

A

78. n. 15. conf. 109. n. 13. conf. 130. nume. 40. Grammat. conf. 70. nu. 10. Blancus tracta. de indic. num. 387. Bostius eod. tit. nu. 151. Clarus §. si. quæst. 31. nu. 13. vbi docet si seruari in Pratoris Medidani. idem censent Rolandus à valle conf. 51. num. 30. & conf. 73. numero. 22. Menoch. de arbit. cas. 474. sub. n. 49. Vinc. Onded. conf. 100. nu. 16. Mascard. concl. 1317. num. 38. & Binsfeld. D. membr. 2. conclus. 5. vers. circa hanc concl. quoad infames, adductu plurimū. Farin. q. 43. num. 132. & q. 56. num. 5. & 57.

B

Quare requiri specialiter & reus in tortura nominet; & si extra torturam nominauerit, specialiter torqueri debere nõ cõfirmatione nominationis, vt docent Clarus q. 41. vers. ceterum si reus, & Farinacius d. q. 43. n. 136 d. n. 56. quia tortus præsumitur dicere veritatem, gloss. in l. editum D. de quaest. Alberi. lib. n. 2. multi apud Farinac. q. 43. num. 15. & hæc procedere etiã vbi plures sunt nominatores, volunt DD. Patauini in suo conf. eo quod certum sit vnus solius nominationem non sufficere ad torturam, & ideo de pluribus hoc idem se afferere.

C

D

Contra DD. Friburgenses in suo Responsõ, censent hoc dubio non carere; & rationem qua communis nititur nõ esse solidam. quia impedimentum infamiæ est iuris positiuū, ideo quo ad hoc in exceptis liber sit iudex, & propterea ad infamiã purgandã torturam non esse necessariã. Et propterea recte à Simanca dictum communis opinionis assertores sine lege & sine ratione loqui. De Carolina quoque cõstitutione verius id negasse Binsfeldiũ, quam ego affirmariat. libro 5. disquisition. sect. 3. in secundo indicio sub lit. L. vers. sed quadam circa hanc rem. fateor me illis occasionem reprehendendi dedisse, cū scripsi, expresse requirit, debui enim &

E

arbitror

arbitror volui scribere, satis clare ex ea colligi. nam cum ar. 31. agens de denunciatione semper addit, *in questione proposita*, item interrogatus aut tortus. supponere videtur questionem. Non obstat, quod ait, *in carcere*: nam hoc per sequentia est explicandum; & qui in tortura nominat, aut interrogatur, certe in carcere nominat & interrogatur. Sed quicquid sit de Carolina: & licet id ex d. cap. illi qui, 5. quæst. 5. non satis probaretur quod communis vult, quia gloss. illum textum exponit de spontanea denunciatione extrajudiciali, hoc est de detractioe seu diffamatione; tamen alijs adhuc legibus nituntur DD. Doctores opinionis communis defensores, vt ostensum §. in princ. q. & quamuis non nitatur quis textu aperto legis tamen si argumento probabili ex lege, vel eius ratione id deduxerit, non est dicendus sine lege loqui: immo licet falleretur in sua deductione, eo quod ratio legis illi non suffragaretur reuera, & aliorum interpretatio verior foret, in rigore tamen, qui legem adduxit, eo ipso quod adduxit, non debet dici sine lege loqui, quod communi vsu loquendi, de illis vsurpatur, qui nullam legem laudant in dicti sui confirmationem, & propterea Simancas de communi adeo tam grauium DD. sententia potuisset loqui modestius. Quid? quod nec congrua ratio deest, quam postea dabo:

Illud fateor satis probabilem & tutam esse sententiam negatiuam non requiri vt omnes sint questione examinati. hanc dico satis probabilem, tu quia non est destituta suis defensoribus, vt Simancas magne autoritatis Episcopo & Doctore, alijsque vt Binsfeldio d. concl. 5. qui putat sufficere si metum inentorum adhibeatur. & recepta est praxi Curiarum Franciæ, & ab his Chassanco

A ad consuetum Burgund. rub. 1. §. 5. vers. Al' arbitraige du iuge. num. 34. & Claro d. quæst. 21. num. 11. qui addit hac in re loci consuetudinem sequendam, quod est verissimum.

B *Ideo censeo vbi consuetudo circa hoc existat, ab eo iudicibus non recedendum: vbi consuetudo non existat, posse iudicem iura conscientia virorum quoad plures, partem sequi: quia (vt alias dixi) probationum valor & fides arbitrio iudicis est subiecta.* vide Menoch. de arb. iudic. lib. 2. cent. 1. cas. 90. Binsfeld. d. concl. 5. versicu. hic libet pro nostra materia.

C *Hoc tamen arbitrium sic moderandum, vt pro personarum qualitate, & criminum & alijs circumstantijs modo minus non tortu credat, ordinarie quoque tenetur plus tortis credere, quam spontaneus: immo nisi urgeant illum circumstantia, non facile & credulus nominationibus spontaneorum criminum. Vt in hac re tam timide loquar. me mouet ista ratio, ab alijs non considerata. Præsumptio quod infamis sponte sua non sit dicturus veritatem, (in qua præsumptione fundatur communis opinio) licet sit iuris diuini (nam hoc iure de nullo præsumitur quod in re, maxime graui mendacium sit dicturus) est tamen plusquam iuris positium, vt pote orta ex naturali quodam instinctu hominibus cunctis communis, quod mali nisi malo coacti officium suum non faciant, vel iustitiæ faueant, & ideo quasi est iuris gentium. Attamen quia ex eodem iure gentium videtur manare alia quoque præsumptio, quod in simili hominum genere, (v. g. infamium) semper plus credendum sit, ceteris paribus, duobus vel tribus quam vni. Prior præsumptio est pro communi opinione, posterior pro contraria quoad plures nominantes, ideo licet*

b
Cōclus.

cc
cc
cc
cc

E

adhuc propendeam in communem alteram tamen non rejicio.

QVÆSTIO XII.

An mulier possit esse testis in criminalibus?

IN ciuilibus etiam grauibus (v.g. in matrimonio) mulierem, cui nihil nisi sexus obstat, esse testem integram & omni exceptione maiorem tradit Decius, *conf. 342. col. 2.* In criminalibus, quodque, si ciuilitate ageretur, etiam canonico iure illam testem esse posse multi censent. Decius in l. *femina nu. 34. de reg. iur. Clarus §. fin. quest. 24. num. 3. Farinac. quest. 59. à num. 1.* item si ex officio de crimine inquiratur. Vide Farinac. *supra numero 9.* Si vero non inquiratur ex officio, & agatur criminaliter Canonico iure mulierem repelli constat in criminibus non exceptis, *cap. mulierem 33. quest. 5. cap. forus §. testes, & vers. significat. in cap. tam litteris. de testibus. Abb. Felin. & Decius in cap. quoniam de testibus. Masil. conf. 22. num. 1. conf. 59. num. 9. conf. 101. num. 8. conf. 130. num. 34. Onded. conf. 100. num. 24. nisi crimen foret huiusmodi, vt eius veritas aliter quam mulieres haberi non posset. Sic post Masil. Al. a & Decian Baiardus ad Clarum *quest. 24. num. 9.* In exceptis autem admitti illo iure, receptum, *ex cap. tanta de simon. vbi Anan. Auser. Crotus. & Nepos in tractat. de testibus Petr. Leonas regul. 315. Imol. & Boyck in d. cap. quomodo. Al. x. conf. 11. numer. 3. cum alijs apud Farinac. 1. q. 59. numer. 10. & de crimine maleficijs expresse, Rodin. lib. 4. Demon. ca. 4.**

De iure ciuili, & in praxi curiarum sæcularium in omnibus criminalibus mulier si (aliud non obstat) recipitur ad testimonium dicendum. *l. ex eo D.*

A de testibus *cap. ex eo. 15. quest. 3. gloss. ibi & in d. cap. forus §. fin. communem testatur Alexand. conf. 11. num. 18. libr. 1. & conf. 115. col. pen. libr. 4. Socin. conf. 54. col. 2. lib. 3. Bonifac. vit. al. tit. de testam. num. 35. & 37. Stephanus Auser. tractat. de testibus num. 69. Nepos ibid. n. 66. Crotus ibid. rub. in caus. criminal. qui testem. admitt. num. 49. Gigas vbi supra. quomodo per quos *quest. 6. Clarus §. fin. quest. 24. num. 2. Farinac. d. loco num. 17. de Italia, etiam in Dittonibus Ecclesia hanc praxim obtinere testatur Alex. conf. 24. vol. 2. Grammat. conf. 12. nu. 7. Baiard. addition. ad Clarum *quest. 21. n. 20. & ad quest. 24. num. 8. de Francia praxi satis locuples testis, quia de fidei re non agitur est præsatus Bodinus.***

B Hæc indubitata de pluribus feminis complicibus; nam si vnica esset, sociam criminis à nominatione repellendam putarem: quia tunc præter sexum alium patitur defectum, nempe infamiam; infamem vero mulierem audiri non docemur, *l. qui testamentum §. mulier D. de testam. vbi Barthol. & Imo. vel quia simul pauper & vilis. Dec. conf. 310. nu. 5. Ioan. de amicis. conf. 87. num. 8. & 9. Paris. conf. 152. nu. 17. in lib. 4. Grammat. conf. 26. num. 23. & conf. 58. n. 10. Roland. conf. 24. nu. 64. & seqq. lib. 1. Berta. 201. conf. 3. nu. 6. Onded. conf. 100. num. 18. & multo magis si foret minor annis viginti. arg. *l. in testimonium. D. de testibus. Alex. conf. 64. colum. 1. num. 1. Bertazz. conf. 3. num. 5.**

C Dixi, si vnica esset: nam numerus alios defectus potest sup-
plere. *supr. ad q. 1.*

D (E)

E

QVÆSTIO XIII.

An ad confessionem duarum mulierum procedi possit siue ad torturam, siue ad condemnationem?

VM omnes fateantur, & ratio maioris detrimēti dicitur, plura requiri ad condemnationem quam ad torturam, & non quæcunque ad istam sufficiunt, etiam ad illam sufficere; sunt ista duo dispendenda.

De tortura sunt qui absolute negent, & semper volunt à tribus vel qualiter pro denunciatorum qualitate facta nominationem, ut possit torqueri denunciata. sic DD. Friburgenfes. quibus obstat, axioma toties ab illis receptum: quæ probationes sufficiant id totum à iudicis arbitrio dependere. poterit ergo, quando iudicabit, se duarum denominatione, propter circumstantias personarum &c. satis verisimiles probationes habere, ad torquendum procedere.

Probant tamen auctoritate & ratione, auctores laudant D. Binsfeldium. *d. concl. 6. dubio. 2. vers. septimum illatum.* & me ipsum *d. lib. 5. sect. 3. vers. secundum indicium.* rationem hanc adferunt: viri testimonium plus ponderis habet, quàm femina ob sexus fragilitatem: at duorum virorum sociorum denunciatio requiritur, ut aduersus denunciatam personam ad quæstionem procedi possit: igitur duarum feminarum nominationes ad hoc non sufficiunt, sed plurius requiruntur.

Negari non potest, quin hæc sententia & tutior sit, & rationi maxime cōsentanea, si tamen iudex sibi censeret ad torturam deueniendum, non aulim factum damnare: propter axioma præfatum, & quia DD. Patuini absolute

A asserunt, ex testatione duarum mulierum, quibus solus sexus obstat, iuste ad torturam procedi posse.

B Ad hoc quod atinet, si probabiliter tales duæ denuncient, cum bonis circumstantijs, maxime scientiæ causa, & non sint contraria virorum testimonia: quæ semper pluries faciendæ, non verer hoc sequendum dicere. Quod si viri vnus testimonium adesset, non dubitarem cum eo vnus mulieris benemunitam circumstantijs requisitis nominationem admittere ad torturam tantum. Solarum etiam trium feminarum complicum denunciationem ad eandem sufficere posse cenfeo. Nec tamē propterea pugno cum traditis *d. vers. secundum*: illic enim nolui tradere quid in rigore iudici permillum sit, sed exempli gratia numerum expressi, cum quo vel scrupulosissimus iudex queat esse securus.

C Ad condemnationem nulli vnquam sim author ex duarum tantum mulierularum nominatione procedere, nisi præterea adessent alia sufficientia adimicula: & hoc non sufficere docent multi, ut Decius in *l. femina. numero 35. de reg. iur. Riminal. Iun. conf. 217. num. 5. post Gandin. & alios Farinat. q. 59. num. 26. & 27.* quicum Riminal. concludit ad condemnationem pænæ ordinariæ in criminalibus criminaliter intētatis, nec tres quidem feminas sufficere: quod retulit, nec reiecit Baiardus *ad d. q. 24. n. 7.* Ratio est, quia femina in criminalibus non habentur pro integris personis, & minoris fidei sunt quam viri, ut pote non omni exceptione maiores *d. c. forus. Alex. conf. 11. n. 11. l. 1. Capola in cri. conf. 32. nu. 2. Socin. conf. 54. col. 2. lib. 3. Aymon. conf. 99. nu. 5. Anton. Gomez. tomo 3. resolut. c. 12. numero 20.* ideo numerus in illis supplet fidem. *Innoc. in c. cum nuntius de test. Petrus Ancharan:*

lib. 3. q. 51. numer. 38. & multos citans Binsfeld. d. concl. 6. in fin. & Farina. d. nu. 26. *summa namque fragilitas & leuitas est huius sexus, iuxta illud, quod Ciceroni tribuitur:*

” Crederatem ventis animam ne crede puellis.

” Namque est feminea tutior aura fide.

” Quid leuius pluma? puluis: quid pulvere? ventus:

” Quid vento? mulier: quid muliere? nihil.

QVÆSTIO XIV.

An denunciations feminarum tum magis fidem faciant, quando non adsunt testimonia virorum in contrarium?

VIBUSDAM videtur non videri earum fidem magis, augeri, quando quidem mulierum conditio spectanda

fit. l. 3. §. tum agi & §. qua argumenta d. de test. Alij vero, pro affirmatiua a deo exierte scribunt, vt negent se videre quid obstat. Quia quod in 13. quaestionis responsione dictum, denunciationibus faminarum plurium, nempe trium vel quatuor in ordine ad torturam credi: id intelligendum, si nihil illis præter sexum obstat: obstat autem illis præter sexum multum per omnem modum, si in contrarium sint indicia, præsumptiones aut testimonia siue virorum, siue faminarum: adeo vt si essent vel viri vel feminae, à quibus probabiliter exculparetur denunciatus: nec sex quidem faminis vnã complice denūciantibus, in ordine ad torturam credendū sit. Igitur plus fidei obtinet, nullis viris contrariū testantibus.

Quid si dicamus, secundum se intrinsece, & intensiue fidem tum non auge-

ri: sed ab intrinseco tantum & extensiue, quatenus omni obstaculo remoto, ratio naturalis dicat, plus credendum faminis hoc casu?

QVÆSTIO XV.

An plurium minorennium denunciatio faciat indicium ad torturam?

NOTANDVM primo non posse minorennis, ne in exceptis quidem criminibus testificari nisi sint eius ætatis, vt iam aliquomodo possint torqueri, iuxta Marfil. in l. de minore n. 11. d. de quasi & Carer. in praxi crimin. Notandum 2. minorennium varios esse gradus ætatis: nam nomen porrigitur vsque ad annum xxv.

Dico primo minorennis qui habet annum ætatis vice simum, in criminalibus omnibus est testis idoneus. arg. à contrario l. in testimonium d. de test. tenent glos. in l. iniusti d. eod. Spec. & ibi Ioan. And. tit. de testib. §. num. 34. communem & practicatam esse, & qui contradixere in aduertenter locutus, scribit Farina. q. 58. num. 19. & 21.

Dico secundo si sit minor viginti annis, sed iam est pubes, sunt varia Doctorum sententia.

Prima est, talem non esse idoneum testem in criminalibus, nisi in defectu aliorum testium, quando ex natura rei alij testes haberi non possunt, secus si ex accidenti fiat, quod alij nequeant haberi. Sic post Host. & Bald. Alex. conf. 64. num. 1. Specul. & ibi Ioan. Andr. d. loco. 1. in l. 1. c. de sum. Trin. num. 50. & in l. fin. c. de indign. Marfil. conf. 11. num. 5. & conf. 162. num. 5. & conf. 127. n. 9. & multi alij referant à Farina. d. q. 59. nu. 10. Secunda sententia fuit Guidonis de Suzaria hoc verum esse in accusatore producē-

te, non

te; non vero quando iudex ex officio procedit, præsertim in defectum probationum: tunc enim posse iudicem puberum minorennium testimonia recipere, seqq. hanc Alberi Florian. & Iacobin. à Sancto Georgio in d. l. in testimonium. Angelus de Aretio in verb. comparuerunt numer. 13. Marsil. in l. de minore D. de quæst. num. 24. Blancus de iudic. n. 349. & alij apud Farinac. supra numer. 37. hæc sententia est verior, & receptor, quo ad crimina non excepta. nam in criminibus exceptis atrocibus & occultis (quale est nostrum) quando desunt alia indicia. indistincte verum puto quod puberum testimonia recipiantur ad torturam. quia tunc in his eorum persona habetur pro integra & omni exceptione maiore, est præxi recepta sententia, suam tuentur ex d. l. de minore in prin. Alberti. in d. l. in testimonium. Ias in l. fin. colum. vltima C. de indign. Gigas vbi supra quæst. 12. & alij apud Farinac. supra. num. 22. 29. & 34.

Concl. 2

Concl. 3

Si vero non sint puberes, sed pubertati proximi, tunc licet excludantur in alijs, admittuntur tamen in criminibus exceptis. Pubertati proximi sint nec ne, id pendet à iudicis arbitrio, quia non idem omnibus est terminus pubertatis, nec eadem tempestiuitas. hoc communius recipi post Couarr. Duenas, & alios docet Iacob. Meno. h. cas. 57. num. 44. de arb. iud. prior pars conclu. probatur l. 3. §. le. Julia & l. in vlti D. de test. in §. sed nec pupillus. l. ex libero §. 2. D. de quæst. ratio quia impubes iurare nequit l. qui iurasse in prin. D. de iure iur. & l. 4. D. de in lit. iur. nec potest torqueri in caput alterius. d. l. ex libero. §. 1. adeo ut eius testimonium, etiam non apponente parte, pro nullo sit habendum: Ang. in §. 1. numer. 3. Auth. de test. Marsil. in l. de minore numer. 22. D. de quæstionibus. Nisi in casu, mortis Domini occisi in domo

A l. 1. §. impuberi D. ad Syllan. aut si iudex ex officio suo dictum impuberis assumeret: quod licet, propter d. §. 1. negarint Alex. conf. 64. lib. 1. & Cagnol. in d. l. 2. §. item impuberes, contendunt tamen Specula. & Ioan. Andr. d. tit. de test. vers. item excipitur quod est impubes num. 34. Bald. Alberi. Florian. & Iacobin. in d. l. iuristi. & in d. l. testimonium, quorum sententia & in scholis & in tribunalibus receptor est, teste Farinacio supra num. 37.

B

Posterior pars concl. de criminibus exceptis, est plane communis, & probatur ex l. de minore prin. D. de quæst. vbi late Mars. Decus autem & Cagnol. in lib. 2. §. item Imp. D. de reg. iur. Gigas d. q. 12. num. 4. Si henk de testibus num. 13. vers. nisi agatur. Farinac. supra. 9. q. 58. num. 22. quod introductum ob criminum horum atrocitatem, & tum ab his iuramentum exigi posset: & deberent, modice tamen, torqueri. Farinac. q. 41. nu. 102. & 103.

C

Impuberes sed maiores nouem annis, quia iam doli capaces, si iudicis animus id fert, & censuerit sibi eos torquendos: torqueri poterunt, & ad denunciandum in criminibus exceptis recipi.

d
Concl. 4

D

Quod torqueri possint virga, ferula, vel tormento Sibillorum, id docet Farina. q. 41. num. 16. quod hoc à iudicis arbitrio pendeat, Clarus d. q. 24. nu. 16. Brun. de iudic. & tort. p. 2. q. 4. nu. 16. Capric. decis. 130 numer. 55. quod possint recipi, volunt, Bart. & Marsil. in d. l. de minore D. de quæst. glos. in d. l. iuristi. Crocius tract. de testibus tit. in causis crimin. qui testes admit. numer. 72. & ibi Montada in addit. litt. I. & numer. 70. & Alberic. de test. rub. quando testes resellantur rar. defect. persona nu. 20. & Gigas d. q. 12.

E

Si vero nondum inchoarunt annum nonum, nec torqueri villo modo, nec ad-

e
Concl.

multi vnquam poterunt, ad iurandum, aut denunciandum: hoc receptius est. ita post Fran. Marcum Baiardus supra nu. 109. qui ad idem allegat Bologn. & Foller. & Brunum, ad q. 64. nu. 67. cum sequ. ratio, quia necdum satis intelligunt quid deponant, ideo iurijurando, torturæ, & nominationi defectus naturalis resistit.

f
Conc. 6.

Quando minorennis admittitur ad deponendum in ordine torturam, non sufficit vnus testimoniam, sed requiritur saltem duorum. De hac re sententias refert, nec tamen decedit vtra verior, Baiardus ad d. q. 24. à num. 107. & citat Marsil. in pract. §. diligenter. num. 8. loquentem in num. singulari: quod si bene citat, censeo, impuberi, positum indefinite. Aperte duos requirunt communiter. Alberi. in d. l. testimonium Grammat. conf. 45. num. 21. Moncada supra num. 70. ipse Marsil. in l. infans col. pen. vers. etiam illud dictum. D. ad leg. Corn. de sicar. & Boer. decif. 261. qui duo vltimi scribunt se sic practicasse, & intelligendi ambo de infantibus saltem doli capacibus. probatur, primo concl. quia minoris testimonium in nostro proposito aliquid valet & probat: ergo plurius plus valet & probat, vt minimum ad semiplenam probationem: quæ ad torquendum sufficit. Deinde vnus testimonium si accedat, aliud indicium valet ad torturam: sed accedens secundi minorennis testimonium, nouum indicium est. Dicitur in quæst. ad torturam: quia non sufficere duorum testimonia ad condemnationem, licet indicium faciant, putandum. Sic precise gloss. Bald. & alij in d. l. multi specul. & Ioannes And. supra Bart. in d. l. de minore. & in d. l. ex lib. §. 1. & in l. 2. §. quo obseruari nu. 11. C. de iur. cal. Gloss. Barth. Ba. d. Salicet. Angel. Alex. & Ias. in l. fin. G. de indign. quod verum, quo ad pœnam ordinariã

g

A nam quo ad extraordinariam possent sufficere, & sic admitto contrariam sententiam affirmatiuam, qua fuit Alberi. in testimonio. Marsil. in d. l. de minore 28. & in l. infans n. 46. D. de sicar. & in §. diligenter sub num. 81. Grammat. conf. 45. num. 21. Farinac. supra num. 33.

QVÆSTIO XVI.

An verisimilitudo denunciationis ab vno tantum facta, sit sufficiens ad miniculum, vt procedi possit ad torturam.

B

Non puto quæstionem proponi de nominante, cui duntaxat obstat singularitas, quod sit vnus: nam talis & si sit vnus, est vnus omni maior exceptione, & proinde facit semiplenam probationem: ideo de hoc verisimiliter denunciante, non est dubitandum, esse sufficiens ad miniculum. Sed quæstio procedit de singulari cui alij adsunt defectus, vt pote quia est minorennis, infamis, &c.

C

Porro sicut in verisimilitudo testimonij plurimum detrahit fidei ad vim eius infringendam. Nam vti testantur in verisimilia, numerus non supplet fidem, Farinac. q. 62. nu. 320. Mascard. de probat. concl. 1358. nu. 13. nec iudex debet credere non verisimilia deponentibus, Innoc. in c. quia verisimile est de praesump. Marsil. in l. 1. §. in criminibus. numer. 35. D. de quæst. & in Rep. rub. de probat. numer. 108. quia quod non est verisimile speciem habet falsitatis: adeo vt confessio non verisimilis non noceat confitenti. arg. tex. in l. §. Diuus Seuerus & in §. si quis vltro D. de quæst. Bald. in l. si quis in hoc genus C. de Episc. & cleri. num. 3. Petrus Ancharan. conf. 24. col. 1. Sic è contra magnã vim habet verisimilitudo, adeo vt potius credatur paucio-

D

E

ribus

ribus verifimilia alferentibus, l. ob carmen §. si testes: D. de test. c. in nostra est. de test. Curtius Jun. conf. 17. numer. 6. Socin. Jun. conf. 183. num. 10. lib. 2. multum prodest vt testium defectus suppleatur. Carolus Rum. conf. 149. numer. 6. li. 3. Deci. conf. 18. num. 204. lib. 1. Marcard. concl. 944. num. 14. Farinac. q. 47. num. 158. & magnum præstat ad torturam fundamentum. l. 3. & l. milites C. de quæst. non secus ac ea quæ à communiter accidentibus vera sunt. Marfil. in §. diligenter nu. 33. & in sing. l. ad fin.

Sed ista verifimilitudo, quia consideratur potissimum ad hoc vt faciat fidem iudici: minorē vim obtinet, vbi cumque magis restricta & coarctata legibus est iudicis potestas. Inde fit, vt in hac quæstione primo distinguendum, inter crimina non excepta & excepta.

In non exceptis, in quibus criminofide socijs non interrogantur, DD. ad l. fin. C. de accus. & interrogati fidem nõ faciunt, verifimilitudo denũciationis factæ ab vno, non erit sufficiens ad miniculum ad torturam, sicut de infamibus testibus colligitur ex doctrina Baldi in l. 1. nu. 5. C. de sum. Trm. & Castren. bid. ante fin.

In exceptis vero & priuilegiatis criminibus in quibus de socijs interrogatio fit, & infames non arcentur, poterit tam verifimilis esse nominatio & tam bene circumstantijs vestita, vt iudicem quali certum reddat à denunciato crimine commissum: & huiusmodi certitudinem communiter DD. dicunt ad torturam iudici sufficere. leg. Clarum d. q. 64. num. 13. & in terminis de vno teste nõ omni exceptione maiore Menoc. de arb. iud. qu. 84. num. 4. & huc faciunt tradita ab Ozasio Præfide decis. 79. & Bursatio conf. 201. vbi fuse scribit de hoc arbitrio iudici concessi propter ord. iuris, circa torturam: & hoc vt probabile tenet DD. Patavi.

A Quoniam vero talis ac tanta verifimilitudo non solet inueniri in indicijs remotis, sed in propinquis, idcirco facilius hoc iudici faciendum in hisquã illis: propinqua seu proxima est, quæ oritur ex indicio propinquo, quod est immediarum delicto, v. g. si testis de ipso delicto commissio deponeret dicens se Meuiam in cella clausa: in conuentu maleficarum vidisse. Remota vero quæ oritur ex indicio, coniectura, signo & præsumptione. non necessario ipsi delicto maleficij cohærente, v. g. res verba, opera, quæ sapiunt incantationem, vt quod voluit artem magicam aliquem docere, quod damna minatus, quod cum maleficijs conuersatus, &c. In propinquis ergo indicijs hæc facilius vsu venit: simpliciter si iudex sufficientem verifimilitudinem habere se putet: quia plurimum in hieius arbitrium pollet, non auderem condemnare hoc facientem: nec tamen ad id lubenter illum hortarer. Non pugnant ista cum traditis à me lib. 5. Disquis. Sect. 3. §. ad torturam, illic enim locutus sum generaliter, præscindendo à casu tantæ verifimilitudinis, quanta supponitur in erotemate.

D QVÆSTIO XVII.

An malefici denunciantes, impliciti etiam alijs criminibus, faciant indicium ad torturam maxime quando sunt plures?

E Na hæc quæstionum, in qua duæ sunt opiniones contrariæ valde probabiles. Vna potius autoritate nixa tenentium, altera vero melioribus rationibus confirmata. Plurimi tenebre quod etiam in criminibus exceptis (vt sunt maleficij, hæresis, sodomia &c.)

focij criminis, qui plures defectus patiuntur, v.g. quia multis alijs criminibus implicati, etiam si aliter veritas haberi non posset, quam per illos, nec ad torquendum, nec ad inquirendum admitti à iudice possint. *hoc tenent Alex. conf. 89 nu. 11. & 12. lib. 3. Socin. conf. 118. volu. 1. Barbat. conf. 65. vol. 4. Marsil. sing. 118. & conf. 102. Gratus conf. 59. vol. 2. Grammat. conf. 38. & 45. numer. 22. & conf. 70. num. 8. & vol. 43. num. 8. Paris. conf. 2. num. 85. vol. 5. conf. 53. num. 76. vol. 4. Gigas. de crim. las. maiesta. titu. Quomodo & per quos q. 7. num. 7. Roland. conf. 16. num. 20. conf. 24. nu. 61. conf. 73. nu. 24. 27. & 28. lib. 1. Siluan. conf. 81 numer. 15. Bysat. conf. 79. lib. 1. conf. 192. lib. 2. conf. 65. conf. 70. & conf. 275. libr. 3. Cephat. conf. 65. 74. & 204. Ondeon. conf. 100. nu. 18. Rimin. Iun. conf. 113. 644. & 571. Iurfin. conf. 81 numer. 65. Bertazz. conf. 3. num. 32. Aymo. conf. 6. num. 54. Natta conf. 298. num. 6. Menoch. cas. 474. num. 54. Mascard. concl. 131. num. 12. & 13. concl. 13. 17. n. 41. & 45. concl. 1359. per totum. & merito communem vocat. Eman. Zoares in ver. testis inhabilis numer. 217. Patauini DD. hanc etiam probant, nisi excessus in numero defectum suppleat: sed plerique allegatorum. non agnoscunt hanc limitationem.*

Horum DD. fundamenta videntur 1. quia tortura potest supplere vnam inhabilitatem & non plures. Secundo non posse numero istum defectum suppleri: quia quod est nullum, non potest numero suppleri: hic vero istorum testimonium non modo debilitatum est sed prorsus annullatum, quia tales sunt prorsus inhabiles. Baiardus, non his argumentis, sed tam densa nube testimonium percussus, videtur admittere hanc sententiam esse veriore iure scripto, sed in praxi non teneri, nam addit ad Clari q. 24. à numer. 128. postquam DD.

A multos nominavit, & argumenta illa duo proposuit, hæc verba subdit: Sed quicquid sit de iure veritas est, quod consuetudo seruat, vt omnes testes cū tortura admittantur, etiam si mille defectus paterentur. Alias raro focij criminis dictum fidem faceret, quia pauci sunt focij criminis, qui pluribus defectibus non sint notati, & sic delicta remanerent impunita. Ego tamen arbitrator, quod tales testes, cum sint magis infames, maiori tortura sint efficiendi, ad eorum dicta conualidandum.] de eadem praxi seu consuetudine testatur Clarus, & eam approbat q. 21. numer. 7. & §. falsum numer. 4. vbi tamen requirit alicuius adminiculi accessionem, quando allegant propriam turpitudinem, nepe se fuisse subordinatos: quando vero Clarus non loquitur de allegantibus hanc suam turpitudinem, illic non requirit vllum aliud adminiculum, vt d. numer. 7. Quæ est quoque sententia Bosij de eadem consuetudine attestantis. tit. de indic. numer. 156. circa fin. idem tenet Ioseph Ludoui. Decis. Lucens. 15. asserens se pluries ita præcassse, quod licet Bertazz. & Roland. impugnare tentarint, tamen (ait Baiard. falsum num. 25.) dicant quicquid velint ita seruetur & sic vidi, & ego quoque, practici] eandem sententiam tenent DD. Friburg. cum sequ. tamen distinctione; inter crimina quæ sunt ordinarie coniuncta & quasi subordinata, & ea quæ ab inuicè plane separata sunt, nec habent connexionem prioris generis esse censent cum maleficio crimina heresis, læsæ Maiestatis diuinæ, apostasiæ, Sodomie, parricidij, homicidij, &c. in his tenent affirmatiuam posterioris, cū maleficio videri periurium latrocinium, raptum, furtum, &c. & in his tenet negatiua. Quo ad priora res est multo euidetior: idem tamen teno et quo ad

posterior

Concl.
b

posteriora. Nam argumenta huius affirmatiuæ probant æque de vtrisque & DD. pro negatiua etiam prius membrum impugnant, & æque parum probant de his atque de illis.

Probatur ergo concl. nostra affirmatiua indistincte. primo quia placuit Bofio, Claro, Ludouico, & Baiardo qui omnes in subfellijs & iudicijs exercitatisimi. 2. quia practicatur, vt dicunt ijdem, 3. quia est vtilior reipubl. & iustitiæ. 4. argumenti Friburgensium, quæ sunt. 1. quia lex criminosos & infames ad testimonium in criminibus exceptis ferendum admittens, inter eum, qui vno vel pluribus criminibus inuolutus aut ratione criminum sapius infamis notatus; non distinguit, igitur nec nos distinguere debemus. *1. non distinguemus D. de recept. qui arbit.* Deinde quia malefici plurimis ijsque horrendis criminibus vt plurimum sunt innodati: quod si alijs criminibus maleficos testes carere esset necesse, nullus vquam esset testis idoneus. Tertio crimen maleficij non impedit, quin testis focij contra focium testimonium valeat: ergo nec alia leuiora crimina cum maleficio coniuncta. impedimentum ad terre possint.

Resp.

Cæterum (quod valde notandum) fundamentum partis aduersæ æquiuoco paralogizat. Nam, primo quæ positiui iuris sunt, absolute accipit, quasi etiam omnis essent iuris. Secundo falsum supponit à tortura non suppleri nisi vnum defectum potest enim suppleri plures defectus iuris positiui. quia presumpcio nata ex tortura est iuris gentium: vt & ipsa tortura in genere ad verum exculpendum, non à iure ciuili, sed à gentium iure defluxit, licet modi quæstionum hi vel illi sint iuris positiui: impedimeta vero istorum testium, mere sunt iuris positiui, quo ad hoc vt

A infami plurium criminum nihilominus credatur. naturalis enim ratio solū modo dicat, vt minus credatur istis, quam vno tantum crimine irretitis. Distinguendū itaque inter ea quæ iure positiuo reddunt inhabilem testem, & eius testimonium annullant, & ea quæ iure naturali vel gentium id faciunt. Priora sic inhabilitant & annullant, vt adhuc possint numero, vel tortura suppleri & perfici, quando ex numero aut tortura iure gentium præsumitur verisimilitudo. Posteriora vero simpliciter & omnino sic inhabilitant & annullant, vt neque numero nec tortura queant vnquam perfici vel suppleri. probatur distinctio ex simili de testimonio minorennium proximorum infantia, & proximorum pubertati supra q. 15. Iam expedita est responsio ad argumenta contraria.

B Ad 1. tortura potest suppleri vnum defectum & non plures; negatur planè. nam si defectus sit iuris naturalis, nec vnum poterit nec plures. Si vero sit iuris positiui ordinariè quidem supplet vnum: aliquando tamen poterit tam esse grauis, vt suppleat plures.

C Ad 2. quod nullum est iure positiuo, non posse suppleri numero, falsum est. nam ex praxi & consuetudine (vt dixi) suppletur, & fauor iustitiæ hoc exposcit, neque in exceptis iudex coarctatur ad huius iuris regulas. Quod vero nullum est iure naturali, siue primario, siue secundo, conceditur, id numquam non posse suppleri: sed negantur istæ iure huiusmodi denunciations annullatæ: sunt tantum debilitatæ.

D

E

QVÆSTIO XVIII.

*An extraiudicialis reuocatio infir-
met iudicalem denominationem a-
deo vt non faciat amplius iu-
diciũ ad tortu-
ram?*

D

a E hac re Doctores certant, & adhuc sub iudice lis est: quæritur, Non tam de extraiudiciali facta priusquã reus est condemnatus. de hac enim constat eam potius causam præbere, vt iterum torqueatur: receptum est, si in prima quæstione maleficium confessus sit, vel aliquem denunciauerit: & non vult sequenti die confessionem vel denunciationem suam ratificare, dicatq; se vi quæstionis victum falsa dixisse: receptum, inquam, talem absque nouis iudicijs iterũ equaleo imponi posse, vt in confessione perseueret. *Lege Simaniam & alios, quos sum secutus libr. 5. Disquisitio sect. 99. vers. quoad iterationem. lit. FF. & statutum in Carolina ar. 57. constat etiam huiusmodi reuocationem non factam à certo mori, non esse attendendam. vt bene post Baldum Marfil. conf. 79. vol. 3. & in pract. §. restat. num. 16 & 17.*

b

Dubium potius est de reuocatione extraiudiciali post sententiam mortis reo denunciatam, puta factam tempore confessionis vel Eucharistiæ. Nam tunc elidi præcedentem alterius nominationem tenent nonnulli, *Marfil. in d. §. restat. num. 12. Bursat. conf. 201. num. 148. & Farinac. quæst. 46. numero 70.* Horum DD. pace puto tenendum esse contrarium: quia nec retractanti in ipso patibulo, si nolit, iudex credere tenetur, vt ostendam.

Si vero in via ad supplicium, vel in ipso supplicio reuocet confessionem su-

A

am de se, constat reuocatione contempta omnino adhuc puniendum, ex Carolina artic. 91 & DD. vt *Maschar. de probatio vol. 1. conclusio 353. numero 29. Binsteldius in l. 7. C. de malefic. & mathematic. quæstione vltima: quia delictum per torturam confessum, & ad bancum ratificatum, censetur legitime probatum.*

B

Quod si in via vel in patibulo reuocet denunciationem de aliquo factam in tortura, & ad bancum iuris ratificatam, vel aliter fieri in partibus illis consuevit: tunc quidam volunt adeo elidi denunciationem iudicalem præcedentem, vt ex ea nullo modo reus torqueri possit. *per text. in l. D. Marcus D. ad Syllan. tenent etiam in crimine hæresis, & in criminibus assassinij, veneni & alyis occulsi. Marfil. conf. 119. numer. 31. & in pract. in §. restat ad final. post Iserniam. Grammat. decis. 56. numero 11. voto 3. n. 15. voto 1. numero 17. Decian. conf. 18. numero 1. & fuit Farinac. supr. num. 73. & hanc tutiorem vocant Patavini. ratio quia moriens præsumitur non mentiri, & facit iudicium innocentia pro reo. Bald. conf. 25. col. 2. vol. 1.*

C

D

Aduerte, lector, huic rationi mee Binsteldio iam respondiſſe *l. br. 5. sect. 5. numer. 5.* quæ velim legas. nunc addo facere iudicium innocentia pro reo. non nisi propter illam præsumptionem quod moriens præsumitur non mentiri. Si magni facienda ista præsumptio, valere deberet ad exculpationem sui ipsius: ad quod iam ostendimus nihil valere: nec de te non præsumi verũ dicere: vt nec de proximo, si iam aoriturus aliquid in tertij præiudicium extraiudicialiter dicat, nec enim pro vero habetur *l. si quis in §. si quis moriens D. ad Syllan. Arg. in l. mater. C. de calumniat. Alexandr. conf. 14. libr. 3. l. 1. in l. 1. C. commun. de legat. Cephal. conf. 276. nu-*

mero 14. Menoch. conf. 39. num. 44. Farinac. q. 34. num. 3. post Boss. de indic. num. 188. Alcia. vrg. 3. præsum. 4. nisi huic atfertioni efficaces adessent coniecturæ, Curt. cent. conf. 70. Crauet. conf. 6. num. 53. Igitur ista præsumptio per se valde leuis est. multi enim moriuntur haud multum de anima solliciti, vt quotidiana experientia docemur.

Secunda opinio est, si fuit nuda inculpatio seu nominatio sine vllis adminiculis, hac reuocatione ipsorum denunciationem planè elidi, si adsint adminicula, non elidi, hac videtur sententia esse Marsil. in d. §. restat in fi. Mascac. libro 3. de probat. conclus. 1130. numero 14. Bursat. conf. 201. numero 14. libro 2. Reminaldi lun. conf. 420. numero 17. libr. 4. Si hæc sententia supponeret, in posteriori membro elidi ipsam denunciationem, sed manere integra illa adminicula foret eadem cum Farinacij sententia supr. nu. 73. sed tunc ad propositum non esset, nam hoc extra controuersiam est: in dubio nostro agitur de sola denunciatione iudiciali, præscindendo ab adminiculis: & ea opponitur secundum se reuocationi extraiudiciali. Aliud ergo supponit ista sententia: nempe quod ista adminicula moraliter sic cū denunciatione concurrente in illam influant, vt eam reddant longe validiorem & efficaciorē ad persuadendum, quam per se sola foret, quod concedo: neque id Farinacius aduertit, & ideo non ausus fuit illi simpliciter assentiri. Igitur eam, quatenus fatetur, si adsint alia adminicula, denunciationem non elidi, verissimam iudico: sed quatenus vult elidi, si non adsint, eam nō sequor. versamur enim (vt dixi) in casu formalis comparationis inter denunciationem iudicialem & reuocationem extraiudicialem, & præscindimus ab alijs indicijs & adminiculis, præsupponen-

A tes denunciationi nullum alium defectum accidere, quam quod sit reuocata, & constat denunciationem plurimum validam esse posse ad torturam, etiãsi alia desint adminicula. Quocirca hæc opinio media licet præ se ferat æquitatem, parum tamen habet soliditatis.

Sit concl. *Quandocunque post sententiam mortis ac denunciatam, reus reuocat denunciationem suam: iudici arbitrium est, adhuc credere denunciationi, & cunctis perpensis statuere cur velit stare, inculpatio- ni an exculpationi. & verissima est sententia tertia tenentium in rigore per huiusmodi reuocationem non tolli legitimam denunciationem.*

Hanc tenuerunt Binsfeld. & cum eo facultas Iuris & Theologiae Ingolstadtensis in scripto suo ad serenissimum, & omni virtutum genere laudatiss. Guilhelmu Bauarię ducem, anno 1590. & pro ea multa adducit argumenta Marsil. d. §. restat fere per totum, & Mascac. supr. num. 13. equidem non paucis eam infirmauid. sect. 5. num. 5. nec muro.

Obseruo vtrinq; esse præsumptionem pro reuocatione est præsumptio, quod non mentiatur. pro denunciatione eadem militat, quia tortura eandē inducit, & fortior est ista, quia postea ad bancum ratificata. Confirmatur, quia accepta sententia solent rei mente valde conturbari mortis quadam præoccupatione. Præterea hoc prætextu possent plurimi nocentes meritis pœnas euadere confessarijs aut alijs subornatis ad extorquendam morituro, talem reuocationem, vel ad eam sponte confingendam idque prece, pretio, importunitate, vt fit. Et ideo nec graues iudices hac in re solent aut debent stare d'ctis confessariorū: nec circumspēcti confessarij solent in vulgus tales exculpationes spargere, gnari scandalum-

certum,

c
Concl.

“
“
“
“
“
“
“

D

E

certum, fructum vero incertum fore. Deniq; non possum mihi persuadere, plus fidei deferendum vlli huiusmodi reuocationi extraiudiciali, quam iudiciali legitimæ denunciationi: cum pro hac semper militet iuris firma presump-
ptio.

QVÆSTIO XIX.

Quando nihil inuenitur de instrumentis maleficij, an denunciatio plurimum per hoc elidatur, ita vt non amplius præbeat indicium ad torturam?

LICET inuentio instrumentorum sit signum & efficax argumentum aduersus maleficos, sicut de monetarijs & furibus certum est, Hippol. Musf. in l. qui fals. m. D. de fals. num. 114. & infra Decian. in criminal. lib. 7. cap. 26. num. 6 & dicit constitutio Carolina Binsfeld. in l. fin. C. de malefic. & mathemat. Tamen ex non inuentione non potest colligi idoneum argumentum in contrarium, quia non ex sola inuentione instrumentorum crimen hoc probatur, sed ex alijs quoque multis, ideo vt argumentum procedat deberet esse signum conuertibile, & proprium quarto modo.

Idcirco bene Ingolstadienses supra & Friburgenses responderunt negative: quibus assentior. sicut enim indicia possunt valere sine denunciatione, si denunciatio sine indicijs, nam licet inuicem corroborent, ab inuicem tamen non dependent, & separari possunt. Quam facile versipelles ista possunt indicia perdere, abscondere, remouere?

QVÆSTIO XX.

An leuiora indicia sufficiunt ad torturam in criminibus non exceptis?

S

I solas DD. sententias spectemus, ambigamus necesse est, adeo diuersa responderunt: saltem quo ad loquendi modum. nam in re fortassis non tanta diffensio est. quid tenendum censentiam satis explicui libr. 5. disquisition. sect. 3.

Non queritur an liceat ex non legitimis & insufficientibus indicijs procedere? sed an in hoc crimine indicia leuiora, sufficientia censeantur: & leuia hic vocamus, non secundum se, aut absolute loquendo: sed quæ comparatiue seu relatiue, respectu eorum quæ in criminibus non exceptis requiruntur, leuia videantur, & idcirco comparatione istorum sunt leuiora, quam in his requisita: non vero quæ sint leuiora seu minus sufficientia, quam ius, aut natura criminis requirat.

Hoc posito, Responderetur affirmatiue. quia in his criminibus magis expedit reipubl. leuiora admitti indicia, cū sint occultiora & difficilius probationis crimina, & digniora quæ citius & grauius puniatur. Idem responderunt Ingolstadienses & Friburgenses DD. & etiam Patavini, à quibus optime Bald. in l. quicumq; §. 25. C. de fugitiu. serm. n. 25. explicatur, vt seipsum explicat in l. nemo 3. D. de Episc. audiend. nempe quod in his iudex animosior & promptior debeat esse ad torturam, quæ est sententia communis. Ias. in l. 4. §. si tibi indicium. numer. 4. D. de conditio. ob turp. caus. Suzar. Masfil. Grammat. Cason. Clar. Carver. Conrad Boss. Brunum, Ponticell. & alios referunt &

seqq.

seqq. Roland. conf. 7. nu. 5. & 7. lib. 1. Osa-
 cus decif. 79. numer. 10. Tiberius Decif. d.
 conf. 18. num. 54. & Farinac. q. 37. nu. 150.
 quia semper in his difficilem habent
 probationem, leuiiores probationes, et-
 iam ad condemnandum sufficiunt. l.
 non omnis. §. à barbaris D. de re militar.
 fufe Baptif. Plotus de in litt. iur. an. §. 4. nu-
 mero 22.

Vnde apparet satis temere quendam
 consulētem affirmasse, quodā de hac re
 ditursu: quod æqualis sollicitudo, & in-
 dagatio & probatio in exceptis & non
 receptis requiratur. Fateor in vtrisque
 necessariam diligentiam iudici adhiben-
 dam: sed nego in vtrisque eodem modo &
 termino hanc necessitatem circumscribi:
 nego in hac indagatione criminis excepti om-
 nia illa censei necessaria, quæ in non exce-
 pti criminis indagatione necessaria reputan-
 tur. Ad torturam sufficit iudici habere
 indicia ex quibus fortiter opinetur de-
 nunciatū esse reum: poterit autem faci-
 lius id opinari in exceptis, quam in nō
 exceptis: quia crimina illa solent esse
 occultiora. Præterea distinctio, quam
 adijcit ille consulens inter forum fori,
 & forum poli: vt videlicet iudex in fo-
 ro poli, (qui est confessarius) procliui-
 or esse debeat ad credendum pœnitentem
 esse ad finem culpe: in foro fori iu-
 dicem debere procliuiorē esse ad cre-
 dendum quod reus immunis à delicto.
 Hæc inquam differentia est reiicienda,
 vt nulla. Nam in foro poli quoad hanc
 credulitatem, nulla est differentia inter
 crimina excepta & non excepta, graua
 & non graua: quia in omnibus æque &
 simpliciter iudex tenetur credere reo
 ipsi pro se aut contra se loquenti. In fo-
 ro fori nūquam tenetur soli reo pro se
 dicenti credere: & hic excepta à non
 exceptis distinguuntur: & in questione
 agitur de credēdo non ipsi reo, sed ter-
 tio illum denūciantī. Sed instat, quoad

A hoc inter excepta & non excepta nul-
 lum adhuc esse discrimen: probant id
 aliquot textibus. nempe accusatus §. li-
 cet. & c. in fauorem fidei. de hæret. in 7.
 Respondeo, quod d. §. licet, nec ad rem
 facit, nec si faceret ad rem, nobis, sed
 illis obesset.

Non facit ad rem, quia illic non agi-
 tur de leuitate indiciorum, sed de peri-
 uri testis admittenda reuocatione: nec
 in textu illo deciditur, vel ex eo potest
 colligi: quod in quauis reorum excepti
 criminis inculpatione, debeat apparere
 manifestis indicij, quod tales zelo fidei
 moueantur. Repugnat autem tex. par-
 ti illum proferenti: quia diserte probat,
 in crimine excepto, quoad iudicia-
 rium ordinem contra communis iuris
 sancita procedi & etiam periuri testi-
 monium aliquando recipi (quod vnū
 pro nobis) & quidem id receptum in
 fidei fauorem, vt facilius hæretici con-
 uincantur & pœnas luant (hoc alterum
 pro nobis.) Vnde merito intulerim,
 quod cum strigum crimen cum hæresi
 coniunctum sit, & in eius persecutione
 eadem obtineant: etiam in nostro casu
 vt striges facilius conuinci & puniri
 queant: iudici in fidei fauorem per-
 mittere, non attendere ad ordinem iu-
 ris, quando de excepto crimine lis in-
 stituta.

D Exc. in fidei fauorem. solum modo
 probatur: vt complices in causa hære-
 sis ad fidei testimonium admittantur:
 debere illorum testimonium huiusmo-
 di esse, & talibus ornatum circumstan-
 tijs, vt iudex credat præsumptiue eos
 non mentiri. Verum hoc, quid nobis
 officit? Nec tantum requiritur certi-
 tudinis in testimonio ad torturā, quā-
 tum in testimonio ad conuincendum,
 quod est maioris præiudicij.

E Item nituntur hoc probare, in omni-
 bus criminibus ex quibusdā textibus

Tttt

gene-

generaliter loquentibus, *vt. l. absentem D. de pœn. vbi traditur, neminem ex suspicionibus esse damnandum: fatius esse nocētis facinus relinqui impunitū, quam innocentem damnari, quæ cōtra nos non pugnant. Quia non agimus de damnando vllō ex suspicionibus: sed de torquendo ex indicijs valde mouētibus iudicē: nec vero innōcens iudici censendus est, contra quem alia sunt indicia. Denique obijciunt l. respiciendum eo. tit. vbi nihil est quod nobiscum pugnet. Non decet me denegantium parte suspicari, eos misericordiæ laudē ambire: nec illos decet suspicari, qui contra sentiunt, se veritatis gloriā aucupari. Deo ista iudicia sinenda. Vtraque pars censet, se nec durius, nec remissius decernere, quam res postulat: vtraque iustis rationibus moueri se arbitratur. Quod tamen eodem loco sequitur: in lenioribus causis oportere vt iudex sit ad lenitatem pronior: in grauioribus seueritatem legum aliquo temperamento benignitatis subsequi: hoc satis indicat non eodem modo in criminibus exceptis, quæ atrocissima sunt, quibus grauiorē pœnæ sunt decreta: & in leuioribus, vt sunt non excepta, procedendum: sed licere iudicibus in illis seuerius quam in his procedere.*

QVÆSTIO XXI.

Quæ indicia leuiora sufficiant ad torturam?

*M*nino teneo debere esse legitima & sufficientia iuxta criminis naturam, & in genere indiciorum ad torturam. Licet enim multi DD. dixerint in atrocissimis permissum iudici iura transgredi, vt in his ordo sit ordinem iuris non seruare. *Innoc. in c. 1. de constit. Bald. in l. obseruandum nu. 10. D. de offic. Pras. & in l.*

A & si seuerior C. de inf. am. Mars. in l. 1. n. 47. de q. Clarus in §. 1. ante n. 10. & 11. Capic. decis. 31. Gramm. decis. 36. n. 2. & 3. Roland. conf. 7. n. 5. & infr. l. 1. Menoch. de arbit. q. 84. n. 9. & conf. 100. n. 66. Mascard. concl. 1385. n. 13.

B Hoc solummodo verum est, vbi constat de rei delicto: sed cum quaritur an reus deliquerit, iura quidē dispensant circa nōnulla iure ordinario & positiuo requisita in procedēdo, & circa personas testium. vt responsum questionibus præcedentibus, sed vt absque legitimis indicijs præcedentib. aliquis torqueatur. nec vlla iura, nec æquitas permittunt: vt bene Marsil. doctrinam illam Innocentij moderatur & explicat, quæ explicatio merito cōmuniter recipitur. *Marsil. in §. diligenter nu. 157. & conf. 74. n. 35. Grammat. voto 34. num. 23. Personal. tit. de indic. & tortu. nu. 24. Carver. tit. de indicijs §. circa quartum n. 8. Riminal. lun. conf. 361. n. 32. 33. & 37. Farma. q. 37. n. 790.*

C Equidem nisi sic explices, iniustam censuerim, & simpliciter negandam, vt negant longe plures: *gloss. Cyn. Bald. Salu. in l. si quis C. ad leg. iul. Maieft. Alberi. in rub. D. eo n. 3. Afflic. in tit. quæ sint regalia in verb. & bona committentium n. 44. Grammat. d. voto 34. ad fin. Angelus de Aretio, & in addit. August. in verb. che hai tradito la patria nu. 1. Mars. d. §. diligenter nu. 175. & post Brunum & contr. ad. Clarus qu. 64. ante n. 10. Follerius in pract. cri. verbo, & quod suffocauit vxorem n. 58. & nu. 103. Cason. post tract. de indic. capi. 5. sub rub. de non torquendo sine indicijs etiam in crim. las. Maieft. Gigas de eod. crim. in tit. quomodo & per quos q. 26. Roland. conf. 12. nu. 33. lib. 3. Riminal. lun. conf. 88. & 361. nu. 32. Ofsch. decis. 79. n. 14. Decia. in crim. l. 7. c. 46. Bertaz: conf. 61. col. 1. l. 1. Burs. conf. 166. n. 33. & 201. n. 41. Beccius co. 67. n. 14. Person. sup. n. 14. Vincent. Ondedus conf. 15.*

100. nu. 5. l. 1. & n. 22. Carrer. sup. num. 7. Mascard. concl. 1385. n. 4. Farinac. l. 2. q. 37. n. 79. & nu. 89.

Concl.
b

Debent ergo adesse iudicia sufficientia sed quæ ista? Respondeo Bart. aduertit certam de his doctrinam tradi non posse: quem alij sequuntur. Bart. in l. fin. D. de qu. & ibi plene Mars. & Blanc. de indic. & Clarus §. fin. q. 64. n. 17. ideo iudex potest arbitrari quæ sibi censeat sufficere. sic post multos Menoch. de arbit. cas. 270. num. 3. & cas. 474. nu. 1. & num. 47. dixi de hac re copiose d. lib. 5. sect. 3. & 4. quo me refero. Menochius. l. 1. de præsumpt. q. 44. à n. 9. posuit quadraginta tria iudicia ad torturam idonea. Bertazzin. conf. 213. numer. 8. vult duo iudicia leuia sufficere ad torturam quod intelligo etiam si in iure non sint expressa, dummodo sint per duos testes probata, & sint verisimilia, & probabiliter cõcludant Bald. conf. 515. n. 4. vol. 5. Item iudicium aliquo aliter animum iudicis, & in iure approbatum, sufficit. Bald. in l. cum citra C. de iur. dot. Crauer. conf. 6. num. 12. Simon de Pretis. conf. 15. numer. 19. Bart. Baiardus ad Clarum quæst. 64. numer. 56. quia plus debet operari in iudicis animo ceteris paribus iudicium iure expressum, quam non expressum.

Tertio vnustestis integer, & (vt vocant) inuulnerabilis, de propria scientia per sensum corporis deponens. gloss. Bald. Angel. Salic. & alij in d. l. si quis. Angel. in lib. tormentis C. de quæstio. Bald. conf. 259. numer. 5. lib. 1. Marsi conf. 46. nu. 1. Andreas Siculus conf. 47. num. 6. & 7. lib. 1. Paris. conf. 15. nu. 3. lib. 4. & alij post quos Farina. q. 37. n. 56. cum seqq. Quod si integer nõ esset, aliquod aliud adminiculum requireretur Menoch. de præsumpt. l. 1. q. 89. n. 10. & 11. Clarus. q. 21. n. 2. vel si desit adminiculum, nõ poterit deueniri, nisi ad leuem torturam, & nõ ad plenam, post alios Clarus quæstio. 64.

A num. 32. Farinac. sup. num. 64. Denique receptum, quod vnum iudicium etiam remotum sufficiat ad torturam (Ioann. And. ad Specul. in titul. de præsumpt. §. species in maiore addit. Alexand. & alij apud Clarum q. 64. num. 14.) quam ego non libenter sequerer, nisi concurrere aliquo alio adminiculo, vt moderatur Clarus in quæst. 21. & Farina. supra n. 47. vel in occultis ad quæstionem leuem, ordinaria minorem. Gramm. voto. 17. n. 18. Clarus d. q. 21. col. vlt.

B Quando non sunt satis idonea iudicia ad torturam, & iudex habet causas suspicandi reum esse culpabilem: consulunt latrunculatores, vt reus saltem terreatur verbis, & vultu, & torturæ comminatione. Bald. in l. 2. C. quorum appellat. n. 5. Bossius tit. de indic. n. 24. sed alij ad hoc requirunt aliqualem iudicis præsumptionem. sic Fran. Person. tit. de tortur. nu. 77. & Farinac. monet ne terror iste verbalis admoueat perlonis valde timidus, quæst. 37. num. 102. & 103.

C Si præsumptio iudicis esset bene fundata, posset verbis adiungere facti aliquid, admouere reum ante equuleum, expoliari, & quandoque ligari facere, immo & modicum eleuari, sine quæstione. Paul. Grilland. de indic. qu. 4. in 2. & 3. grad. ad torturæ. Corrad. titul. de negat. crimin. n. 41. Person. sup. num. 78. & Farinac. d. q. 37. n. 105. Quanquam nec in his certa regula potest iudici præscribi. Cartar. in Pract. c. 112. nisi Farina. q. 38. n. 33.

D

QVÆSTIO XXII.

E An iudex promptior & facilior debeat esse ad torturam in atrocioribus & occultis?

I Vre certum est. vbi aliter veritas haberi nõ potest, facilius cõcedi vt venia-

tur ad quaestionem l. D. Pius D. de quaest. & cum in hoc crimine strigū raro vel nunquam aliter queat veritas haberi, quia conueniūt de nocte, & in locis desertis, & talia crimina sunt difficilis probationis. Menoch. de arbit. cas. 116. n. 14. Camillus Compeg. In addition. ad Zanchin. cap. 9. verb. num. quid poterit torqueri: Sequitur in hoc crimine vt in alijs occultis promptiorem ad torquendum debere esse iudicem. Idem in atrocioribus probatur, quia quo grauior morbus, hoc opus est remedio efficaciore & celeriore. Confirm. ex praecedentibus, quia si in his criminibus ad torquendum leuiores sufficientia indicia vt probatum quaest. 12. certe sequitur iudicem in his ad torquendum promptiorem & faciliorem esse debere. l. vbi C. de fals. hoc tenent Bald. in l. nemo deinceps C. de Episc. aud. num. 3. Alex. conf. 62. nu. 5. lib. 3. Gramm. decis. 33. n. 4. decis. 34. nu. 38. & conf. 33. n. 17. Igneus in l. 1. §. serui n. 75. D. ad Syllan. Brunus de indic. 2. p. q. 80. nu. 2. Abb. in c. at si clerici in fine. principij de iudic. Bosius de indi. n. 172. & 195. Clarus q. 64. nu. 6. qui vocat communem, & sane ibi in addit. Giarchar. u. lit. H. & Baiardus n. n. 19. multos allegant, idem defendit Bosius, d. concl. 6. v. 6. & vnanimiter sic responderunt interrogati DD. Ingolstadtenses Theologi & Iurisperiti anno 1590. Patruini Bononiens. & Friburg. Anno 1602. nec dubitandum hac de re puto.

QVÆSTIO XXIII.

An in hoc crimine dignitas à tormentis excuset?

Vt ordinario nobilitas & dignitas à tortura excusat, l. editum D. de quaest. lib. milit. eo. tit. Gramm. voto. 1. Bosius de indic. num. 102. vsq. 114. exci-

piunt quidam, nisi in officio deliquerint, vt idem Boss. n. 16 & Clarus §. fin. qu. 64. n. 16. sed exceptionem non approbant alij, cum Vulpello Farinac. d. q. 41. n. 48. Haud scio tamen an in iudicij no magis obtineat rigidior illa.

Hoc scio in crimine maleficij, vt in cæteris exceptis, nec nobilitatem nec dignitatem per se excusare à tormentis, textus sunt apertissimi. l. etsi excepta C. malef. l. de minore in pr. D. de quaest. l. Decuriones C. eod. l. nullus. l. si quis alicui C. ad leg. lul. Maiest. l. proditores D. de remilit. l. si quis Decurio C. de fals. ca. in fidei. de heret. Marfil. d. l. editum. Bosius, de indic. n. 115. Damhauer. in pract. crim. cap. 41. rub. qui à tortura sint excusandi. nu. 7. Gramm. voto. 25. n. 5. Grill. de quaest. q. 4. Couarr. l. 2. var. res. cap. 9. Binsf. in d. l. etsi excepta concl. 7. Farin. q. 41. num. 100.

Leuius tamen torquendos docet Tiber. Decian. conf. 93. num. 137. fol. 2. quod æquum est, vt & illud: contra tales exigi indicia clariora quam cōtra alios, per tradita à Vulpello conf. 141. in princ. quem sequitur Baiard. ad d. Clari q. 64. num. 63. Verum tamen etiam hæc duo ab arbitrio iudicis dependent: quia cum reatus omne priuilegiū ademerit, iuxta Fran. Marcum decis. 709. p. 1. tantum licebit iudici, cum illis qui priuilegio sunt exutis in penam facinoris de quo suspecti merito videntur, quantum cum illis qui nunquam priuilegio adiuti fuerunt.

QVÆSTIO XXIV.

An in atrocioribus maior debeat adhiberi tortura, quam in alijs criminibus.

SI cætera paria sint, & aliunde nihil obftet, certum est in his acerrimam esse torturam adhibendam,

per l. vii c. de fals. & l. edictum D. de quaest. Brun. de indic. & tortur. p. 2. q. 5. nu. 52. Com. ad. in pract. tit. de negat. crim. nu. 39. in fin. Nouiss. Roman. de test. q. 37. n. 89. Sed quia in his certa regula tradi non potest, quia res pro personarum, indiciorum, & aliarum considerationum varietate iudici moderanda, vt docu. li. 5. disquis. sect. 9. vers. tortura modus. ideo hoc totum prudentis iudicis arbitrio committitur censetur, vt torturam intendat vel remittat, prout in conscientia iudicabit l. de minore §. tormenta. l. 1. quaestio D. quaest. Brunus sup. Clarus d. q. 64. num. 2. Foder. in verbo rei indurati, nu. 16. Binsfeld. d. concl. 5. Meno. h. de arbit. iud. cent. 3. casu 271. Farinac. q. 38. num. 33. vbi post num. 34. ponit varios tortura gradus, qui possunt iudicem dirigere. optimum puto sequi loci consuetudinem, vt bene Chartar. sup. nu. 49.

QVÆSTIO XXV.

Cum saepe plerumque sint indurata & maleficio taciturnitatis munita, qualis tortura in hoc crimine maioris sit effectus.

VIA propter varia concurrentia temporis, loci personae saepe fit, vt quod in vno efficac, in alio irritum inueniatur: immo quod vno die vehementer metuendum & intolerandum, hoc eidem personae alio tempore haud magni faciendum videatur: vix certum quid responderi queat: nisi quod ab experientia iudex in his directionem suam debeat mutuari. Scio profuisse, & bonum factum iudico, si simul cum quaestione adhibeantur: aliqua remedia Ecclesiastica, quibus daemones vires infringi solent. Syluest. in l. de Strigimag. admir. commendat praemissam exorci-

A zationem, non quod possessas a daemone sagas omnes sentiat: sed quia vel obfessa, vel praesentia eius obfirmata sunt. Vtile quoque si torquendi collo appendantur sacrae reliquiae, vel agni cerei effigies consecrata: item si aqua benedicta in os infundatur, & ea corpus aspergatur: & cum vtantur tormento insomniæ, cerei benedicti instillatio inopinata. Verum haec omnia (vt dixi) ab usu docentur: & cauendum ne facris hisce remedijs superstitiosi aliquid ratione materiae, temporis, aut numeri, immisceatur. Plurimum & crebro veritati obstat mala iudicium & quaestorum dispositio quoad fidem, mores, aut intentionem, hinc enim fit, vt adeo multa Deus diabolo permittat, quae contra iudices bene dispositos, nec tam crebro nec tam facile foret permissurus.

QVÆSTIO XXVI.

Quoties possit eleuari reus, & quot possunt dari ictus, pro quolibet indicio.

NON potest in his constitui certus modus vel regula: iudex debet facere secundum arbitrium & conscientiam suam: considerata qualitate delicti, personae, & indiciorum. recte Marsil. in pract. crim. §. expedit am. nume. 85. Clarus d. q. 64. num. 32. qui nonnulla de ictuum. nume. Menoch. cas. 271. & alij citati à Giacharo ad d. q. 64. vers. sic iudicis arbitrium. Paris de Sindica. vers. sic tortura cap. 4. nume. 1. Boer. de i. f. 163. numer. 8. & de i. f. Luens. 89. numer. 11.

E In genere dici potest, regulariter reum ter eleuari & dimitti posse. Cason. de torment. cap. 14. & de consuetudine Italiae solere pro singulis indicijs tres

ictus dari, scribit Marfil, in pract. §. occur-
rit column. 2. versic. & potest poni, sequitur
Ioseph. Cuma de Sindicat. rub. de tortu. nu-
me. 20. Nouell. falla. 92. numer. 28. mihi
hoc durius semper visum. Nam & ipse
Marfil. alibi consil. 8. numer. 37. respon-
dit sufficienter tortum, qui habuit sex
ictus chordæ, quod est vniuersum pro
omnibus indicijs intelligendum: Cra-
uetta vero tres ictus satis esse censuit.
consil. 287. numer. 6. nempe non pro sin-
gulis indicijs, sed omnibus ante habitis
& toto continuo tempore, quo reus in
vna quæstione manet suspensus Grillad.
tract. de quæstio. §. 4. vide idem numer. 9.
Clarus lib. 5. §. fin. d. quæst. 64. numer. 33.
Farinac. lib. 1. titul. 5. quæst. 38. numero 47.
& 54.

QVÆSTIO XXVII.

*Quamdiu reus possit teneri in
chorde eleuatus ordinarie?*

TATVTVM est quadam
bulla Pauli III. Pontificis sa-
pientissimi, non teneri vsq;
ad spaciū horæ, in bulluario 1.
p. fol. 471. Si enim bullæ verba perpen-
das, prohibet reum in tortura teneri
per longum temporis spaciū, velu-
ti vnius aut plurium horarum. q. d. ta-
le esse non modo plurium, sed vnius
quoque integræ horæ. nisi legendum,
vnius & plurium vt summum permittat
ad vnam horam, & sic videntur intel-
ligere DD. qui in atrocissimis permit-
tunt vnam horam aut paulo amplius.
Foller. in verb. rei indurati nu. 16. fol. 289.
Flaminius Cartar. in pract. de interrogat.
reor. lib. 4. ca. 1. num. 113. Farin. q. 38. num.
54. Grilland. sup. num. 9. ego quoq;
d. li. 5. sect. 9. vers. tortura
modus.

QVÆSTIO XXVIII.

Quid in vtroq; ad summū fieri possit.

QVÆSTIO procedit de nu-
mero ictuum, eleuationum,
& quantitate temporis.

In primis Deo ante oculos
posito, & moderamine tali adhibito, vt
præceps & effrenata viteretur sæuitia. l.
de minore §. tormenta D. de quæst. l. nihil. C.
eodem, debet iudex potius amplecti,
quo ad res patietur, bonitatem quā
atrocitatem, Aymon. consil. 287. Berraz.
consil. 315. num. 3. & videre vt reus tortus
saluus sit innocentia vel supplicio. l.
quæstionis modum D. de quæst. vbi Bart. Al-
ber. & Marf. & Gandin. in tit. de quæst. n.
5. & 10.

Deinde Patauini DD. censent ad
summum tribus diebus interpolatis, si
sint indicia vrgentia, reum torqueri
posse, & pro qualibet viceter eleuari
cum tribus quassationibus, & ita fieri
sub domino Sereniss. reip. Venetæ, &
consuluisse Paulum de Castro con. 199. visa
inquisitione num. 5. lib. 2. & sequi Blanc. de
iudic. num. 14. Cason. d. cap. 14. Marf. No-
uell. & Clar. sup. Ciril. de quæst. §. 11. num.
5. Bonacosi. commun. opin. crimin. p. vers. tor-
quendus debet habere, qui attestantur de
commun. Italiae praxi. Vterius si cri-
minis grauitas exigat, & satis robustus
sit reus, posse reo eleuato & ad tempus
suspensio facere quassari funem, qui
modus torquendi censetur vehemen-
tior, quam per eleuationem cum di-
missione & ictibus. Bursat. post Garter.
& alios consil. 201. n. 9. li. 2. Quando cum
ictibus. releuatur & dimittitur, ad sum-
mum quatuor ictus, & vltimo pon-
derum grauiorum ad pedes appensio-
nem permittunt Friburgenf. citantes
Grilland. sup. Foller. sup. num. 16. & Farin.
d. loco n. 49. & 54.

QVÆ

QVÆSTIO XXIX.

An non possit Iudex cum videt reum esse induratum aut ex alijs iustis causis, desistere ab examine & tortura, & post aliquot dies eam repetere?

ROSE responderem cum id & ratio saepe dicitur, & iure nullo prohibeatur, & interpretes approbent, idem responderunt Facultates, Bononiens. Patavina, & Friburgens. probant auctoritate Bald. in l. 2. c. quod met. cau. Bart. in l. vnius §. I. D. de q. in 1. opposit. Mar. in l. quaestio num. 17. & in l. repet. nu. 4. & 10. d. tit. Afflic. in constit. Regni l. i. tit. de clādestin. homic. num. 55. & 56. Boer. decif. 163. n. 10. Conrad. tit. de negat. crim. & tort. nu. 31. Anton. de Canario tractat. de quaest. m. 6. nu. 1. Nouis. Romed. quaest. 39. per totū, maxime num. 86. Cartar. vbi supra nu. 180. Clarus quaest. 64. nu. 45. Menoch. cas. 272. num. 4. Farinac. quaest. 38. num. 86. & 87. maxime quando iudicat indicia non satis purgata per torturam præcedentem, Marsil. in d. l. quaestiois modum num. 27. Augustin. addit. ad Angel. in verb. comparauerunt dicti inquisiti in 1. addit. Menoch. cas. 273. aut si noua super veniant indicia. Nouiss. Roman. num. 90. vbi supr. & DD. in d. l. vnius §. 1. Consultum autem tunc iudici, vt curet referri in acta; quod animo torturam repetendi, iubeat reum deponi, & vt intercedat dies & nox integra, & non repetat vltra tres vices, est communis in scholis & iudicijs. Nouiss. Rom. supr. num. 103. & 106. Clarus supr. versic. vltimo videndum.

Rationem optime deducunt Friburgenses, & docent quod siue induratio ista sit naturalis, siue arte dæmo-

A nis procurata (de quo multa Grilland. de quaest. & tort. quaest. 4. num. 12. Binsfeld. in leg. 8. C. de malof. & mathem. quaest. 1. concl. 15. & ego d. sect. 9. circa medi.) tamen ipsa & ex ea nascens taciturnitas est temporalis, & non perpetua: qua mutatur ex causis naturalibus, tam extrinsecis, quam intrinsecis, vt homo modo velit tacere: modo nolit; modo facilius possit, modo difficilius se contineat. Dæmon quoque non semper strigibus adsistit, sed aliquando deserit, vel sponte sua, vel Dei iussu, vel non ferens Ecclesiastica remedia, quæ adhibentur, vt docuit sect. 9. vers. quoad tertium dubium. Vnde etiam fit, vt iudex merito speret, eum qui tunc induratus tacet, alio tempore cuncta propalaturum.

QVÆSTIO XXX.

Quid sentiendum sit de effusione aque frigida in tergum appensirei?

SI foret addita ratio dubitandi, melius allequerer dubij mentem. Ego illam inter torquendi modos iam alias memoravi, d. sect. 9. nunc etiam respondeo, si nihil admisceatur superstitiosi (v. g.) circa modū effusionis, numerum guttarum, constellationem expectationem effectus prodigiosi, &c. Sed fit simpliciter, & quia putatur plus doloris allatura; nec subsit metus periculi mortis, vel enormis lésionis; me nihil videre causæ, cur ea non sit permitenda: cum modus & qualitas torturæ iudicis arbitrio subsint.

E Cauendum quidem iudicibus ne insolitos modos quaestionum introducant, ne faciant litem suam, & pereunte reo in syndicato puniantur. Bald. lib. 1. C. de emend. seruau. Boss. de tortur. numer. 40. Anton. Gomes. tom. 3. var.

resol.

resol. tit. de tortur. cap. 13. num. 5. Clarus
supr. num. 35. Farinac. d. quest. 38. num. 56.
 Sed quando sunt indicia vrgentia &
 crimen valde graue, tunc posse modū
 tormentorum excedi, volunt iidem,
 DD. *Farinac. quest. 37. n. 84. & d. quest. 38.*
num. 64. Brun. de indic. part. 2. quest. 5. nu.
42. Conrad. vbi sup. num. 39. in fin. Grilland.
sup. quest. 4. num. 10. vers. Quintus & vlt.
Folber. in verb. rei indurati sub. num. 17.
Cartar. libr. 4. sua praxi capit. 2. Quos in-
 telligo, non de excessu iustitiæ aut æ-
 quitatis v. g. plusquam rei qualitas fe-
 rat (hoc inhumanum reputo) sed de
 excessu generis tormentorum, vt v. g.
 cum ordinariè in illis locis adhibeatur
 tormentum funis: manibus rei post
 terga ligatis, quod est iure probatum,
 & in praxi receptissimum, l. nullius C.
 ad leg. Jul. Maiesta. l. decuriones C. de pœ-
 nit. Francisc. Brun. supr. p. quest. 2. numer. 6.
 Vel si nequeat sic torqueri, appropin-
 quatio ignis ad plantas, *Clarus d. num. 35.*
Carrer. in sua pract. fol. 138. colum. 1. Farinac.
d. quest. 38. à num. 62. Vel aliquid si-
 mile: liceat tunc compedes ferreos, vel
 baculum intra pedes ponere, vel depo-
 nere reum & refrigeratum iterum sub-
 limem facere, vel vti instrumento stā-
 getæ seu taxillorum, vel ignis, vigilia
 & similibus, memoratis à *Farinac. d.*
quest. 38. Bruno d. quest. 2. & Marsil. in
d. l. 1.

Aquæ frigidæ effusionem in tergum,
 non esse insolitam patet ex eam non
 reprehendentibus, & in vsu fuisse tes-
 tantibus. *Marsil. d. l. 1. num. 27. Paride de*
judica. verb. tortura. quod incip. de repet.
num. 5. Dambauderio in praxi. crimi. supr.
fol. 109. numer. 18. Farinac. d. questio. 38.
numer. 5. & 64. Folley supr. num. 10. Char-
tar. supra numer. 112. Notant tamen. Fa-
 rinac. & Paris, hoc tormenti genus ex
 crudelioribus esse, & proinde non nisi
 in atrocissimis criminibus recipiendū;

A & Bononienses illud non admittunt
 nisi vbi est consuetudo, plura de hoc
 dixi loco supr. citato. DD. Friburgen-
 ses ostendunt supplicij genus esse &
 seruille apud Septentrionales, ex Olao
 Magno, *libr. 2. Descript. regnor. Aquilo-*
nar. cap. de pœna infidel. seruor. Postea
 erudite & Philosophice ostendunt, cur
 aqua frigida ad tergum appensi rei af-
 fusa, cruciatum adferat, parique tor-
 menti sit censa, his verbis: Tradunt
 philosophi, quod naturale sit cuius do-
 lenti, siue homini siue bruto, quod calor
 & Spiritus tempore doloris ad in-
 teriora, hoc est ad cor, se recipiant, se-
 que interius conseruent, & nocitura re-
 pellant. sicut ciues tempore oppressio-
 nis & obsidionis retrahunt se ab exte-
 rioribus, & recurrunt quantum pos-
 sunt ad interiora, vt docet *D. Thom. 1. 2.*
quest. 44. art. 1. Atqui hinc est quod do-
 loris seu tristitiæ effectus sit, aggravare
 animum ita vt ad exteriora libere pro-
 gredi non possit. *D. Thom. 1. 2. quest. 37.*
art. 2. Itaque quod aqua frigida in ter-
 gum suspensi effusa, cruciatum adferat,
 id accipit; quod calor circa cor inten-
 sissimus diffundatur ad proximas cor-
 poris partes, hoc est in tergum; cui
 calido aqua frigida affusa fortius agit
 in contrarium resistens, hoc est in ter-
 gum calidum, sicut aqua calefacta ma-
 gis patitur à frigido. *D. Thom. d. quest. 37.*
art. 1. Sicut & glacies à solis calore citius
 quam nix, liquefcit, quod glacies forti-
 us, quam nix resistat: & manus frigida
 in aquam calidam imposita maximum
 dolorem percipiat. Spiritus ex ore ap-
 penti est calidissimus, redditque faci-
 em & linguam calidissimam: quo fit,
 quod aqua frigida effusa, linguæ cru-
 ciatum adferat: vel (quod probabilius
 est) dolor ideo intenditur, quia vt a-
 qua calida, ita & frigida inimica est
 corpori, potissimum autem neruis, &

partibus

partibus nervosis. Et tradunt anathomi-
 21 mici nervos à capite per spinam dorsi
 22 seu vertebram, in reliquis corporis
 23 partes diffundi: ideoque in tergo, seu
 24 fonti & origini, hoc est capiti seu cere-
 25 bro vicinis, maximam sentiendi vim
 26 habere, potissimum tempore torturæ,
 27 quo nervi extenuantur & extendun-
 28 tur, quo fit vt aqua frigida ad tergum
 29 suspensi rei effusa, ceu nouum crucia-
 30 tus genus, dolorem augeat & inten-
 31 dat. Vnde patet mihi merito suspectū
 32 fuisse, si effunderetur ante appensio-
 33 nem, vel diu post depositionem cor-
 34 pore iam refrigerato. d. vers. vt hu iu-
 35 dices obuiant.

QVÆSTIO XXXI.

*An & quando tortura ex primis
 indicijs repeti possit, maxime in
 hoc crimine, cum sage ple-
 rumq; sint indurata
 & obstina-
 ta?*

Duo quaruntur, *An, & Quando.*

 Vo ad prius non quaritur,
 de nouis indicijs, constar ex
 nouis vrgentioribus & di-
 uersis repeti posse, licet
 sufficienter tortus priora cuncta pur-
 gauerit. l. repet. D. de questio. l. vnus. §. 1.
 D. eod. ex quib. locis communiter DD. id
 colligunt. vide Clarum supr. a vers. vlt. viden-
 dum. & Farinac. q. 38. n. 77. cum seq.

Sed quaritur, an ex primis indicijs:
 hic illud quoque certum puto, quod
 si iudex dubius sit an habeat iustam
 repetendi causam, debere in leniorem
 partem propendere, & à repetitione
 abstinere. l. si de interpretatione. l. si præ-
 f. s. D. de pæn. Clar. supr. vers. hac autem
 omnia. Farinac. supra num. 89. Item si

A reus non videatur satis robustus, vt
 corpus in tormenta durare possit, quia
 persona debilis est, cauendum enim
 ne si repetat, enormiter lædatur vel
 moriatur. text. in d. §. 1. Gandin. de que-
 stio. num. 4. & n. 20. de Guido de Suzar. in
 tractat. de indic. num. 3. & 57. & Paris.
 supr. num. 5. Farinac. supr. num. 82. Con-
 tra certum quoque, si reus in quæstio-
 ne legitime confessus, reuocet postea
 extra tormenta suam confessionem,
 ex iisdem indicijs posse repeti. Nam
 alioqui ad manum esset, sic se suppli-
 cio eripere. Bald. in l. bona fidei numer. 5.
 C. de reb. cred. Marsil. in d. l. repeti. num. 11.
 & §. quoniam num. 3. Farinac. numer. 91.
 Binsfeld. in d. lib. 7. q. 1. concl. 14. deinde li.
 5. §. 9. vers. quoad iterationem.

Cessantibus his casibus adhuc puto
 posse repeti, quando iudici videbitur,
 quia res ab arbitrio eius pendet: non
 quidem pro voluntate tantum, & cum
 sibi videtur sine ratione, quod merito
 damnat Farinac. supr. n. 79. 80. & 81. Sed
 cum hac obseruatione, vt non repetat
 si leuia tantum sint indicia illa priora,
 quia hac quauis tortura censenda sunt
 expurgata, post Barthol. Marsil. & alios in
 d. l. vnus §. 1. & in numeros Farinac. n. 72.
 & 79.

D Quod si sint indicia graua & vehe-
 mentia, & ea iudex arbitretur non-
 dum satis purgata, poterit eam repe-
 tere, donec expurget reus induratus.
 tex. in d. l. vnus §. 1. & ibi Bart. Angel.
 in pract. verb. quod fama publica num. 95.
 & ibi Augustinus, Marsil. in d. l. repeti nu.
 6. & 10. Crauetta. cons. 287. numer. 6. Boss.
 tit. de tort. nu. 42. Clarus supr. n. 45. Gril-
 land. d. cap. 4. num. 10. cum seqq. Binsfeld.
 supr. concl. 12. Farinac. d. lib. 1. tit. 5. q. 38.
 num. 47. cum duobus seqq. & à num. 79.
 usque 93. & solent ad hoc prudentes
 iudices à leuiore tortura inchoare, &
 postea repetere grauiore & acriore, x

doctrina Bart. sup. & aliorum. *Marsil. sup. in d. l. repet. numer. 4. & in d. §. quomam num. 2. Farinac. d. quest. 38. num. 83.* Si tamen inchoasset à grauiore, & propter induratum animum rei, & robur corporis, nondum satis indicia expurgata, posset adhuc repeti. Hoc ordinariè obseruandum, vt vltra tertiam vicem tortura non extendatur, *Bertaz. conf. 320. lib. 2. dixi d. vers. quoad iterationem: quia censetur se plane reus expurgasse.* Hæc quoad posterius.

Porro in nostro crimine, propter causam in quæstione positam, poterit iudex facilius vsque ad tertiam venire.

QVÆSTIO XXXII.

An in iure & legibus fundamentum habeat, quod quidam dicunt torturam non debere repeti, vltra tertiam vicem?

Non scio quicquam iurescriptum, vt id receptum sit: sed ex communi Doctorum opinione, in praxim id arbitror, vt æquitati consentaneum, desumptum. id tenuit *Castr. conf. 199. num. 5. libr. 2. Blanc. de indic. nu. 14. Cason. d. cap. 24. Marsil. in §. occurrit. col. 2. versic. & potest poni. & confit. 8. numer. 37. & in d. l. repeti nu. 15. Clarus. d. quest. 64. numer. 32. Cirill. in summ. crim. §. 11. nu. 5. Bonacoss. commun. opin. criminal. p. 1. vers. torquendus debet habere. Grammat. conf. 21. num. 7. & vot. 6. numer. 17. Bofius tit. de tortur. numer. 44. Carrer. tit. de inducjs. numer. 194. & seq. Bertazol. conf. 145. num. 2. Farinac. quest. 38. à numer. 32. Binsfeld. d. concl. 14. probatur à simili. quia sic tria onera tutelarum excusant tutorem, 1. tria onera D. de*

A excus. tut. item repetitio de dando ad trinam restringitur, ne hæres nimium grauetur, l. fideicommissa §. si quis decem. D. de leg. 3. nam teste Philosopho tria sunt omnia, & torturis certus aliquis terminus erat præfigendus. Bofius sup. dicit se à nullis bonis iudicibus, sed à sblis carnificibus vidisse hunc numerum transgredi. Si tamen post tertiam vicem iudex aliquis reperiret noua indicia vrgentissima, putem in rigore posse vltius tendere. Nam ista consuetudo non plus ligat, quam faceret ius scriptum: & posset intelligi de omnibus indicijs quæ tertiam vicem præcedunt, quomodo enim censebuntur expurgata, quæ prius ignorabantur? Fateor hoc dictum nouum, sed nõ quia nouum caret optima ratione, vt ostensum, & confirmatur prox. quæst. 33.

QVÆSTIO XXXIII.

An ille tres vices sint intelligenda de vno die, vel de tribus diebus interpolatis?

Quod non nisi de tribus diebus interpolatis, patet ita vt inter singulas quæstiones dies viginti quatuor horarum intercedat, vt terror & dolor præcedens refideat: & nouus metus ac cruciatus grauior formidabiliorque efficiatur. Dixi d. vers. quoad iterationem, & tenuit post citatos prox. quæstione Farinac. d. quest. 38. nu. 103. Nec vllius memini, qui scripserit vno die ter repeti torturam posse. Nisi quod Baiard. ad Clarum sanctum, videatur insinuare, quod commune illud dictum Pauli Castrensis, & aliorum fallat in atrocioribus. Equidem limitatio æquitate non caret, & in nostro crimine non raro foret

foret necessaria, & probatur à simili: sic enim in atrocioribus sceleribus plusquam tres ictus in qualibet tortura dari posse docuit Carrer. *tract. de indic. & tortur. fol. 163.* certa enim reg. in huiusmodi tradi non potest. *Vide supra quaest. 24. & 25.*

QVÆSTIO XXXIV.

Quid si reus tot delicta commississet, quod examen vno die absolui non posset?

Ratio dicitur, & necessitas veritatis indagandæ ad iustitiæ administrationem exigit, de ijs quæ supersunt alio die examen institui. Ideo si quis de quinque diuersis criminibus foret delatus, & ex indicijs grauibus suspectus, & de tribus tantum delictis tres quaestiones & examina consumpta, de reliquis toties torquendus erit, donec examen de ijs fuerit perfectum & absolutum. Ita DD. *Friburgenses*, qui probant, quia de omnibus debet examinari, & non fuit examinatus de prioribus, confirmant à simili. sicut reus sufficienter, hoc est bis aut ter tortus, atque contra se crimen confessus, quarto aut quinto torqueri potest ad detegendum socios, quia ratione sociorum nunquam fuit tortus: *Binsfeld. d. l. 7. concl. 13.* ita ratione alterius delicti, de quo nunquam est tortus, repeti potest quaestio, & quidem toties, donec fuerit de omnibus examinatus. Si quis consequentiam negaret. probetur: quia plus interest reip. scire crimen huius rei, quam socios ipsius criminis, nam & noui criminis nouos seu alios socios est detecturus. Deinde non est maior ratio cur torqueri possit de vno crimine, quam de alio, immo si prius esset examinatus de leuioribus: foret

A maior ratio, eum examinari de grauioribus reliquis. Denique propter solemnitatem illam numeri, quæ est mereturis positui, non decet iudicem, quidquam relinquere indiscussum, aut indiscrere, ac negligenter, præcipitanterve procedere.

QVÆSTIO XXXV.

B An consuetudines locorum, quoad modum torturæ simpliciter sequendæ sint, cum magna sit differentia personarum, indiciorum, criminum, ita quod non semper vno & eodem modo possit procedi, & casus, causas, & genera tormentorum siue lege, siue consuetudine nequeant determinari?

C Ori consuetudo vim legis obtinet, *Cyn. & Bald. in li. 1. ad fin. C. qua sit longa consuetudo. Marfil. singul. 118. Afflict. decis. 135. num. 3. & decis. 233. numer. 5. Felin. in capit. 2. de rescript. ideo consuetudines locorum, vsus & stylus curiarum sequendus iudicibus, lib. 3. §. fin. D. de test. cap. quam graui. de crimin. fals. Barth. & alij in l. fin. C. de iniur. & in l. iurisperitos. D. de excusat. Etiam in grauioribus & atrocioribus. *Clarus lib. 5. §. 1. numer. 6. Menoch. de arbit. cas. 474. numer. 62. Mascard. concl. 1317. num. 47. Farinac. quaest. 43. numer. 144. Bursat. consil. 20. num. 67. & cons. 69. numer. 25.* & ideo sic in præsentia tenuerunt DD. *Patauini.**

D Sed DD. *Friburgenses* fatentur iudices à nouis & inuisitatis in prouincia torquendi modis abstinere debere, & in hoc crimine consuetis & solitis vti: (*citant Binsfeld. Farinac. & alios*) si tamen modus torturæ in prouincia receptus esset admodum remissus, & pro criminis grauitate & persona

qualitate non satis acerbis: tunc is qui est consuetudine generali, aut legum interpretatione in alijs prouincijs approbatus, sequendus foret. Quemadmodum enim grassantib. delictis supplicia exacerbanda sunt. *l. aut facta. §. fin. D. de pœn.* ita & quæstionum modi, lege aut consuetudine permisi, sunt intendendi. Vera hæc sunt, nec dubito ex iusta causa mutari posse: sed à quib. an ab omnibus iudicibus? non arbitror.

De iudicibus inferioribus, qui in statuta iurant, sequor sententiam DD. Patauinorum: nec puto illos arbitrato suo consuetudines & statuta, quibus subsunt, mutare vel transgredi posse. occurrente necessitate, Principem cōsulant. Summos vero iudices, qui iudicant auctoritate suprema, nec iusjurandum illud præstāt, quoniam astringuntur sola æquitate, & ordinationibus Principum (si quas habent sanctitas) puto, non quidem pro libito statuta illa & consuetudines transgredi posse (vix id fiat sine graui scandalo) sed posse prudenti arbitrio illas moderari, & interpretari pro exigentia casus occurrentis. Simili distinctione aliqui DD. vtuntur in quæst. an iudex contra priuatam scientiam ex allegatis & probatis iudicare teneatur? Certum est plus debere licere supremis illis, quam infimis. In Germania sequenda constit. Carolinæ, cum congrua peritorum interpretatione.

QVÆSTIO XXXVI.

An etiam iudicibus inferioribus à superiore modus tortura præscribi possit?

SI quem præscribit iustus non est: nec legibus, nec rationi consenta-

A neus, verbi gratia, vt debilem supra vires, vel robustum sine vllis indicijs, aut inauditum torqueat & familia: nequit dubitari id nec ipsi licere, nec inferiorem teneri parere. Nam ius diuinum & naturale, cui Princeps subest, vetat vllum indebite lædi, ideo laudantur à DD. qui talibus mandatis noluerunt obtemperare, vt afflictus & alij. Et hominem noui, qui anno 1587. Luxiburgi, maluit Præfu. Prætorio milit. dignitatem relinquere, quam torquere quendam de quo indicia sufficientia non habebat. Quod asserui tenent *Ifern. in cap. 1. de pact. tenen. Grammat. conf. 45. numer. 35. & voto. 32. numer. 8. Clarus d. quæst. 64. num. 13. Roland. conf. 12. nu. 47. l. 3. Farin. quæst. 37. num. 74.* & tunc fictortus ex confessione sua damnari non posset, quia indebita extorta. *Gigas d. tit. quomodo & per quos q. 1. nu. 32. Ant. Gomez. d. tom. 3. rub. de tortur. num. 25. Carrer. in 2. p. §. circa sextum. num. 5. Burf. conf. 20. num. 87. Farinac. d. q. 38. num. 78.* Iudex etiam sindicatui subiaceret. *Lad. de Imola conf. 184.*

D Sed si præscribant iusta, v.g. tale vel tale genus tormenti, vel modum & temperamentum æquitati consentaneum, non dubito quin sibi subditis iudicibus possint præscribere. *hoc de Principe diserte docent Bald. in conf. 427. numer. 9. lib. 5. & Roman. conf. 451.* & fictorto tit. de quæstion. D. & C. videmus leges hac de re latas, & habemus, *tex. in l. quæstionis modum D. de quæst. fauet ratio, quia inferiores isti iudices vt plurimum sunt idiotæ, simplices, & rudes, & indigent instructione: maxime in casu indiuiduo. In genere, & vt pro regula omnium caluum id fiat, vix arbitror expedire: nisi cum addito, vt, si qua nascatur specialis causa dubitandi, superiorem con-*

soluant,

fulant. Id dico propter varietatem circumstantiarum, quæ in quæstionibus plurimi faciendæ.

QUÆSTIO XXXVII.

An sit danda copia indiciorum & processus informativi, in criminibus atrocioribus exceptis? vel an sufficiat indicia à iudice reo proponi, eumq; in continenti cum suis defensionibus audiri, cum isto modo melius veritas haberi possit?

LARISSIMI DD. Patauini ad hanc quæst. accuratè admodum & doctè responderunt, in hanc sententiam iure scripto decisum esse, vt reis detur indiciorum copia, ne opprimantur, aut defensionis facultas eis tollatur, *extex. in leg. vn. us. §. cognitum un. D. de quæstionib. & l. desertorem. §. si ad diem. D. de re milit. l. defensionis facultas. C. de iur. sic. c. qualiter, & quando de accusat. clem. Pastoralis. de re iudic. vnde id insunt DD. decidum, quos habes apud Clar. quæst. 49. Roland. consil. 12. num. 42. lib. 3. Romaid. l. un. consil. 98. num. 59. lib. 1. & Farinac. quæst. 39. ... 1. Quod procedit etiam in crimine læsæ Maiestatis. d. clem. Pastoralis. Boss. de iudic. num. 78. Roland. supr. nu. 59. cum seqq. Osius decis. 79. num. 12. Personel. tract. de iudic. nu. 22 & in crimine assassinii, Carrer. tit. de iudic. & tortur. §. circa quantum num. 15 Hierony. Laurët. decis. Annon. 15 & Sodomix, Farinac. supr. nu. 111 & parricidij ac veneni, G. à-mas. vot. 30. n. 2. & hæresis. Bald. consil. 95. vol. 1. Boss. de iudic. ante num. 78. & 111. de hæret. num. 9. Paris. consil. 2. num. 155. libr. 4. Roland. d. consil. 12. num. 61. Peronal. d. num. 22. Vulpeil. consil. 23. num. 3.*

A denique in omnibus atrocioribus & quantumuis enormibus *Marfil. §. diligenter. num. 157. Grammat. vot. 34. in fin. Carrer. supr.* quæ est communis sententia iuxta Farinac. d. quæst. 39. nu. 41. & nullibi in iure contrarium reperiri affirmavit Ioan. Maria Monticella, *regul. crimin. 4. num. 3* & sanè videtur esse iuris naturalis; & procederet etiam si reus malæ opinionis & famæ argueretur, *Farinac. ibid. num. 47.* & subellet timor subornationis testium ad defensionem, propter rei potentiam, vt plene post alios Farinac. *num. 70.* & id quamuis reus non adferat, quales defensiones velit instituire, *idem num. 75.* & si iudex ante datam copiam indiciorum, & decretas defensiones vltiùs procederet, & torqueret, confessio reum non premeret, foretque processus totus nullus, *per d. Clement. pastoralis. Farinac. nu. 84.*

C Quæ iure ordinario certa putauerim; & propterea vbi non est alia consuetudo, vel Principis ordinatio, sic esse iudicibus obseruandum, vt securius procedant.

Sed quia in quibusdam prouincijs consuetudo est, vt indicia tantum reo proponantur, & reus in continenti cù suis defensionibus audiatur, quàm praxim aiunt in Bauariæ ducatu obseruari, & de Mediolanensi testatur Clarus, *d. libr. 5. §. 1. num. 10. in fin.* non aulim hanc praxim damnare, quàm etiam esse licitam tenent DD. Friburgenses, quando iudex intelligit subesse periculum, ne per talem communicationem debita processus expeditio frustretur, eo quod aduocati velint minutias (vt solent) discutere; vel, vt fermè fit, reus inde pertinacior ad negandum efficeretur. Probatur hæc sententia, quia fatentur, qui contra sentiunt, Principem, & qui statuendi habet arbitriū sic ordinare posse, quia

b
Coclus.

Vuuuu 3

hoc non

hoc non est omnino tollere defensionem, sed tantum immutare ordinem iuris positiui, & modum defensionis ac solemniam eius, quib. omnibus Princeps est superior. *Afflict. decis. 391. nu. 4. & post alios Farinac. d. quest. 39. num. 23. & 26.* & sic seruari venetijs in Decemuirum tribunali, scribunt Gigas, in tit. quomodo & qualiter quest. 19. & Decianus libr. 7. criminal. cap. 42. Fatentur iudem licere iudici, si illi videatur, defensiones in quibusdam restringere, veluti ne possit reus colloqui, nisi cum suis aduocatis & procuratoribus, vel etiam non nisi presente aliquo ministro publico. *Iosephus Ludouic. commun. opin. conclus. 33.* item restringere tempus ad faciendas defensiones & decernere, quod loco copiae exhibeantur aduocatis originalia indicia per eos videntia. *Farinac. numer. 112. cum sequentibus.*

Vnde fit argumentum validum, si haec de quibus quaeritur, sunt tantum iuris positiui, quia ad solemniam & modos defensionis spectant, quae statuta sunt iure positiuo & non ad defensionem simpliciter, quae est iuris naturalis: item si quod detur in scripto, vel dicatur viua voce, & quod breuior vel prolixior terminus tempusque reo ad defensionem assignetur, sunt etiam iuris positiui: sane cum consuetudo vim legis obtineat; poterunt per illam haec omnia mutari, maxime quando illa fuit à Principe tolerata, vt in casu nostro.

Item cum iudex in his criminibus, sit liber à regulis iuris positiui communis (vt saepe dictum) non esse illi, quod proponitur, si expedire iudicet, illicitum. Denique reddant differentiae rationem, cur quod in thesi ponitur iudici non liceat, & quae ipsi de modo mutando, & tempore restringendo concedunt,

A liceant: Non puto posse dari, nisi forte quod hic maius praedictum rei sit: quod negauerim.

QVÆSTIO XXXVIII.

An sint concedendi aduocati in atrocioribus criminibus, cum soleant ex hoc rei magis inducari, & instigari ad negandum?

VOD non sint concedendi, videtur primo probari ratione, quia videntur sic indicia retardari: Secundo quia etiam in causa haereticis videntur negari posse, quod Simancas admittit. Tertio quia probatur claro textu in l. per omnes. 6. C. de defens. ciuitat. ex quo illud multi asserunt. *Barbat. tract. 1. de praestant. Cardin. 1. p. 9. allegans pro ea Baldum. Angel. in pract. versic. vestem etiam celestem. num. 12. Marsil. in pract. §. diugeter. num. 164.* Quarto, hoc pertinet ad modum defensionis, vt per se vel per alium: modus autem subest arbr. iudicis, vt dictum, quest. 37. Quinto ius scriptum in aliquibus criminibus reis aduocatos denegauit, vt in crimine laesae maiestatis diuinae per haereticum, *cap. fin. de haeret. in 6. & humanae, l. quisquis. §. denique C. ad leg. Iul. Maest. Barr. in extrauag. ad reprimendum in gl. sine strepitu. Gregas tit. qualiter in crimin. laesa Maest. proced. quest. 4.* item furibus insignibus & grassatoribus seu latronibus viarum, *l. per omnes. C. de defens. ciuitat. Mars. supr. & l. 1. n. 20. de quest. Roland. cons. 2. nu. 62. lib. 3.* Ex his videtur aliquid probabilitatis prima facie hac opinio habere: sed re vera non est securi.

Omnino

Cōclus.

Omni no tenendum, tiam in exceptu criminibus non posse denegari reis aduocatum: nec ratio addita sufficit ad d. negandum. Hanc vnanimiter tenuerunt in suis consilijs DD. Ingolstadienses anni 1590. & rursus anni 1601. Friburgenses, Patauini, & Bononienses, & est recepta praxi inquilitorum in hæresi, cui nostrum crimen exæquatur, & communi DD. calculo, Sprenger. part. 3. mallei malef. clarus. §. hæres. num. 17. etiam si re non petant. Eimericus in director. inquisit. tit. de defens. reor. & ibi in commun. Penna. Repertor. inquisit. in verb. aduocatus, Humbert. in praxi iudic. eod. verbo. Simanc. Cathol. instit. tit. 5. nu. 2. Bos. d. de indic. contra tortur. num. 78. in fin. Roland. conf. 12. num. 61. lib. 3. & alij passim.

Item probatur. ratione. Iure naturali cautum, vt qui per se nequit, possit se per alium defendere; sagæ plerumque sunt illiteratæ, nec se norunt defendere ergo debent per alium defendi, alioqui illis indirectè tolleretur defensio, quæ nulli tollenda. Confirmatur, quia iudex ex officio tenetur curare vt indefensi defendantur. *l. si non defendantur, D. de pœnit.* Item est conforme Carolinæ constitutione, *art. 47.* vbi addita ratio, quoniam alij ex simplicitate, alij ex terrore nequeunt suas defensiones proponere. & *art. 14.* vetatur, ne ad carcerem aditus ijs præcludatur, quorum operâ ad defensionem suam rei vti cupiunt. Si dicas hoc statui in criminibus non exceptis contra: quoniam in ijs, quæ iure naturali reis debita sunt nullum discrimen est exceptorum & non exceptorum criminum.

Ad argumenta in contrarium factis est responsio. Ad 1. negatur retardari, nã occurri potest huic retardationi primò si statuatur aduocatis, vt cum

A reo nunquam soli sint, sed semper cum eo agant presente iudice, fiscali, vel notario, vt sic omnis subornatio, instigatio & induratio ad negandum impediat. *F. rinac. d. q. 39. num. 14. & n. 112. & seqq.* Item poterit cogi aduocatus, vt sub iuramento promittat, se reum ad negandum delictum non instigaturum aut subornaturum, vt iubet Carolina constit. *ordin. 88.* & non viturum nisi iustis defensionibus, & cum reum viderint criminofum esse, se cessaturum à defensione, *Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 5. c. 37. Baiard. ad Clar. §. hæresis num. 22. & clarissimè cautum instruction. inquisitor. quas referunt Simanc. & Penna sup.* Deinde supponitur aduocatum fore virum probum, gnarum officij sui, qui nolit in officio suo delinquere; delinqueret autem si instrueret reum ad tacendam veritatem, & non leuiter peccaret. *Abbas & alij in cap. 1. de test. cognit. D. Thom. 2. 2. quæst. 69. art. 1. & 2. gloss. in cap. 1. de confess. in 6. Iason. in leg. cum proponas. 2. C. de pact. quod si iudex postea deprehendat aduocatum tritari, dolo se procedere, vel aliquid frustratoriè proponere, potest iterum exigere iurandum: immo si vehementer præsumat de dolo aduocati, potest illius propositionem rejicere, nec curare appellationem, & vltra procedere: Sic post *Innoc. Host. & alios concludit Conrad. Brun. de hæret. in cap. de cautelis. vers. contra improbe petentes.* Sane nunquam concessione aduocati adeò indicia retardabuntur, vt cum tanto reorum præiudicio ipsis negari possit, quod iure naturali debetur.*

E Ad 2. Sufficit, quod in praxi nunquam denegentur, nec admodum probabile est, eos denegari posse, nisi in casu mox dicendo in responsion. ad supra.

Ad 3.

c Ad 3. Argum. resp. dupliciter primo DD. illos mihi videri niti illo textu non bene intellecto. Textus enim agit de patrocinijs, hoc est defensionibus potentium ambitiosis, illegitimis, extra iudicialibus, & vel violentis, vel dolosis, qui tali patrocinio causa fuerunt, vel scelera citius, crebrius, audaciusque committerentur: quod illic in d. l. per omnes, acutè vidit Accursus. Non vero agit de patrocinijs aduocatorum, in iudicijs admitti solitis, nec argumentum ab illis ad istos posset procedere, nisi constaret istos dolose procedere: tunc autem eos etiam rejici posse dixi. Secundò responforium, vt infra ad supra.

In quarto argumèto falsa est maior, quia istud nõ pertinet ad modum defensionis, sed directè pertinet ad defensionem ipsam, cui per accidens est, vt per se vel per alium fiat. Ius enim naturale simpliciter vult non tolli defensionem, tolleretur autem, illi nequit seipsum defendere, si per alium nõ fineretur. Non tolleretur autem, licet non fineretur se defendere scripto, cū possit verbo: vel non fineretur tridui spacio differre, qui potest statim. Vnde patet differentia casus propositi in quæst. 37. ab eo, qui proponitur in ista quæstione.

d Ad 5. Respondetur, in criminibus istis iure scripto tantum denegari aduocatos, quando notorium est reum esse hæreticum, rebellem, vel conspiratorem in Principem, assassinum, aut insignem furem vel latronem, & huiusmodi: sed antequam constat esse talem, aduocatus conceditur. Sic leges illas exponunt, & in praxi obtinere testantur. DD. *Mantua Benaid. singul. 15. Rolandus dist. consil. 12. num. 79. libr. 3. l. l. Clar. in §. hæresis. num. 17. Farinacius quæstion. 39. num. 109. & 167.*

QVÆSTIO XXXIX.

An confrontatio sagarum, que vt plurimum pronæ sunt ad reuocandum, consulta videatur?

D ARVM mouet me quod Sagarum pronæ sint ad reuocandum: nam non omnes tales, & forte pauciores: neque de occultis istis nostrum est iudicare, c. sicut est, de Simon. cap. erubescant. 32. quæst. 5. Constat ordinariè in huiusmodi, stylum curiæ sequendum, Menoch. cas. 474. Mascard. conclus. 1317. num. 47. Farinac. quæst. 43. num. 144. Sed nec stylus ubique idem, nec iste à iure naturalib, sed positiuo descendit: quem admodum & illud, quod reus qui de se confessus alios nominauit, debet in præsentia nominati cum iuramento asserere sic esse, alàs nominatio non operetur. Boer. decis. 319. num. 4. Clarus quæst. 2. num. 12. vers. quæro nunquid, & Vulpell. consil. 30. num. 7. & cons. 83. num. 8. aut illud quod alijs magis arripet, vt relicto iuramento; reus de se confessus, & qui alium in quæstione nominauit, in ratificatione de se, & alijs, debeat iterum, leuiter tamen torqueri, & in præsentia nominati confirmare nominationem. Farinac. supr. siue illud, quod quando in mutuis delationibus inter se dissentiant, vt postea simul de hoc disidio interrogatur; inuicem redarguere permittantur: quæ omnia ex consuetudine potius, quam iure scripto manarunt, nec ordinariè imperatæ iudicibus sunt. Idèd (vt optimè Bononienses inquirunt) quid circa has agendum prudens iudex arbitrabitur, si namque ex vnâ parte adit qualitas, vel prærogatiua dignitatis,

auçtori-

Conc. auctoritatis, vel imperij in aliam partem: vel vna iudicio & sermone præualeat, adeo vt dubium esse possit ne contra veritatem vna trahat alteram in suam sententiam: nunquam confrontatio talis permittenda: si nihil istorum adesset, permittendam videri. *Chart. d. lib. 3. c. 1. n. 92.* In facto igitur hoc consistit, & circumstantijs consideratis decidendum. *Etiā in violenta*, hoc est, quam iniuris iudex imperat, *confrontatione*: casus in quibus consulitur legite apud Clarum, q. 45. num. 14. & ibi *Buard. in addit.* & in his ipsis casibus non admittenda, nisi præcedant considerationes exquisitissimæ, & causæ grauissimæ, vt de hærelis crimine docet Penna, ad 3. part. *Directorij Inquis. comm. 23. num. 101.* *Vbi de hoc prudenter egit.* Idem censeo de quodam genere confrontationis, quod aliquando iudices decernunt, quod vocatur, *confrontatio ad cortinam.* & minus habet periculi. *de quo Antonius Columba. In forma procedendi extraordinar. in controu. crim. ab arb. 220.* In confrontatione, *spontanea*, quādo paratus est reus alios nondum captos societatis coarguere & conuincere: puto aliud dicendum, vt scripti, l. 5. sect. 10. *circā sin.* nempe hanc nunquam admittendam nisi præcesserint indicia talia, vt propterea nominati citari possint: & iam citati, si non apte obiectiones rei nominantis, & constanter acculantis, soluerint, queant in carcerem compingi. fieret enim alioquin iniuria talibus denunciatis, hoc seqq. DD. *Friburgenses*, & bene addunt, si socius in præsentia & confrontatione suam nominationem retractet, tamquam testem varium & inconstantem denuo torqueri posse. *Farin. supr. à numero 116. vsque ad 150.*

A

QVÆSTIO XL.

An dictum Binsfeldij trium vel quatuor fæminarum pro vnius viri denunciatione exigi, debeat obseruari in terris imperij.

B

Respondeo negatiue, tum quia priuati Doctoris dictum est: tum quia contrarium vbique praxis videtur recepisse. lege tradita superius ad q. decimam tertiam.

QVÆSTIO XLI.

Quid sentiendum de praxi Germaniæ. quæ denunciations de choreis, & sagarum conuentibus, hætenus pro veris & sufficientibus, & non illusorijs accepit.

C

Non Germaniæ solius praxis est: sed Galliæ quoque, Hispaniæ, Italiæ ac Belgij. & est optime fundata. Qui pro illusionibus habent, ipsi ab Alciato, Ponzinibioque cum paucis alijs delusi: & magna pars Vueriana farina, non puræ fidei polline, sunt conspersi, lege quæ de hac rescripti, l. 2. *Disquisit. Mag. quest. 16. & l. 5. sect. 16.* Vbi in vltima editione Moguntina anni 1603. fufissime & neruotissime hoc confirmauit, & spero me Lectori veritatis amanti satisfecisse.

D

Consideratis itaque cunctis, quæ & in d. lib. 5. *Disquisitionum*, & in responsione hac quadragenaria scripti, statuo Principem optime de republ. meritum & iustitiæ præclare cōsulturum, si in suo territorio præcise fa-

E

XXXXX

ceret

ceret statutum, quo primum caueret, ad quod denunciationse tortura in hoc crimine posset adhiberi, & licet duæ de iure sufficiant, tamen tres ad minimum requirendas, sine vlla distinctione virorum & sæminarum: 2. quod non attendatur ad contritionem nisi forte aliqua sit notorie incontrita, eo quod nolit confiteri, aut Eucharistiam sumere. 3. quod non requirantur aliæ circumstantiæ, nisi quod sagæ carceratæ, seorsim tamen positæ & examinatæ, atque interrogatæ in genere, viderint N. & N. præsentem in tali congregatione nocturna sagarum: nullis admisisse defensionibus, nisi quæ fun-

A
damentum habeant in iure naturali fundatum: ratio, quia in criminibus exceptis, iudici quo ad processum remissæ sint solemnitates iuris ciuilibus. 4. cum de persona semel denunciata, possent alij socij interrogari in specie: eiusmodi autem interrogationes speciales admodum sunt periculosæ: quod duæ denunciationse debeant præcedere, vt in specie de persona denunciata, possit interrogari. Quæ eo magis placeret expresse statui, vt iudicis arbitrio, quam paucissima committentur

Hæc saluo meliore iudicio mihi de his XL. questionibus videbantur Græcij Styriæ. IV. Octob. 1602. nunc eadem auxi & recensui Salmantica, XXIV. Iulij, 1604. Martinus Delrio Societatis Iesu LL. licentiatus & S. Theol. Doctor.

